

Het constitutioneel koningschap

<https://hdl.handle.net/1874/289978>

4

HET
CONSTITUTIONNEEL KONINGSCHAP.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^r. J. I. DOEDES,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE GODGELEERDE FACULTEIT,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch regt

AAN

DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

DOOR

STEWART JEHN DU TOUR VAN BELLINCHAVE,

GEBOREN TE LEKUWARDEN,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

OP DONDERDAG 23 JUNIJ 1864, DES NAMIDDAGS TE 1 URE.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.

1864.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

BY

PHYSICIAN

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

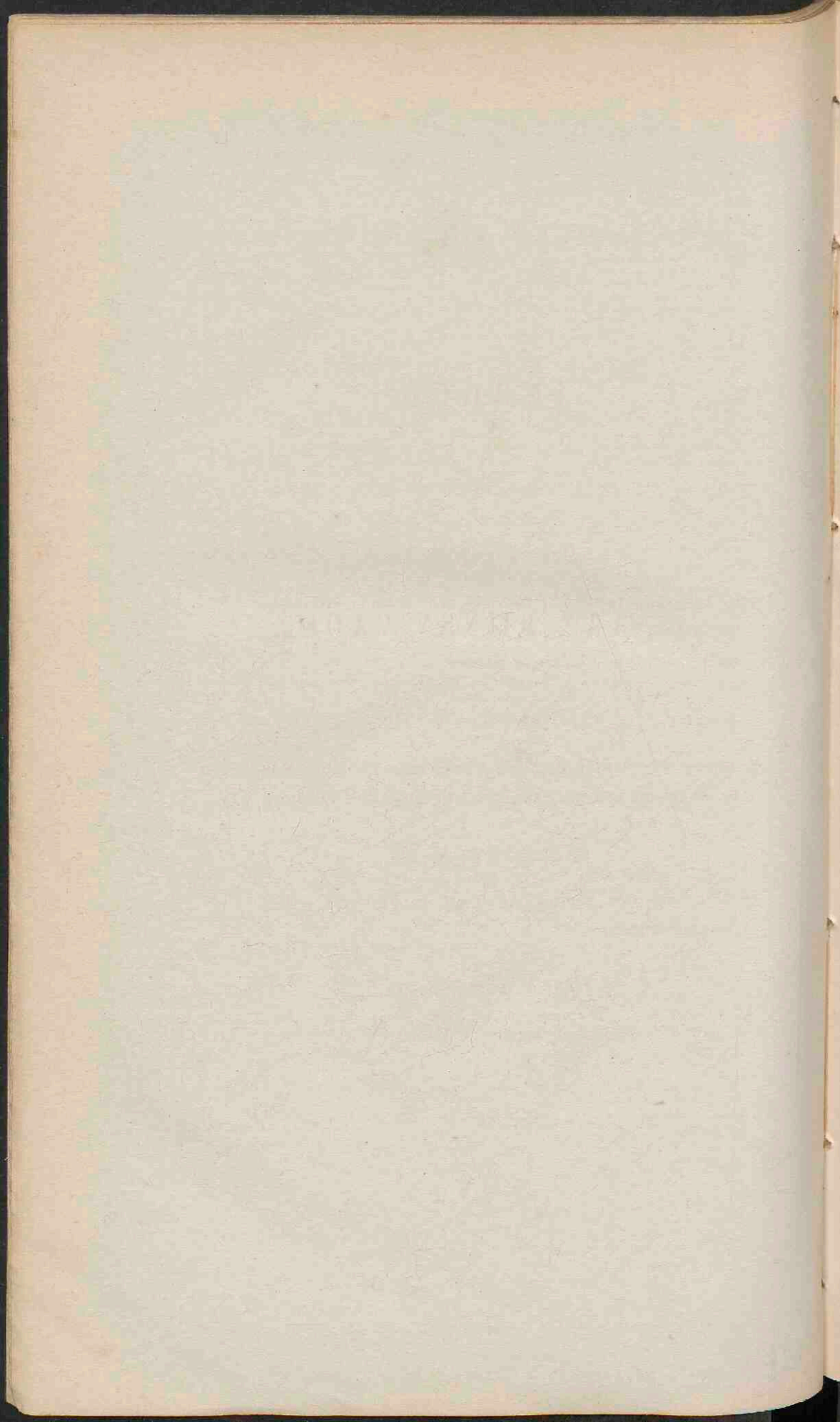
BY

PHYSICIAN

AAN MIJNEN VADER.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

Bis.

Wat zijn Grondwetten? Hoe zijn zij tot stand gekomen,
en welken invloed heeft de wijze van haar ontstaan
op de magt des Konings gehad? . . . . . 1.

HOOFDSTUK II.

Ervaring en ontwikkeling der Constitutionele Monarchie
in Engeland met betrekking tot de magt des Konings. 12.

HOOFDSTUK III.

Beschouwing der Koninklijke magt in Frankrijk sedert
de omwenteling. . . . . 42.

HOOFDSTUK IV.

De magt des Konings volgens de Grondwet . . . . . 79.

Le Pouvoir Royal est le patrimoine le plus sacré de la nation; tous les droits, tous les intérêts le réclament, comme leur protecteur le plus éclairé, le plus impartial, le plus généreux.

ROYER-COLLARD.

INLEIDING.

Steeds lachte het denkbeeld mij toe om met de behandeling van een staatsregtelijk onderwerp, als academisch proefschrift de Hoogeschool te verlaten; maar moeijelijk viel de keuze.

De waarheid der woorden van den Nederlandschen Staatsman heb ik ondervonden, ¹⁾ „dat de eischen der Constitutionele Monarchie een ruim ja onbepaald veld zijn, waarover velerlei twist en strijd wordt gevoerd.”

Hoewel de stichting en ontwikkeling der Koninklijke magt in Nederland meer bijzonder onze aandacht verdienen, valt het niet te ontkennen, dat ook tot regt begrip en waardering dier instelling een onderzoek naar haren oorsprong en wording in andere landen, die ons op dat gebied zijn voorafgegaan, onontbeerlijk is.

Dit heeft mij bewogen met een enkel woord over Grondwetten te spreken, om hare naauwe betrekking

---

1) Mr. J. R. Thorbecke. Avondzitting van 24 Februarij 1849.

tot de magt des Konings in de Constitutionele Monarchie aan te toonen.

Dat het eerste land, waar ik den blik op vestigde Engeland geweest is, zal wel geene regtvaardiging behoeven. „Het magtige, het gelukkige Groot-Brittannie levert het schoonste voorbeeld, het overtuigendst bewijs op; hoe groot de voordeelen van eene vaste en met de gronden der burgerlijke maatschappij overeenkomende staatsregeling zijn.”¹⁾

De hoofdbeginselen van onzen regeringsvorm en die van vele andere Constitutionele Staten in Europa zijn van dezelfde herkomst, welke de dichter aldus bezong:

Aux murs de Westminster on voit paraître ensemble
Trois pouvoirs étonnés du noend, qui les rassemble,
Les députés du Peuple et les Grands et le Roi
Divisés d'intérêt, réunis par la Loi;
Tous trois membres sacrés de ce corps invincible.²⁾

Daar immers hebben die milde beginselen van staatsregt en staatsbestuur zich het eerst ontwikkeld. Het staatsleven van het Engelsche volk is dan ook als een gevolg van de geschiedenis en niet als het voortbrengsel der menschelijke willekeur aan te merken.

Het groot aandeel, hetwelk daarna ook Frankrijk, zoowel tijdens de revolutie als na de restauratie, aan

1) Mr. R. Metelkamp. De regeringsvorm der Vereenigde Nederlanden.

2) Voltaire, Henriade.

de beperking der Koninklijke magt heeft gehad, kon ik niet stilzwijgend voorbijgaan. Voornamelijk echter op de beginselen, welke onder de regering van Louis-Philippe zijn verkondigd, moende ik de aandacht te moeten vestigen, daar ik volkomen het gezegde van Groen van Prinsterer beaam: „dat onze Constitutie niet regtstreeks uit Londen, maar over Parijs en Brussel tot ons is gebragt.”

Het besluit van deze Proeve is een onderzoek naar de magt des Konings volgens onze Grondwet: hare bepalingen worden echter niet uit het verband der geschiedenis gerukt, omdat zij daaruit een licht ontvangen, dat men in de enkele letter te vergeefs gaat zoeken.

„Het aloud verbond tusschen Nederland en Oranje, bepaald en beschreven, is het werk der eeuwen, geregeld en gebragt in den vorm van dezen tijd.”¹⁾

Uit de beknoptheid van het geschrift in verband met den omvang van het onderwerp, blijkt reeds dadelijk, dat het geenszins op volledigheid aanspraak kan maken.

Daar deze Proeve tot eigen oefening is geschreven, kon ik het niet van mij verkrijgen, het bestek zoo naauw te beperken. Mogt ik hierdoor het verwijt niet

---

1) Woorden door Mr. G. C. J. van Reenen, Voorzitter der Tweede Kamer op den 18den November jl. tot den Koning gerigt.

geheel ontgaan van in al te vlugtige trekken te hebben geschetst, wat een grondig onderzoek overwaardig was, ik troost mij met de gedachte, uit dit onderzoek desniettemin de overtuiging te hebben verkregen, dat Nederland, door gebrekkigen regeringsvorm ontaard, door tweespalt verwoest, en eindelijk onder vreemde overheersching maar al te laag gezonken, zich nu in het genot der heilzame instellingen van het nieuwere staatsleven verheugt.

HOOFDSTUK I.

WAT ZIJN GRONDWETTEN? HOE ZIJN ZIJ TOT STAND
GEKOMEN, EN WELKEN INVLOED HEEFT DE
WIJZE VAN HAAR ONTSTAAN OP DE
MAGT DES KONINGS GEHAD?

Wij leven in de eeuw der grondwetten; dagelijks hoort men over constitutien, ¹⁾ constitutionele Koningen spreken; uitdrukkingen aan onze voorouders minder bekend, ten minste in de beteekenis, welke wij aan die woorden hechten. Wanneer zij spraken over de wettelijke en regtelijke vestiging van den Staat, bedienden zij zich van het woord *constituere*; ook is iedere regering, taalkundig beschouwd, constitutioneel, die op vaste grondslagen berust, welke aan eene *Res-publica constituta* behooren eigen te zijn, onverschillig hoe ook die regering moge zijn zamengesteld, of bij wien, hetzij geheel, hetzij ten deele, de oppermagt

1) W. v. Goltstein, Nederland tegenover de constitutionele beweging ouzer eeuw. 's Gravenhage 1863.

beruste. ¹⁾ Het spraakgebruik heeft thans echter aan eene Monarchie met vertegenwoordiging, de benaming van constitutionele Monarchie toegekend.

De vraag blijft dus over: wat is eene constitutie of grondwet? Bijna alle schrijvers over staatsregt van vroegeren en lateren tijd, hebben zich met de beantwoording van deze vraag bezig gehouden. ²⁾ Moeijelijk is het eene definitie te vinden, welke toepasselijk zoude zijn op iedere staatsregeling. De grondwetten verschillen, even als de oorzaken, die haar in het leven hebben geroepen. Zoo wordt onder anderen de gouden bul van Keizer Karel IV eene bij verdrag aangenomene grondwet genoemd. ³⁾ De privilegiën, costumen en oude herkomen kunnen ook gevoegelijk met den naam van *leges fundamentales* bestempeld worden.

Sedert de bevrijding van Amerika heeft echter het woord grondwet eene andere beteekenis gekregen. „Dans un sens plus étroit et qui depuis 1789 est devenu exclusif” — zegt Merlin — „on entend par constitution l'acte, par lequel une nation ou l'autorité, qui la représente et qu'elle a déléguée à cet effet, détermine les droits politiques de ses membres, la forme de son gouvernement et l'organisation des pouvoirs.” ⁴⁾ Zoo-danige beschrevene grondwet kende men voorheen in Europa niet, zij is afkomstig uit Amerika, ontworpen

1) Deu Tex en v. Hall, 1847, bl. 213.

2) G. Besier, *De legum fundamentalium indole et ambitu*. Utrecht 1849.

3) Mr. H. van Sonsbeeck, *Proeve over de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der Regterlijke Magt*. Zwolle 1829, eerste stuk, bl. 22.

4) Merlin, *Répertoire de jurisprudence*, voce Constitution.

den 17^{den} September 1787 door het congres te Philadelphia en in Maart 1789 aangenomen. Dit vond in Frankrijk het eerst navolging, van waar het zich verder over het vaste land van Europa heeft verspreid. Het gevolg van deze constitutiën is geweest, dat het onbestemde gezag der Vorsten binnen zekere grenzen is afgebakend. Engeland, het constitutionele land bij uitnemendheid, bezit echter zoodanige beschrevene grondwet niet. De Engelschen kennen geen onderscheid van grondwetgevende en gewone wetgevende magt. Zij hebben eene constitutie, die als gewoonteregts met de natie is opgegroeid, zoodat Burke haar noemt „a perpetual innovation.” Wij zullen later trachten aan te toonen, hoe in dat land de magt des Konings langzamerhand is gewijzigd. Bepalen wij ons thans bij een onderzoek naar de wijze, waarop in verschillende landen de constitutiën zijn tot stand gekomen: hieruit zal ons terstond duidelijk worden het groot verschil tusschen de magt der onderscheidene constitutionele Koningen.

De grondwetten zijn *verleend* of wel *door verdrag verkregen*.

In het eerste geval spreekt men gewoonlijk van *geëtrooijeerde* grondwetten. Zij worden in die landen gevonden, waar de Vorst uit de volheid zijner magt haar aan zijne onderdanen heeft geschonken. Tusschen grondwetten door *verdrag* verkregen, kan groot verschil bestaan. In sommige landen heeft de Vorst de grondwet ontworpen en haar slechts ter goedkeuring aan de Volksvertegenwoordiging of aan de Sten-

den aangeboden. In andere landen daarentegen is de grondwet tot stand gekomen als het uitvloeisel der beraadslagingen van de Stenden, rijksdagen, parlementen, nationale vergaderingen, Cortes, enz., om dan aan den Koning te worden voorgelegd, wien het niet geoorloofd was, daarin wijzigingen te maken. Zoodanige grondwet zoude men ook *bedongen* kunnen noemen.

Ten derde worden grondwetten aangetroffen, welke geheel in overleg tusschen Vorst en Volk zijn vervaardigd. In zoodanig geval heeft eene van beide partijen de schets voorgesteld en heeft de andere het regt gehad daarin wijzigingen te maken.¹⁾ Laat ons thans door eenige voorbeelden het uiteengezette ophelderen.

De eerste beschrevene grondwet, welke in Frankrijk door de Constituante den 3den Sept. 1791 is tot stand gekomen, behoort tot de *bedongen* grondwetten, „Lodewijk XVI was in de verpligting haar aan te nemen, weigeren zoude gelijk gestaan hebben met afstand doen ten gunste der republiek.”²⁾ Zoer gering was de magt, welke volgens deze staatsregeling aan den Koning werd gelaten; geheel anders van inhoud was de Charte, welke door Lodewijk XVIII in 1814 aan het Fransche volk gegeven werd. Uit den considerans blijkt, dat zij bij octrooi verleend was.³⁾ De Charte van 1830

---

1) Vergelijk Pölitz, Das constitutionelle Leben, nach seinen Formen und Bedingungen. Leipzig 1831.

2) Thiers, Histoire de la révolution française, tom. I. bl. 191.

3) Charte van 1814:

Nous avons volontairement et par le libre exercice de notre autorité

zoude kunnen strekken tot voorbeeld van die grondwetten, welke door beide partijen worden bedongen; ¹⁾ hetgeen onze staatkundige regtsgeleerde den Tex ons waarschijnlijk niet zoude hebben toegegeven, immers in eene zijner redevoeringen lezen wij: „De grondwet in 1830 is in Frankrijk niet door verdrag tot stand gekomen, het was staatkundig beleid meer dan waarheid, hetwelk Louis Philippe op den 7^{den} Augustus 1830, bij de aanvaarding van het Koningschap, ten aanzien van het gewijzigd Charter deed spreken van „les sages modifications que Nous venons de faire à la Charte.” ²⁾

In Spanje werden in 1812 ook pogingen aangewend om de magt des Konings, die vóór de overheersching van Napoleon onbepaald was geweest, te beperken. Honderd vier en dertig leden van de buitengewone Cortes ondertekenden eene vrijzinnige constitutie, welke zij in 1814 aan Ferdinand aanboden, die echter weigerde haar te bekrachtigen. Overal in Europa deed zich na den val van Napoleon eene behoefte aan hervorming gevoelen. Republikeinsche regeringsvormen echter wenschte men niet terug. De Fransch-

---

royale, accordé et accordons, fait concession et octroi à nos sujets, tant pour nous que pour nos successeurs et à toujours, de la charte constitutionnelle qui suit.

1) F. Laferrière, Cours de droit public et administratif, tom. I. cinquième édition, bl. 22.

La charte de 1830, née d'une révolution, avait revêtu le caractère d'un pacte synallagmatique entre la nation, représentée par les députés et le prince appelé au trône.

2) Handelingen omtrent het voorstel van negen leden der Tweede Kamer enz., bl. 332--342. Redevoering van den Tex,

man, die zoozeer met gelijkheid had gedweept en daardoor misschien ook de vrijheid had verloren, had aan Europa geleerd, hoe weinig geschikt zijn bodem voor republikeinsche of despotische regeringsvormen is. „Monarchies rarely become republics, but republics inevitably become monarchies” zegt de onlangs in den bloei zijner jaren weggerukte minister Cornewall Lewis¹⁾; door vele voorbeelden uit de geschiedenis had hij dit gevoelen kunnen staven.

Na 1814 bestond overal de zucht naar de getempered Monarchie.

Vestigen wij slechts de aandacht op Duitschland, dan zullen wij zien hoe ook daar het constitutionele Koningschap zich nog dagelijks meer ontwikkelt, hoewel het in sommige staten met groote moeilijkheden heeft te worstelen. De meeste grondwetten zijn bij octrooi door de Vorsten *ex plenitudine potestatis* verleend. Het Weener congres heeft de souvereiniteit der Duitsche Vorsten erkend en het stelsel van volheid en eenheid van magt als bij den Vorst aanwezig gehuldigd.²⁾

1) A dialogue on the best form of government, by Sir George Cornewall Lewis 1863, bl. 15.

2) Zachariä, Die deutschen Verfassungsgesetze der Gegenwart. Erste Lieferung. Göttingen 1855, bl. 27. Vgl. art. 57 der Weener Slotacte van 8 Junij 1820.

Da der deutsche Bund, mit Ausnahme der freien Städte, aus souverainen Fürsten besteht, so musz dem hierdurch gegebenen Grundbegriffe zufolge, die gesammte Staatsgewalt in dem Oberhaupte des Staats vereinigt bleiben, und der Souverain kann durch eine landständische Verfassung nur in der Ausübung bestimmter Rechte an die Mitwirkung der Stände gebunden werden.

Daar wij bij het onderzoek naar de magt des Nederlandschen Konings somtijds bepalingen uit de Deutsche constitutiën zullen vermelden, zoo veroorloven wij ons een oogenblik op haar ontstaan de aandacht te vestigen. De staatsregelingen, welke tijdens de Fransche overheersching in Duitschland zijn tot stand gekomen, gaan wij stilzwijgend voorbij.

Hoewel sedert 1808 in Beijeren reeds eene soort van constitutie bestond, zoo heeft Koning Maximiliaan Joseph in 1818 uit eigen beweging ¹⁾ aan zijn volk eene grondwet bij octrooi ²⁾ verleend. Voor zich zelven had hij echter de volheid van magt behouden en slechts grenzen gesteld aan de vrije uitoefening zijner magt. ³⁾ Den 25sten September 1819 is ook de Koning van Wurtemberg begonnen volgens eene constitutie te regeren. Deze grondwet ⁴⁾ is zeer bepaald na driejarigen strijd door verdrag tot stand gekomen: uit de hieronder ⁵⁾ aangehaalde woorden zal dit dui-

1) Art. 13 der bondsacte van 1815 zoude men als reden kunnen aanvoeren: In allen Bundesstaaten wird eine laudständige Verfassung statt finden.

2) Zachariä, Erste Lieferung, bl. 107.

Bayern! — Dies sind die Grundzüge der aus Unserm freien Entschlusse euch gegebenen Verfassung, — sehet darin die Grundsätze eines Königs, welcher das Glück seines Herzens und den Ruhm seines Thrones nur von dem Glücke des Vaterlandes und von der Liebe seines Volkes empfangen will!

3) Zachariä, t. a. p. Grondwet van Beijeren, art. I tit II.

4) Vgl. R. von Mohl, Das Staatsrecht des Königreiches Würtemberg, Th. I. Tübingen 1829.

5) Zachariä, erste Lieferung, bl. 296. Aan het einde van den considerans dezer grondwet staat: So ist endlich durch höchste Entschlies-

delijk worden. Wij zouden in herhalingen vallen, wanneer wij het ontstaan der Saksische en Hanoversche grondwetten nagingen; óéne opmerking is hier echter niet ongepast: de verbindende kracht dezer constitutiën schijnt voor sommige Duitsche Vorsten niet boven alle bedenking verheven, immers Koning Ernst August van Hanover weigerde bij zijne troonsbestijging de staatsregeling van 1833 te erkennen en voerde op nieuw de oude grondwet van 1819 in.

Over Pruisen zullen wij in het geheel niet spreken; wij regtvaardigen ons met de woorden van Zachariä: „Preuszen hatte eine Constitution, aber nur zum Schein, nicht in der Wahrheit.“

De Keizer van Oostenrijk daarentegen streeft er thans naar zijne volken door constitutionele staatsinstellingen gelukkig te maken. Reeds in 1849 werd door Keizer Frans Joseph eene grondwet geöctrooijeerd, die nimmer in werking trad. ¹⁾ In den voor Oostenrijk na-deeligen vrede van Villafranca, als ook in de financiële verwickelingen, moet men de oorzaak zoeken der constitutionele veranderingen, welke het eerst bekend zijn gemaakt door het keizerlijk manifest van 20 Oct. 1860, waarin de dringende redenen worden uiteengezet, welke tot dien stap hebben geleid. ²⁾ Het zijn voornamelijk de leden van den rijksraad, die, den 5den Maart 1860 in sterkeren getale opgeroepen, den

---

zung und allerunterthänigste Gegenerklärung eine vollkommene beiderseitige Vereinigung über folgende Punkte zu Stande gekommen.

1) Zachariä, erste Lieferung, bl. 62.

2) Zachariä, zweite Fortsetzung, 1862, bl. 1 en volgende.

Keizer als eenig redmiddel voor het behoud van zijn rijk de constitutie hebben aanbevolen.

Tegelijk met het manifest is dan ook het officieel diploma op den 20sten Oct. 1860 afgekondigd en door de keizerlijke handteekening bevestigd. Uit dit diploma blijkt, dat de Keizer het geheel uit de kracht zijner magtsvolkomenheid heeft gegeven, maar dat hij het als eene onherroepelijke grondwet voor zich zelve en zijne opvolgers beschouwt. Daar in dit diploma slechts de beginselen, volgens welke geregeerd zal worden, zijn vastgesteld, zoo heeft de verdere regeling plaats gehad bij een keizerlijk patent van 26 Februarij 1861. ¹⁾

Het groot onderscheid tusschen de Oostenrijksche grondwet en de Belgische b. v. kan hieruit blijken, dat in de eerste nergens eene afdeeling gevonden wordt, waar over de magt des Keizers gesproken wordt: voor hem is de constitutie slechts een rigtsnoer, waarnaar hij regeert; wat niet bepaald aan eene andere magt is opgedragen, behoort tot de zijne. In België daarentegen is het beginsel aangenomen, dat alle magt uitgaat van het volk. ²⁾ De Koning heeft geene andere magt, dan die, welke de grondwet hem verleent. ³⁾

1) Vergel. Zachariä, zweite Fortsetzung.

2) Constitution Belge, art. 25.

Tous les pouvoirs émanent de la nation: l'exercice en est conféré au roi, aux représentents du peuple et aux tribunaux.

3) Const. Belge, art. 73.

Le roi n'a d'autres pouvoirs que ceux que lui accordent la constitution et les lois particulières, portées en vertu de la constitution.

Uit het behandelde blijkt, naar onze meening, dat eene beschouwing over de magt des Konings volgens de constitutionele Monarchiën in het algemeen, niet ver kan leiden. Het eenige toch, hetwelk dergelijke Monarchiën gemeen hebben zijn de grondwetten; deze zijn echter van zoo verschillenden oorsprong en aard, dat het onmogelijk is een algemeen grondslag aan te nemen, waarop de magt des Konings rust.

Spoeden wij ons thans naar Engeland, waar de constitutie eene nationale kracht is, waar zij in den loop der tijden zich heeft ontwikkeld uit de behoeften des volks, zonder dat immer een in alle deelen samenhangend stelsel der theorie daar is ten grondslag gelegd.

De Engelsche staatsinrigting is de leerschool, waaraan wij onze wetenschap gedeeltelijk moeten ontleenen: immers van Hogendorp, de vooruitziende staatsman, die de schets van eene grondwet voor de Vereenigde Nederlanden vervaardigde, terwijl de Franschman ieder oogenblik in zijne woning had kunnen doordringen, had vóór alles het oog op Engeland gevestigd, omdat sedert meer dan anderhalve eeuw daar zulk eene vrijheid, zulk eene constitutie bestond, als hij voor zijn vaderland begeerde. Van Engeland sprekende zegt hij: „Men noeme dit eene republick met eenen Koning aan het hoofd, of eene Monarchie met eene constitutie, de woorden mogen verschillen, de zaak is dezelfde. Ieder Engelschman is met geestdrift gehecht aan zijne constitutie en aan zijnen Koning.

De Koning zit vast op zijnen troon en de stormen
des Staats kunnen nimmer zich tot denzelfen ver-
heffen." 1)

---

1) v. Hogendorp, Schutterijen.

HOOFDSTUK II.

ERVARING EN ONTWIKKELING DER CONSTITUTIONELE
MONARCHIE IN ENGELAND MET BETREKKING TOT
DE MAGT DES KONINGS. ¹⁾

Sedert Montesquieu ²⁾ zoo krachtig de Engelsche staatsregeling heeft aangeprezen, ³⁾ is men meer en meer begonnen de aandacht op dat land te vestigen en te dwcepen met de vrije instellingen, welke men daar aantrof, zoo zelfs, dat De Lolme, een Zwitser van geboorte, wiens werk over de Engelsche constitutie in verscheidene talen is overgezct, zich noemt onderdaan bij keuze van den Koning van Engeland. Nadat echter de eerste opgewondenheid een weinig bedaard was, hebben velen de taak op zich genomen, te waarschuwen tegen eene onberaden navolging of

---

1) Hello, Du Régime Constitutionnel bl. 237, noemt de wijze, waarop de Engelsche constitutie is tot stand gekomen, la méthode expérimentale.

2) Heemskerk, Ab. f. Specimen inaugurale de Montesquívio.

3) Montesquieu, Esprit des Lois, L. XI. Ch. VI.

aanbeveling van zaken, welke ter overplanting minder geschikt zijn.

De Engelsche staatsregeling werd vooral toegejuicht, omdat de Brit op eene gepaste vrijheid mogt roemen, terwijl elders nog Staat en Volk beschouwd werden als bezittingen van den Souverein, waarmede deze naar welbehagen kon handelen.

Voor den Nederlander bestonden andere redenen om een begeerigen blik te werpen op de huishouding van den Engelschen Staat. Was Willem van Oranje in het leven gebleven, had hij met Marnix van St. Aldegonde op den ingeslagen weg kunnen voortwandelen, dan zou men in ons vaderland de constitutionele Monarchie waarschijnlijk eerder gekend hebben dan in Groot-Brittannië, en ons staatswezen zoude niet het onhandelbaarste geworden zijn, waarin zich immer een volk of eene mogendheid bewoog.¹⁾ Het was derhalve een gelukkig denkbeeld van Kemper om den naam van Stadhouder in dien van Vorst te veranderen,²⁾ niet alleen om daardoor de oude partijchap uit te dooven, maar ook om dien constitutionelen zin op te wekken, waardoor Engeland zich zoozeer

1) Mr. J. R. Thorbecke, Historische schetsen, bl. 2. Zie ook Mr. Hugo Beijerman, Redevoering ten betooge dat het geenszins de Engelschen zijn, zoo als Montesquieu zegt, maar de Nederlanders, welke ter zelfder tijd die drie gewigtige zaken, de godsdienst, de vrijheid en den handel, ten meesten maatschappelijken nutte wisten aan te wenden. Amsterdam 1839.

2) Vergel. Mr. S. P. Lipman, Nederlandsch constitutioneel Archief, Eerste verzameling, 1813—1830, bl. 3. Brief van Kemper en Faunius Scholten aan de inwoners van Amsterdam.

heeft ontwikkeld. Maar dwalen wij niet af van ons onderwerp, het onderzoek naar de oorzaak en de middelen, waardoor juist in dat land de koninklijke magt is getemperd.

Gelijk in alle Monarchiën, welke uit het leenstelsel zijn voortgesproten of om beter te zeggen er een deel van hebben uitgemaakt, zoo bestaat er alle reden om te veronderstellen, dat van de oudste tijden af de magt des Konings in Engeland beperkt geweest is.¹⁾ Reeds zeer vroeg vindt men van een Parlement gewag gemaakt, zelfs voordat men de grondwettige beginselen kan opsporen, volgens welke dergelijke vergadering bij een kwam. Hoedanig nu ook in vorige eeuwen de magt van het Parlement geweest zij, kan men nogtans met eenige zekerheid zeggen, dat het niet in staat was grenzen aan 's Vorsten willekeur te stellen: hiertoe ontbrak het den leden aan een onafhankelijk regt, aan eene geregelde wijze van vergaderen, aan middelen om den Koning tot het bijeenroepen van vergaderingen te dwingen.²⁾ Nog vele jaren moesten

1) Lord Brougham, *Political Philosophy*, Part. III. bl. 195.

Hallam, *The constitutional history of England*, Vol. I. bl. 1.

The government of England, in all times recorded by history, has been one of those mixed or limited monarchies etc.

2) Guizot, *Histoire des origines du gouvernement représentatif en Europe*, Tom. II. bl. 51.

Les libertés ne sont rien, tant qu'elles ne sont pas devenues des droits, des droits positifs, formellement reconnus et consacrés. Les droits, même reconnus, ne sont rien, tant qu'ils ne sont pas retranchés derrière des garanties. Enfin les garanties ne sont rien, tant qu'elles ne sont pas maintenues par des forces indépendantes dans la limite de leurs droits.

verloopen, eer in dit alles door goede wetten was voorzien.

Het fundament, waarop het constitutionele staatsgebouw van Engeland rust, is zeer oud, het dagteekent van het jaar 1215.

Ongeveer een jaar vroeger waren de edelen in verzet gekomen tegen hunnen lafhartigen en bloeddorstigen Koning Jan, die op eene ongehoorde wijze zijne onderdanen geld afperste. Reeds in eene vergadering van baronnen, gehouden te Londen in 1213, had de kardinaal Langton een charter van Hendrik I voorgelezen, hetwelk geheel in vergetelheid was geraakt, maar thans weder met algemeene geestdrift werd toegejuicht. In eene tweede bijeenkomst te St. Edmundsbury werd het plan vastgesteld om den Koning tot de wederinvoering van dit charter te dwingen; derhalve begaven de edelen zich naar Londen, alwaar zij in de St. Paulskerk zwoeren elkander niet te zullen verlaten, voordat hunne eischen waren ingewilligd. ¹⁾ Nadat Koning Jan verschillende pogingen had aangewend om dezen bond te verbreken en de bijstand van den Paus hem zelfs niet had kunnen helpen, vatte hij de wapenen op om den adel te bestrijden, wien echter spoedig de overwinning ten deel viel, zoodat de Vorst moest eindigen met aan de baronnen het Groot Charter en het Forest Charter te verleenen. ²⁾ Het eerste is van veel grooter

1) Mackintosh, *History of England*, Vol. I. bl. 252. Paris 1831.

2) Brougham, t. a. pl. bl. 222.

Guizot t. a. pl. bl. 64 betwijfelt het bestaan van een afzonderlijk Forest Charter.

belang dan het laatste en is algemeen bekend onder den naam van Magna Charta ¹⁾, welke men in drie afdeelingen zou kunnen splitsen, daar zij handelt: over de regten en belangen der geestelijkheid, over de onmiddelijke en middelijke leenmannen van den Vorst en over het geheele volk.

Bij de afzonderlijke bepalingen zullen wij niet stilstaan, eene enkele vermelden wij hieronder, ²⁾ waaruit duidelijk blijkt hoe de magt des Konings beperkt werd; de hoofdinhoud toch van dit artikel is, dat de Vorst, wanneer hij buitengewone belastingen wil heffen, verplicht zal zijn veertig dagen voor den bepaalden tijd eene vergadering uit te schrijven, waarop de edelen en verdere afgevaardigden kunnen tegenwoordig zijn. Om Jan zonder land te noodzaken deze Charta na te leven, werd gedurende twee maanden de Tower van Londen aan de baronnen van het rijk ingeruimd, die vijf en twintig uit hun midden kozen om als „con-

---

1) Mr. O. van Rees, De Magna Carta, Petition of Right en Bill of Rights.

2) t. a. pl. bl. 9, § 14. Et ad habendum commune consilium regni, de auxilio assidendo aliter quam in tribus casibus predictis, vel de scutagio assidendo, summoneri faciemus archiepiscopos, episcopos, abbates, comites, et majores barones sigillatim per litteras nostras. Et praeterea faciemus summoneri in generali per vice-comites et ballivos nostros, omnes illos qui de nobis tenent in capite ad certum diem, scilicet ad terminum quadraginta dierum ad minus, et ad certum locum, et in omnibus litteris illius summonitionis causam summonitionis exprimemus; et sic facta summonitione, negotium ad diem assignatum procedat secundum consilium illorum, qui presentes fuerint, quamvis non omnes summoniti venerint.

servators of the Privileges of the Realm" den Koning aan zijne verplichtingen te herinneren en zelfs, zoo dit noodig was oorlog tegen hem te voeren, hetgeen uitdrukkelijk in het laatste artikel van de Charta was bedongen. Deze maatregelen hielpen echter weinig; want zoodra waren de baronnen niet vertrokken of Koning Jan verzamelde zijne troepen, plunderde het land en bragt zulk eene verwoesting te weeg, dat de edelen de hulp moesten inroepen van Lodewijk, zoon van Philips August, Koning van Frankrijk.

Hoe slecht ook de Charta werd nageleefd, hoe onbeperkt van tijd tot tijd de vorstelijke magt mogt schijnen, toch bleef zij bestaan, nu eens in een voor de regten der Natie nadeeligen ¹⁾ dan weder in een voordeeligen zin gewijzigd. Zoo werd b. v. onder Eduard I de Charta vernieuwd, ²⁾ en bepaald, dat zij jaarlijks tweemaal in alle kerken zou worden voor-gelezen en viermalen in de gerechtszalen van ieder graafschap. Eindelijk werden in het jaar 1301 door Koning Eduard alle charters bekrachtigd, zoodat van dien tijd de openlijke strijd over dergelijke staatsregtelijke geschillen heeft opgehouden; wel heeft Eduard eenigen tijd daarna van den Paus eene bul weten te verkrijgen, waarbij alle door hem verleende charters nietig werden verklaard, maar nooit heeft hij het ge-waagd hiervan gebruik te maken.

Men moet derhalve in de 13de eeuw het begin der

1) Verg. Brougham, t. a. pl. bl. 223.

2) De text van deze vernieuwde Charta is afgedrukt bij Guizot t. a. p. bl. 76—78.

getemperde Monarchie zoeken.¹⁾ Hallam haalt een grondwettig beginsel aan, hetwelk in 1320 onder de regering van Eduard II van kracht was en waaruit de magt van het Parlement ten duidelijkste blijkt.²⁾

Het tweede belangrijk statuut, waardoor de magt des Konings beperkt is, heet *Petition of Right* en dagteekent van het jaar 1627. Om echter de reden te vatten, welke tot deze verandering heeft geleid, om te begrijpen, waarom nieuwe beperkingen werden gevorderd, moeten wij, al is het met een vlugtigen blik, het tijdperk doorloopen, hetwelk door deze twee groote statuten wordt afgepaald. De verhouding tusschen den Vorst en zijne onderdanen verandert zoodanig, dat het noodzakelijk is hier op te wijzen. Naauwelijks is de strijd over de *Charters* geëindigd, of de magtsontwikkeling van het Parlement neemt eenen aanvang. Reeds onder de *Plantagenets* hadden de edelen een groot gedeelte van hunne magt verloren; daar vele oude geslachten uitgestorven en hunne uitgestrekte goederen in handen gevallen waren van een nieuwen adel, niet opgewassen tegen de *Tudors*, die veel magtiger waren dan hunne voorgangers, hetgeen zij voorname-

1) Hallam, t. a. p.

The great outline was then drawn; the details and shades and tints have since been filled in.

2) Hallam, t. a. p., bl. 3.

The matters to be established for the estate of the king and of his heirs, and for the estate of the realm and of the people, should be treated, accorded, and established in parliament, by the king, and by the assent of the prelates, earls and barons, and the commonalty of the realm, according as had been before accustomed.

lijk te danken hadden aan een beter beheer hunner geldmiddelen: de meeste charters toch waren geschonken, wanneer de Vorsten geldgebrek hadden.

Door den onbuigzamen wil van Hendrik VIII, Maria en Elisabeth zegevierde in Engeland het despotisme: het Huis der Gemeenten, slecht gesteund door het Hooogerhuis, ¹⁾ was niet bij magte zich tegen de toenemende aanmatigingen der Vorsten te verzetten. Uit vrees van door den onverbiddelijken Hendrik VIII naar den Tower gebragt te worden, waagden het slechts weinigen hun gevoelen uit te spreken, zoodat het Parlement meer een werktuig geleek, hetwelk de Koning goed wist te gebruiken, dan eene zelfstandige volksvertegenwoordiging. Het middel, waardoor de Tudors de afgevaardigden tot stilzwijgen wisten te brengen, moet gezocht worden in de regtspleging van den Geheimen Raad, vooral bekend onder den naam van Council of Star Chamber, ontleend aan de zoldering van de kamer, waar men vergaderde. ²⁾ Zoo werd b. v. op last van Koningin Maria een edelman naar den Tower gezonden, omdat hij zich in het Parlement tegen hare willekeur had verzet. ³⁾

Hoe ook door de Tudors misbruik van hunne magt gemaakt werd hadden zij toch de gewoonte bijna

1) Hallam, t. a. p. bl. 47.

We have seen, indeed, that the house of commons now and then gave signs of an independent spirit, and occasioned more trouble, even to Henry VIII, than his compliant nobility. They yielded to every mandate of his imperious will; they bent with every breath of his capricious humour.

2) Hallam t. a. p. Jurisdiction of the council of Star Chamber.

3) Brougham t. a. p. bl. 258.

nimmer belastingen te heffen zonder toestemming van het Huis der Gemeenten; onder de regering van Elisabeth bestaat hiervan eene enkele uitzondering. Of-schoon in Engeland alle middelen voorhanden waren om de magt van den Koning te beteugelen, en geen wapengeweld de vreedzame burgers behoefde af te schrikken, daar staande legers zelfs onder Hendrik VIII niet bekend waren, ¹⁾ zoo geeft Lord Brougham als hoofdrede der magtsontwikkeling van den Vorst op het wantrouwen, hetwelk tusschen de edelen onderling en eveneens tusschen de burgers bestond. Men vertrouwde elkander niet; niemand wilde de eerste zijn om zich tegen de dwingelandij te verzetten; ieder zag angstig om zich henen of hem ook dienaren van de Star Chamber vervolgden.

Tegelijk met de troonsbeklimming der Stuarts had eene wijziging plaats in de verhouding tusschen den Koning en het Parlement. Reeds op het einde der regering van Elisabeth deed zich van de zijde der vertegenwoordiging eene behoefte naar uitbreiding van magt gevoelen. ²⁾

De toenemende welvaart der steden, die door den handel begonnen rijk te worden, maar vooral de vrije beginselen, uit de Hervorming voortgesproten, werkten samen tot deze verandering in het staatkundig leven. Terwijl het Parlement voortging zijne regten te ver-

---

1) Hallam, Constitutional history, Vol. II. bl. 131.

It is scarcely perhaps necessary to observe that there had never been any regular army kept up in England.

2) Hallam, Vol. II. bl. 25.

dedigen en nieuwe te verwerven, streefde de Vorst er naar beginselen als deze: a deo rex, a rege lex bij het volk ingang te doen vinden. Het waren in de eerste plaats de hoogere geestelijken, maar ook staatslieden, welke den Koning in deze leer sterkten ¹⁾. Het Parlement bekreunde zich echter weinig om deze beschouwingen en trachtte slechts vaste wetten te verkrijgen, zooals de *Petition of Right*, waarbij de Koning door Hooger- en Lagerhuis gedwongen werd te verklaren, dat iedere leening, uitgeschreven zonder toestemming van het Parlement, onwettig was, als ook de inkwartiering van soldaten, het in hechtenis stellen zonder geregteijk onderzoek of wel het procederen voor den militairen regter. ²⁾

Deze *Petition of Right*, de tweede hoofd-wet, waarop de Engelsche constitutie rust, heeft Koning Karel I goedgekeurd, nadat hij allerlei middelen had aangewend om het Parlement te overtuigen, dat eene eenvoudige bekrachtiging van de *Magna Charta* een genoegzame waarborg zoude zijn voor de regten van het Engelsche volk. Het eerste antwoord door den Koning op deze *Petition of Right* gegeven, was dan ook in zulke algemeene en dubbelzinnige woorden gesteld, dat beide Huizen het verzoek tot hem rigtten

1) *The works of Francis Bacon. Vol. II, London 1826. Essay of a king, bl. 380.*

A king is a mortal God on earth, unto whom the living God hath lent his own name as a great honour, but withal told him, he should die like a man, lest he should be proud and flatter himself that God has with his name imparted unto him his nature also.

2) Vergel. Mr. O. v. Rees, t. a. p.

om duidelijker en korter zich te willen uitdrukken, zooals de Vorsten dit steeds plagten te doen bij het aannemen of verwerpen van een wetsvoorstel. Het Lagerhuis was echter, nadat Karel eindelijk had toegegeven, nog niet tevreden met zijne zegespraal, het wenschte nog andere regten den Koning te ontwringen, ¹⁾ die, hierover verstoord, het Parlement verdaagt en eenige dagen later ontbindt.

De groote verwachtingen, welke men zich van de *Petition of Right* had voorgesteld vielen geheel in duigen. „Vele Engelsche Vorsten” — merkt Macaulay op — „hebben van tijd tot tijd inconstitutionele daden gepleegd, geen hunner heeft ooit, zooals Karel I, systematisch er naar gestreefd een despoot te worden,” maar genoeg is het ook bekend, hoe hij voor deze magtsoverschrijding heeft moeten boeten.

Eenige jaren kon het den Koning gelukken zonder vertegenwoordiging te regeren; maar zoodra was niet het Long Parlement bijeen, of krachtige maatregelen werden genomen om de regten van Vorst en Vertegenwoordiging beter af te bakenen. Voortaan zoude het den Koning onmogelijk zijn langer dan drie jaren zonder Parlement te regeren; ook werd hem door de *triennial bill* het regt ontnomen binnen de eerste vijftig zittingen het Huis der Gemeenten zonder deszelfs toestemming uiteen te laten gaan. ²⁾ Verder moest

1) The right of levying tonnage and poundage.

2) Zie de beoordeeling van deze wet bij Brougham, t. a. pl. bl. 277. The act to prevent a dissolution without their own consent was an open and audacious assumption of supreme power, not by the people,

hij goedkeuren de ontbinding der Star Chamber en der High Commission Courts. Hoe diep de revolutionaire beweging reeds was doorgedrongen, blijkt ten duidelijkste, behalve uit de regtsgedingen tegen Strafford en Laud, ¹⁾ uit de negentien voorstellen ²⁾ welke te York aan den Koning worden voorgelegd en waardoor alle magt van de kroon naar de vertegenwoordiging zoude overgebracht zijn.

Nadat wij getracht hebben de oorzaak, het ontstaan en den inhoud van de Petition of Right te vermelden, behoeven wij niet langer bij de regering van Karel I stil te staan.

De verdere magtsbeperking van den Koning brengt ons tot de omwenteling en de daarop gevolgde regering van Cromwell. Daar het ons doel slechts is na te gaan, welke wetten de magt des Konings hebben beperkt en in Engeland de plaats van grondwetten innemen, zoo moeten wij ons thans met de Bill of Rights bezig houden, het voornaamste statuut, waarbij de Engelsche constitutionele Monarchie geregeld is.

---

but by a number of individuals, who thus made themselves absolute and founded an oligarchy rather than a democracy in their own persons.

Vgl. verder Hallam, Vol. II. bl. 113.

Thus, in the space of three days from the first suggestion, an alteration was made in the frame of our polity, which rendered the house of commons equally independent of the sovereign and their constituents; and, if it could be supposed capable of being maintained in more tranquil times, would, in the theory at least of speculative politics, have gradually converted the government into something like a Dutch aristocracy.

1) State Trials bij Samuel March Phillipps, Vol. I. Londen 1826.

2) Hallam, Vol. II. bl. 137.

Wij breken dus den draad der geschiedenis af en nemen haar bij de troonsbeklimming van Willem III weder op; immers onder dien Vorst begint eerst dat constitutionele staatsleven in Engeland, hetwelk zoo vele bewonderaars heeft gehad en zoo dikwijls geraadpleegd is, wanneer men uit de praktijk wenschte te weten, welke vruchten 's Konings inmenging in deze of gene zaak had opgeleverd.

Even als de beide eerste statuten, welke wij behandeld hebben, zoo is ook de Bill of Rights, niet uit eene theoretische beschouwing voortgesproten. De revolutie van 1688 wierp het bestaande geenszins omver, het was „a preserving revolution,” zegt Macaulay; nog een ander staatsman uit het laatst der vorige eeuw, heeft ongeveer hetzelfde gevoelen uitgesproken.¹⁾ Voor zoo verre zij invloed gehad heeft op 's Konings magt, moeten wij haar gadeslaan. Door de vlugt toch van Jacobus II en de troonsbestijging van Willem en Maria heeft de constitutie eene belangrijke wijziging ondergaan, niet zoozeer in de wetten en de grondbeginselen zelve, als wel in de denkwijze en het oordeel der Natie over het Koningschap. Ware Jacobus op den troon hersteld, hij zoude waarschijnlijk ook geene zwaarigheid gemaakt hebben de Bill of Rights goed te

1) The works of Edmund Burke Vol. I New-York 1860 bl. 456 volg.

What we did was in truth and substance, and in a constitutional light, a revolution, not made, but prevented. We took solid securities; we settled doubtful questions; we corrected anomalies in our law. In the stable fundamental parts of our constitution we made no revolution; no, nor any alteration at all. We did not impair the monarchy. Perhaps it might be shown that we strengthened it very considerably.

keuren, maar de koninklijke magt zoude steeds uit een ander oogpunt beschouwd zijn en het streven naar de onbepaalde heerschappij zoude zich telkens geopenbaard hebben.¹⁾ Bij de Stuarts bestond eene zucht naar uitbreiding van magt, hetgeen het natuurlijk gevolg was van beginselen, welke aan het hof door regtsgeleerden en geestelijken werden verkondigd. Er was een te groot onderscheid tusschen de zienswijze van het Volk en van den Vorst. Deze had uit de geschiedenis geleerd, dat het Huis der Gemeenten zijn gansch aandeel in de wetgevende magt uit 's Vorsten handen had ontvangen — gene, daarentegen, beschouwde zijne privilegiën niet als weldaden, maar als regten, welke reeds al te lang waren miskend. Na de restauratie had Karel II de schoonste gelegenheid om hervormingen in te voeren; maar hij noch zijn opvolger wilde dien weg betreden, waardoor de laatste geheel de magt verloor, om de gemoederen, door eindeloze onderdrukking tot den opstand geneigd, te bedaren. Om de verandering, welke in de verhouding tusschen den Koning en het Parlement heeft plaats gehad, wel te begrijpen, moeten wij een oogenblik verwijlen bij hetgeen na de tweede vlugt van Jacobus in het Parlement is voorgevallen. Daar werd op den 28sten Januarij 1689 besloten dat de Koning afstand van den troon had gedaan, niet alleen omdat hij gevlugt was, maar omdat hij getracht had de wetten te veranderen en het oorspronkelijk verdrag

---

1) Vgl. Hallam, t. a. p. Vol. III, bl. 90.

tusschen Koning en Volk had verbroken. Dit besluit werd ook in het Hoogerhuis met eene kleine meerderheid aangenomen, nadat eenige wijzigingen daarin waren aangebragt, welke wederom vervielen na eene levendige woordenwisseling tusschen beide Huizen. Op den 13^{den} Februarij werd eindelijk aan Willem en Maria de kroon van Engeland opgedragen, met deze bepaling dat de uitoefening van de koninklijke magt alleen bij den Prins van Oranje zoude berusten. Eenige dagen later werd door Halifax, voorzitter van het Huis der Lords, in tegenwoordigheid van het geheele Parlement aan den Koning de Declaration of Rights aangeboden. Deze verklaring ¹⁾ bestaat uit drie deelen: het eerste is eene opsomming der willekeurige handelingen van den laatsten Koning en een verslag van hetgeen door het Parlement aangaande den troonsafstand van Jacobus was bepaald; het tweede, eene onwettig verklaring van al zoodanige handelingen, van den laatsten Koning; en het derde een besluit, waarbij aan Willem en Maria de kroon werd opgedragen. Verder bevat deze Declaration of Rights vele bepalingen, waarbij de magt des Konings wordt omschreven; zij behoeven echter geene afzonderlijke vermelding daar zij eenige maanden later in de Bill of Rights zijn opgenomen, waarover wij thans moeten spreken.

De eerste artikelen van deze wet, welke men eenigermate de grondwet van Engeland zou kunnen noemen, zijn uit de Declaration of Rights overgenomen. Als

---

1) Mr. O. v. Rees, t. a. p.

onwettige handelingen van den Koning worden genoemd: het afkondigen, opheffen en vrijstellen van wetten zonder toestemming van het Parlement; het willekeurig heffen van buitengewone belastingen; het op de been houden van een leger in tijd van vrede, en nog eenige andere bepalingen, welke niet in dadelijk verband staan tot de magt des Konings.

Verder wordt duidelijk in deze wet omschreven, hoedanig de troonsopvolging plaats zal hebben en wanneer en waar de nieuwe Vorst zijnen eed zal afleggen. Het beginsel van den gemengden regeringsvorm vindt men geheel in deze wet terug, ¹⁾ van volheid en eenheid van magt, gelijk in de Duitsche staatsregeling, is geen sprake. Zonder toestemming van den Koning, de Lords en de Gemeenten kan geene verandering in de wetten gemaakt worden; ook bevat de Bill of Rights uitdrukkelijk de verklaring, dat al hetgeen bij deze wet is bepaald, door de zoo even genoemde partijen is goedgekeurd.

Uitgezonderd eene enkele bepaling over het regt van dispensatie in betrekking tot wetten, heeft de magt des Koning geene beperkingen ondergaan: zoo ten minste oordeelt Hallam, nadat hij de Bill of Rights heeft vorgeleken bij de statuten, welke vroeger de Engelsche staatsregeling uitmaakten. Hoe dit zij, zeker is het, dat de troonsbeklimming van Willem III eene

1) Burke, t. a. pl.

All its several parts are so constituted, as not alone to answer their own several ends, but also each to limit and control the others.

Vgl. Brougham, t. a. pl. bl. 295.

groote verandering in het staatkundig leven van het Engelsche volk heeft te weeg gebragt. Onder hem begint in de daad het constitutionele Koningschap en ontwikkelt zich meer en meer de magt van het Parlement, welke zich al aanstonds openbaarde bij eenen aanval tegen den nieuwen Koning door eene coalitie van Tories en ontevredene Whigs. ¹⁾

Willem III is de laatste Koning van Engeland geweest, die zelf de koninklijke regten krachtig tegenover de volksvertegenwoordiging heeft verdedigd. De regeringen der volgende Vorsten zijn slechts belangrijk wegens de groote staatslieden, welke toen geschitterd hebben. Willem was zelf — zegt Hallam — de grootste man zijner eeuw, zoodat zijne Ministers geheel op den achtergrond raakten, hetgeen vooral het geval was bij de behandeling der buitenlandsche zaken: op dat gebied streefde hij er steeds naar zijne koninklijke magt uit te breiden, waardoor hij in geene geringe mate den toorn der oppositie opwekte.

De Engelsche staatslieden van den tegenwoordigen tijd, al noemen zij het eene treurige dwaling van Willem III, dat hij zoo weinig lette op de verhouding, welke door de wijze zijner troonsbeklimming tusschen hem en het Parlement bestond, zijn zeer gematigd in hun verwijt, omdat nimmer een Vorst met edeler bedoelingen zijne magt overschreed; immers hij

---

1) Hallam, Vol. III. bl. 109. Character and errors of William.

Bl. 146. It must ever be an honour to the English crown, that it has been worn by so great a man.

had zich opgeworpen als voorvechter van Europa's vrijheid; Engeland en Nederland te vrijwaren tegen de overheersching van den Franschen Koning was zijn hooghartig streven.

Hoewel de Bill of Rights het belangrijkste statuut is, waarbij de Engelsche constitutie is geregeld, zoo zijn er echter nog andere wetten, welke in meerdere of mindere mate in verband staan tot de magt des Konings. Hiertoe behoort b. v. de triennial bill, waarbij bepaald werd, dat na drie jaren het Parlement moest ontbonden worden.

Karel II had gedurende zeventien jaren met hetzelfde Parlement geregeerd; dit wilde men voorkomen, dewijl men het wenschelijker vond van tijd tot tijd andere bestanddeelen in de volksvertegenwoordiging op te nemen. Willem III weigerde zich met dit voorstel te vereenigen; eerst toen het ten tweeden male door beide Huizen was aangenomen, verleende de Koning zijne bekrachtiging.

Eveneens heeft de mutiny bill, eene wet, waarbij jaarlijks de getalsterkte van het leger wordt bepaald, grooten invloed op de magt des Konings gehad. Daar namelijk door de Bill of Rights bepaald was, dat de Koning in tijd van vrede geene staande legers mogt bijeenhouden zonder toestemming van het Parlement, en het eene oude gewoonte was, nimmer langer dan voor een jaar dit verlof te verleenen, zoo was de Koning onwillekeurig verplicht daartoe telken male het Parlement bijeen te roepen. De meerdere ontwikkeling van het staatkundig leven deed zich in alles

gevoelen, het duidelijkst vertoonde het zich bij de Act of settlement, welke men met eene grondwetsherziening zou kunnen vergelijken.

De Bill of Rights had in de troonsopvolging voorzien door te bepalen, dat de kroon, bij kinderloos overlijden van Maria (ingeval Willem het langst mogt leven, eerst na het einde zijner regering), op Prinses Anna van Denemarken en hare afstammelingen zoude overgaan, en zoo ook deze zonder kinderen mogt sterven, op de afstammelingen van Koning Willem. In het begin scheen deze wet voldoende, daar Prinses Anna zwanger was, toen deze bepaling werd gemaakt; maar nadat de jonge Hertog van Gloucester in het jaar 1700 plotselijk was weggerukt, moest de troonsopvolging op nieuw geregeld worden. De wet, waarbij dit geschiedde draagt den naam van Act of settlement. Het Huis der Gemeenten maakte van de gelegenheid gebruik, om nieuwe bepalingen in deze wet op te nemen, waardoor de magt des Konings aanmerkelijk werd beperkt.

De Bill of Rights was in haast ontworpen — zoo zeide men — in de 12 jaren gedurende welke zij bestaan had, waren gebreken aan het licht gekomen, waarin voorzien moest worden; acht artikelen werden derhalve aan deze wet toegevoegd, welke eerst in werking zouden treden bij de troonsbeklimming van het Hanoversche Huis.

Sommige bepalingen dragen het kenmerk van wantrouwen in den nieuwen Vorst; zoo bevatten de twee eerste artikelen: dat de Natie niet verplicht zal zijn,

zonder toestemming van het Parlement oorlog te voeren ten gunste der staten van den nieuwen Vorst, welke niet tot het gebied van Engeland behooren; ten tweede, dat de Koning zonder verlof van de Vertegenwoordiging het grondgebied van Engeland, Schotland en Ierland niet zal mogen verlaten. Deze bepaling werd echter spoedig na de troonsbeklimming van George I weder ingetrokken.

Eene andere verordening, die betrekking heeft op den (Privy Council) Geheimen Raad, staat in naauw verband tot de magt des Konings. In dezen Raad moeten voortaan alle zaken van algemeen bestuur behandeld en ondertekend worden door die leden, welke aan deze of gene bepaling hunne goedkeuring gegeven hadden, opdat het onmiddellijk zoude blijken, wie de aansprakelijke personen waren. ¹⁾

De Geheime Raad is eene zeer oude instelling door de wet erkend. De Koning vereenigde steeds in dezen Raad de eerste ambtenaren van het rijk en al diegenen, welke hij slechts wilde oproepen om in zijne tegenwoordigheid de belangen van den Staat te bespreken. Tot geheimhouding zijn de leden onder eede verplicht. Na de restauratie en voornamelijk na den

---

1) Onder Koningin Anna reeds, dus voor dat dit artikel in werking trad, werden hierin wijzigingen gemaakt. Sedert het huwelijk van Koningin Victoria is de geheele Privy Council niet weder vergaderd geweest. Afzonderlijke leden worden echter dikwijls met de ministers, die allen leden van den raad zijn, ter vergadering geroepen.

Vgl. de Franqueville, *Les institutions politiques judiciaires et administratives de l'Angleterre*, 1863, bl. 54. *Le conseil privé.*

val van Clarendon werd de gewoonte om den Raad bijeen te roepen voor het eerst verbroken; langzamerhand werd hij vervangen door een Cabinet Council of Ministerraad. Onder de regering van Willem III werd deze onderscheiding nog duidelijker, bijna alle staatszaken werden toen aan den Geheimen Raad onttrokken. Hierdoor nam de magt des Konings aanmerkelijk toe; want uitgezonderd de kanselier, welke onder een statuut het groot zegel had geplaatst, was het zeer moeilijk den verantwoordelijken persoon te vinden, daar de Ministers als leden van den Ministerraad, die geen wettig karakter had, niet aansprakelijk waren. Willem III maakte hier bijvoorbeeld gebruik van bij het verdelingstractaat over de Spaansche erfopvolging, waarin hij niemand gekend had dan zijnen vriend, den graaf van Portland, en lord Somers. 1) Opdat derhalve het toezigt over de uitvoerende magt het Parlement niet geheel mogt ontvallen, was deze bepaling over de verantwoordelijkheid in de Act of settlement opgenomen.

Uit vrees voor den invloed des Konings op de leden van het Huis der Gemeenten stelde deze wet vast, dat niemand, die eene bediening van den Koning had ontvangen of van de Kroon een pensioen genoot, lid van het Lager-huis mogt zijn. Dit artikel had zijnen oorsprong te danken aan het stelsel van omkoopung, hetwelk in Engeland lang in zwang is geweest en

---

1) Vgl. Lord Campbell, Chancellors, Vol. IV. Life of Lord Somers. bl. 141 volg.

waarvoor jaarlijks door de Regering groote sommen werden besteed. Reeds in 1706 werden wijzigingen in dit besluit gemaakt, daar hierdoor aan de Ministers het regt was ontnomen in het Huis der Gemeenten te zitten.

De onafhankelijkheid der regterlijke magt was een belangrijke waarborg, welke in de Bill of Rights niet was opgenomen, maar bij de herziening werd vastgesteld. Geheel nieuw schijnt deze bepaling echter niet te zijn; want reeds voor Jacobus I werden de regters benoemd: *quandiu se bene gesserint*, maar de Stuarts hadden dit gebruik afgeschaft door menigen regter willekeurig te ontslaan.

In de Act of settlement werd deze oude formule weder opgenomen en bepaald, dat de regters voortaan een inkomen door de wet vastgesteld zouden genieten en slechts op een verzoekschrift van beide Huizen mogten ontslagen worden.

Ook het laatste artikel van deze wet is hoogst belangrijk: hierin wordt bepaald, dat niemand zich op het regt van gratie, bekrachtigd door het grootzegel, mag beroepen tegenover eene beschuldiging, ingesteld door het Huis der Gemeenten in Parlement vergaderd.

Hierdoor werd eene moeilijkheid uitgemaakt, welke reeds ten tijde van Karel II tot hevige debatten aanleiding had gegeven, ten gevolge van eenen brief, welken de groot-thesaurior Danby aan Lodewijk XIV had geschreven, en waarin voor Engeland onteerende bepalingen voorkwamen.

De Koning, om de verantwoordelijkheid van zijnen

Minister te dekken, had er bijgevoegd: *deze brief is op mijn bevel geschreven*. In deze woorden, waarmede de Koning de handelwijze van zijnen Minister had willen dekken, zocht Danby te vergeefs bij het Parlement zijne verdediging.

Eene dergelijke verordening schijnt in de meeste Duitse wetten te zijn opgenomen. ¹⁾ Ook de Belgische grondwet heeft dit beginsel gehuldigd; immers daar lezen wij, dat geen mondelijk of schriftelijk bevel van den Koning den verantwoordelijken Minister kan vrijwaren; alleen op verzoek van een der beide Kamers mag de Vorst den veroordeelden Minister gratie verleen. ²⁾

Door de aanneming van de Act of settlement is het zegel geplaatst op de constitutionele staatsregeling van Engeland; de beschouwing van de ontwikkeling der getemperde Monarchie, voor zoo verre zij het gevolg van verschillende statuten is geweest, mag derhalve als geëindigd beschouwd worden.

De troonsbeklimming echter van de Hanoversche Vorsten heeft zoo groote verandering in de magt der Engelsche Koningen te weeg gebracht, dat wij verplicht zijn ook hierbij stil te staan om naar hare oorzaak te zoeken; ook moeten wij op de regering dezer Vorsten naauwkeurig letten, daar sommige onzer staats-

1) Die Politik, von F. C. Dahlmann.

2) Const. Belge, art. 89.

En aucun cas l'ordre verbal ou écrit du Roi ne peut soustraire un ministre à la responsabilité.

Art. 91 over het regt van gratie.

Il ne peut l'exercer envers un ministre condamné par la cour de cassation, que sur la demande de l'une des deux chambres.

lieden instellingen juist uit dit tijdperk ter navolging hebben aanbevolen.

De geschiedenis van Engeland en van alle beschaafde landen leert ons, hoe reeds zeer vroeg de Vorsten, wanneer zij ten minste niet bijzonder door bekwaamheid uitblonken of door groote heerschzucht gedreven werden, zooals een Philips II ¹⁾ van Spanje of een Lodewijk XIV van Frankrijk, het bestuur over hunne volken en landen moesten in handen stellen van kundige staatslieden of deelen met Ministers, die somtijds de Koningen in magt ver overtroffen. Het sterkst sprekend voorbeeld heeft Frankrijk geleverd onder de regering van Lodewijk XIII. In Engeland heeft zich eerst later de magtsontwikkeling der Ministers geopenbaard, voornamelijk nadat de Vorsten verplicht waren de hoofden van eene der groote staatspartijen tot Ministers te kiezen.

Dit was het geval sedert de verheffing der Hanoversche Dynastie; van dien tijd „dagteekent de afzondering des Konings van het Ministerie en de formatie van een Kabinet onder een eigen hoofd tusschen den Koning en het Parlement in geplaatst.” ²⁾ Is deze toestand het gevolg eener nieuwe regeling van zaken, of is die aan toevallige en ongelukkige omstandigheden te wijten?

---

1) John Lothrop Motley, *History of the United Netherlands*, Vol. II. Chap. XIX.

His chief advisers were rather like private secretaries than cabinet ministers . . . . . He liked to do his work, assisted by a very few confidential servants.

2) Mr. J. R. Thorbecke, *Bijdrage tot de herziening der Grondwet. 1848.*

De twee eerste Vorsten uit het Huis van Hanover, waren geheel onbekend met de zeden en gewoonten der Engelsche maatschappij; zelfs was de taal van het volk, hetwelk zij regeerden, hun geheel vreemd, zoodat zij de vergaderingen der Ministers nimmer bijwoonden. George I en zijn eerste Minister Walpole moesten tot de Latijnsche taal de toevlugt nemen, wanneer zij met elkander wenschten te spreken. ¹⁾

De treurige gevolgen lieten zich niet lang wachten. George I en II, gebrekkig ingelicht over de belangen van hunne nieuwe onderdanen, lieten het bewind geheel in handen van het Ministerie, hetwelk als orgaan der zegevierende partij naar welgevallen kon regeren. Alleen dan oefenden deze Vorsten eenigen invloed op hunne Ministers uit, wanneer het de belangen van Hanover betrof. Door onbekwaamheid en door eene verregaande bedorvenheid van zeden zien wij dus in Engeland de magt des Konings aanmerkelijk dalen.

Uit de geschriften van die dagen en uit den tijd van George III, toen het Koninklijk gezag weder in aanzien begon te komen, blijkt dat het geenszins met den geest der natie overeen kwam, den Koning eene zoo onbeduidende rol te doen spelen. ²⁾

---

1) Horace Walpole, *Reminiscences*, tom. I. bl. xciv.

It was perhaps still more remarkable and an instance unparalleled, that Sir Robert governed George I in Latin, the King not speaking English, and his minister no German, nor even French.

2) *Letters of Junius*, bl. 168.

Without consulting your Minister, call together your whole council. Let it appear to the public, that you can determine and act for yourself.

Zelfs vele jaren later, nadat de Fransche revolutie ook haren invloed op Engeland had uitgeoefend, laat de Engelsche Whig, lord Brougham, zich aldus uit: „This is the spirit of the constitution, which wills that the individual Monarch should not be a mere cipher, but a substantive part of the political system, and wills it as a check on the other branches of the system.”

Na de troonsbeklimming van Willem III, en voornamelijk sedert de regering der Hanoversche Dynastie, heeft er voor de Engelsche Vorsten eene verandering in hunnen toestand plaats gehad, welke waarschijnlijk van blijvenden invloed op hunne magt zal zijn. De Ministers namelijk worden, zooals reeds hierboven met een enkel woord is gezegd, door den Koning gewoonlijk gekozen uit de leiders van eene der twee groote partijen, aan wie vervolgens de meest belangrijke betrekkingen ten deel vallen. 1) Sir Robert Peel ging zelfs in het jaar 1839 zoo ver om aan de Koningin de verwijdering van al die hofdames te ver-

1) De Franqueville, Les institutions politiques judiciaires et administratives de l'Angleterre, Paris 1863, bl. 59.

En dehors des grands officiers d'Etat, la chute du ministère entraîne le changement des fonctionnaires suivants:

Le président et les deux secrétaires du contrôle, le maître général d'ordonnance et ses principaux agents, le commissaire en chef de l'hôpital de Greenwich, le lord chambellan et le vice-chambellan, le capitaine des gentilshommes d'armes et celui des gentilshommes de la garde, les lords aides de camp, le lord sénéchal, le contrôleur, le trésorier et le maître de la maison royale, le maître des écuries, l'écuyer en chef et les écuyers ordinaires, le maître des meutes, le juge avocat général, le lord avocat, enfin la maîtresse des robes.

zoeken, welke tot de partij der Whigs behoorden; de Vorstin heeft echter dit verzoek niet ingewilligd. Hoe onaangenaam deze verwisseling van ambtenaren voor den Vorst moge zijn, het blijkt niet, dat zij nadeelig op de magt des Konings werkt, welke in sommige opzigten nog veel grooter is dan men op het vaste land van Europa denkt. ¹⁾

Uit de regering van George III zoude men vele voorbeelden kunnen aanhalen, om aan te toonen hoe verre zich de magt van een constitutionelen Vorst uitstrekt, wanneer hij werkelijk invloed wil uitoefenen. Menige Minister toch onder deze langdurige regering heeft alleen aan den Koning zijne portefeuille te danken ²⁾ gehad en het Vorstelijk oog had goed gezien, toen het in den drie en twintigjarigen Pitt den Staatsman erkende, waaraan Engeland behoefte had. Waar komt de magt des Konings duidelijker aan het licht dan bij de ontbinding van dat Lagerhuis, waarin 's Vor-

---

1) Burke, The direct power of the King of England is considerable. His indirect and far more certain power is great indeed.

2) Gervinus, Geschiedenis der XIXde eeuw sedert het congres van Weenen. Vierde deel, eerste helft.

„Hij trachtte eene meer persoonlijke, zelfstandige werkzaamheid van den Koning in de regering te herstellen.”

Vgl. Brougham, Statesmen, who flourished in the time of George III. 1839.

George III set one example which is worthy of imitation in all times. He refused to be made a state puppet in his minister's hands, and to let his name be used either by men whom he despised, or for purposes which he disapproved. Nor could any one ever accuse him of ruling by favourites; still less could any one, by pretending to be the people's choice, impose himself on his vigorous understanding.

sten jeugdige Minister de minderheid had? Zoo George III niet bekend was geweest met de huishouding van zijnen Staat, had hij nimmer aan Pitt zijne toestemming gegeven om het Huis der Gemeenten te ontbinden.

Maar de Koning ¹⁾ volgde naauwkeurig de debatten en hij had vertrouwen in zijnen Minister, toen deze in de vergadering uitriep: „The country calls aloud to me, that I should defend this castle; and I am determined, I will defend it.” ²⁾ Uit de geschiedenis blijkt, hoe schitterend Pitt deze woorden door daden heeft geregtvaardigd. Wanneer men de briefwisseling ³⁾ doorloopt van George III met dezen Minister, dan wordt het duidelijk hoe grooten invloed de Koning persoonlijk op de zaken uitoefende. ⁴⁾

Bijna over ieder belangrijk punt ontwikkelde hij zijn eigen gevoelens, hetwelk hij ochter dikwijls wijzigde, na het oordeel zijner Ministers te hebben ingewonnen, zooals b. v. bij de onderhandeling en den vrede met Frankrijk, welken Pitt zoozeer wenschte; evenwel zijn

1) Karel II. en zijne opvolgers waren gewoon de debatten in het Huis der Lords bij te wonen; dit gebruik heeft opgehouden sedert de troonsbeklimming van George I.

Vgl. Erskine May, A treatise upon the law, privileges, proceedings and usage of Parliament. Chapt XVII. bl. 259.

2) Speech of Pitt, February 20, 1784.

3) William Pitt et son temps, par Lord Stanhope, traduit par Guizot.

4) Brougham, Statesmen who flourished in the time of George III. bl. 4.

The correspondence which he carried on with his confidential servants during the ten most critical years of his life, proves that his attention was ever awake to all the occurrences of the government.

er ook voorbeelden voorhanden, waaruit blijkt hoe de Koning zijne eigene meening wist door te drijven, b. v. in den Amerikaanschen oorlog en de Roomsche questie. Onder de eigenschappen van dezen Vorst behoorde ook, dat hij de goede verstandhouding tusschen zijne Ministers wist te bewaren. Een geschil b. v. tusschen Portland en Dundas werd alleen door den Koning ver-effend. Eene zoodanige uitoefening der Koninklijke magt kon niet anders dan heilzame vruchten dragen. Wie toch kan beter dan de Vorst twisten beslechten, hetzij op staatkundig, hetzij op administratief gebied tusschen de Ministers gerezen?

Nadat de verandering in de verhouding van den Koning en zijne Ministers gebleken is, meenen wij ter kenschetsing dier betrekking te kunnen volstaan met de mededeeling van een memorandum door Koningin Victoria in 1851 aan lord Palmerston gezonden.

„De Koningin verzoekt lord Palmerston duidelijk zijne plannen uiteen te zetten, opdat men bij het nemen van besluiten wete, waaraan de Kroon hare sanctie moet verleenen.

„Geene willekeurige veranderingen te maken in maatregelen, welke eenmaal door de Kroon zijn goedgekeurd. Eene zoodanige handelwijze wordt door de Koningin beschouwd als gebrek aan opregtheid jegens de Kroon en zoude het ontslag des Ministers regtvaardigen, hetwelk de Koningin gerechtigd is hem te geven.

„De Koningin wenscht verwittigd te worden van al hetgeen tusschen het Ministerie en de vertegenwoor-

digers van vreemde Mogendheden omgaat, voordat uit deze onderhandelingen belangrijke besluiten voortvloeijen.

„Zij wenscht tijdig alle staatsstukken te ontvangen, ook die, welke naar elders moeten verzonden worden, opdat zij den inhoud behoorlijk kunne onderzoeken, alvorens hieraan hare goedkuring te schenken.”¹⁾

Uit dit stuk kan eenigzins blijken, op welk standpunt de Koningin in de Engelsche staatsregeling staat, en des te meer verdient het de aandacht, wanneer men bedenkt, dat het waarschijnlijk is voortgevloeid uit de pen van Prins Albert, een Vorst, die met de algemeene achting en liefde van Whigs en Tories is ten grave gedaald.²⁾

---

1) *Annuaire des deux Mondes*, 1851—1852.

2) *The principal Speeches and Addresses of his Royal Highness the Prince Consort with an Introduction, giving some outlines of his character.* 1862.

HOOFDSTUK III.

BESCHOUWING DER KONINKLIJKE MAGT IN FRANKRIJK SEDERT DE OMWENTELING.

Niet lang nadat de Amerikaansche oorlog was uitgebroken, namen verscheidene Franschen, eerst ter sluip, zooals b. v. Lafayette, ¹⁾ daarna met toestemming van hunne regering, dienst in het leger der opstandelingen. Sommigen hadden zich onder de banier van Washington geschaard, alleen uit lust om tegen de Engelschen te strijden, anderen waren naar Amerika overgestoken met een edeler doel, namelijk om een volk te helpen, dat voor zijne vrijheid en zelfstandigheid vocht. De encyclopedisten hadden niet te vergeefs op de gemoederen van het Fransche volk gewerkt. Behoefte naar meerdere vrijheid deed zich overal gevoelen. De taal van Rousseau had weerklank gevonden; nog slechts weinige jaren en het souvereine

---

1) Mémoires, correspondance et manuscrits du général Lafayette, publiés par sa famille. Bruxelles 1837.

Volk zoude den oorlog aan alle Koningen van Europa verkondigen.

Ten gevolge van de onafhankelijkverklaring van Amerika door den Parijschen vrede van 3 September 1783, keerden de Franschen naar hun vaderland terug, waar de zedelijke revolutie reeds de staatkundige had voorbereid, en bragten de zucht naar verandering en staats hervorming mede. De burgerstand, door handel rijk geworden en in beschaving krachtig vooruitgegaan, verlangde naar aandeel in de regering.¹⁾ Daar er echter geene vrije instellingen, bijgevolg geene staatkundige ligchamen, geene goed geordende partijen waren, verviel bij gebrek aan dit alles de leiding der openbare meening aan would be wijsgeeren,²⁾ zoodat men eene hervorming, geheel geschoeid op algemeene en afgetrokken theoriën, mogt verwachten en inderdaad op de puinhoopen van het oude Frankrijk verrees eene geheel nieuwe staatsregeling, waarvan schrijvers en ingebeelde wijsgeeren de bouwmeesters waren.³⁾ Slechts enkele mannen werden gevonden, die door

---

1) Burke. Reflections on the revolution in France, Vol. I.

The spirit of ambition had taken possession of this class, as violently as ever it had done of any other.

2) De Tocqueville, L'ancien régime et la révolution. Par. 1856. Chap. XX.

3) Necker, Du pouvoir exécutif dans les grands états, T. II. 1792, bl. 240.

Les métaphysiciens, dès qu'ils aperçurent le premier ébranlement des pierres angulaires de l'édifice, dès qu'ils entendirent les premiers craquements des poutres et des solives, on les vit descendre de leurs cabinets, avec leurs compas, leurs règles et leurs équerres, avec des crayons et des papiers rayés, bénissant tout bas le chaos qui leur permettait de dessiner un nouveau monde.

hervorming de revolutie trachtten te bedwingen, en onder dezen blinkt Necker uit, die tot tweemalen toe als Minister des Konings en als lieveling van het Volk zijne groote talenten aan zijn aangenomen vaderland ten beste gaf. Zoowel hij als Mounier koesterden de hoop de omwenteling te kunnen voorkomen, door eene geheele navolging der Engelsche staatsregeling; maar niets scheen meer in staat den revolutiegeest te bedwingen, die uit Amerika langs de golven van den Atlantischen oceaen was overgewaaid om de wateren van Europa te beroeren, zoozeer zelfs dat het Koninklijk schip van Frankrijk verging. Dit vaartuig met het woedend element te zien worstelen en te onderzoeken of men den bevelhebber de middelen niet had onthouden om het wel te sturen, is voor ons van zeer groot belang, daar al hetgeen sedert de omwenteling is voorgevallen een onberekenbaren invloed op geheel Europa en dus ook op ons Vaderland heeft gehad.¹⁾

De wijze, waarop in Frankrijk de magt des Konings sedert de revolutie is afgepaald, regtvaardigt naar ons oordeel de stelling, dat de magt van den constitutionelen Koning eerst met de omwenteling, of om het nog juister uit te drukken, met de bekrachtiging der grondwet van 1791 door Lodewijk XVI eenen

---

1) R. von Mohl, Die Geschichte und Literatur der Staatswissenschaften. Erlangen 1858. Dritter Band.

Die in der Revolution und seit derselben entstandenen Einrichtungen, und zwar sowohl in Verfassung als in Verwaltung, haben bekanntlich einen kaum berechenbaren Einfluss auf die meisten übrigen Europäischen Länder ausgeübt.

aanvang neemt. Voor dien tijd heerschte in alles onzekerheid; 1) „rien n'était réglé en France, ni les droits de la couronne ni ceux du peuple,” zegt Mounier, zoodat tusschen de verschillende magten een voortdurende strijd bestond, welke sedert 800 jaren zich nu eens in meerdere dan weder in mindere mate openbaarde.

Onder de schrijvers, die duidelijk hebben aange-toond, dat Frankrijk voor 1789 geen ware staatsre-geling bezat, behoort Montlosier genoemd te worden, die de groote tegenstrijdigheid in de handelingen der verschillende partijen aantoont. Zoo hadden de Vorsten beurtelings naar gelang der omstandigheden ver-klaard: dat hunne magt onbeperkt, en dat zij door grondwetten beperkt was; dat zij het volk geene be-lastingen konden opleggen zonder hunne toestemming, en dat deze toestemming geheel noodeloos was; dat de wetten, om van kracht te zijn, bij de Parlementen moesten worden geregistreerd, en dat deze inschrijving geheel overtollig was. Nu eens vernietigde de Koning de besluiten van het Parlement, dan weder verklaarde het Parlement de handelingen van den Koning onwet-

---

1) Correspondance entre le comte de Mirabeau et le comte de la Marck, prince d'Arenberg, publiée par Ad. de Bacourt, T. I. Brux. 1851.

Huitième note du comte de Mirabeau pour la Cour.

Avant la révolution actuelle, l'autorité royale était incomplète, parce qu'elle n'était pas fondée sur des lois; insuffisante, parce qu'elle tenait à la force publique plus qu'à l'opinion; incertaine, parce qu'une révolution, toujours prête à éclater, était capable de la renverser.

Le Roi était forcé de ménager sa noblesse, de négocier avec le clergé, de composer avec les parlements, de combler la cour de faveurs.

tig. Ter verdediging van iederen rogeringsvorm was het gemakkelijk argumenten op te sporen, zegt Montlosier. Wenschte men onbeperkt te regeren, men vond overal warme verdedigers. Begeerde men eene beperkte Monarchie, men behoefde zich slechts op dezen regel te beroepen: Le Roi est dans l'heureuse impossibilité de toucher aux lois fondamentales. Vreesde men de magt van het Parlement, men verkondigde het beginsel: le roi est seul législateur; si veut le Roi, si veut la loi. Voelde men daarentegen behoefte aan een ligchaam, hetwelk de magt des Konings zou kunnen beteugelen, men had slechts te kiezen tusschen het Parlement, de Algemeene Staten ¹⁾ en het hof der Pairs. ²⁾

Aan deze verwarring werd een einde gemaakt door de constitutie van 1791 waarbij wij een oogenblik willen stilstaan; ³⁾ maar treden wij vooraf de werkplaats binnen, waaruit zij is voortgekomen. ⁴⁾

Aldaar treffen wij mannen aan, zooals Mounier,

1) De laatste bijeenkomst der États-Généraux dagteekent van 1614.

2) Vgl. Duvergier de Hauranne, Histoire du gouvernement parlementaire en France 1814—1848 précédée d'une introduction, T. I. 1857. Montlosier, De la Monarchie française, T. II. bl. 125.

3) De Barante, La vie politique de M. Royer Collard, ses discours et ses écrits, T. II. Paris 1861.

La constitution de 1791, comme oeuvre logique, était parfaite; les principes enfantaient leurs conséquences. Livrée à l'expérience, elle n'a pas duré un an

4) Mémoires du général Lafayette, T. I. bl. 249. Assemblée constituante.

„ „ „ T. II. Notice sur La vie de Sieyès, Mirabeau etc.

Lally-Tollendal, Clermont-Tonnerre en anderen, welke voor de magt des Konings volgens de begrippen van den nieuweren tijd met kracht hebben gestreden en in de Constituante de stelling hebben verdedigd, dat eene constitutie niet alleen het werk der logica maar ook der orvaring moct zijn; hun plan was de Engelsche staatsregeling na te volgen¹⁾ en haar slechts, waar dit noodig was, volgens de zeden en gewoonten van hun Vaderland te wijzigen. Ook Mirabeau verhief somtijds in deze vergadering zijne stem om de regten des Konings te verdedigen; door zich echter te verklaren tegen de splitsing der vertegenwoordiging in twee lichamen, heeft hij de magt des Konings groote afbreuk gedaan.

Verschillende beginselen zijn in de Constituante doorgedreven en vervolgens in de nieuwe staatsregeling opgenomen, welke geene ervaring noch theorie kunnen regtvaardigen en grootendeels moeten toegeschreven worden aan den aandrang van buiten²⁾ en aan het onglukkige plan der reactionaire leden om de

---

1) Oeuvres complètes de M. Necker, publiées par M. le baron de Staël. Paris 1820. T. IX, bl. 298.

Le gouvernement d'Angleterre était là pour servir d'exemple à l'assemblée constituante; mais elle aspirait à l'honneur d'une invention.

2) Mémoires et correspondance de Mallet du Pan pour servir à l'histoire de la révolution française, recueillis et mis en ordre par A. Sayous. T. I, Paris 1851.

Mallet disait: c'est le fer ou la corde à la main que l'opinion dicte aujourd'hui ses arrêts. *Crois* ou *meurs*, voila l'anathème que prononcent des esprits ardents.

nieuwe staatsregeling zoo slecht mogelijk in te rigten, opdat zij voor geen lang leven vatbaar zoude zijn. ¹⁾ Had men zich in den beginne met de voorgestelde hervormingsplannen kunnen vereenigen, dan zoude waarschijnlijk de troon van Lodewijk XVI niet zoo spoedig zijn ineengestort.

Zoo had Lally Tollendal ²⁾ voorgesteld, de wetgeving zamen te stellen: uit den Koning, den Senaat en de Vertegenwoordigers van het Volk.

Den Koning het regt te verleenen het wetgevend ligchaam bijeen te roepen, op tijden door de constitutie vastgesteld, het te verdagen en zelfs te ontbinden, mits oogenblikkelijk eene andere vertegenwoordiging oproepende. Bij het vervaardigen van wetten de sanctie aan den Koning voor te behouden en het initiatief uitsluitend aan de Kamers te laten. In den zelfden geest sprak ook Mounier, die eveneens op de instelling van twee vertegenwoordigende lichamen en op de Koninklijke sanctie aandrong.

De debatten hierover gevoerd zijn van het hoogste belang en hebben in geene geringe mate de gemoe-deren in beweging gebracht: zoo werd het *Veto* gelijk gesteld met eene herstelling van het onbeperkt gezag

---

1) Duvergier de Hauranne, t. a. p. Chap. II.

2) Mémoires du général Lafayette, T. I, p. 405.

3) Zie wegens Mounier en Lally Tollendal het aangehaalde werk van Mallet du Pan. bl. 184. Van Mounier onder anderen zegt hij: Son crime est d'avoir cru que l'autorité royale, sagement réglée, est le plus ferme appui de la liberté, et que le corps législatif doit être divisé en deux chambres.

en de zamenstelling van twee Kamers met de weder-
 invoering der aristocratie. Hoe krachtig ook de ge-
 matigde partij de onmisbaarheid van eenen Senaat
 betoogde door op het beginsel van verdeeling van magt
 te wijzen, ¹⁾ waardoor alleen eene staatsregeling voor
 overweldiging kan gevrijwaard worden, zoo heeft zij toch
 het onderspit moeten delven. De linkerzijde wilde van
 de Engelsche staatsregeling niets weten ²⁾ en verklaarde
 eene instelling gelijk het Hoogerhuis ter navolging ge-
 heel ongeschikt, vooral sedert de afschaffing van den
 adel; hoe ook Mounier betoogde dat de verdeeling
 van standen hiermede niets te maken had, en hij de
 leden van den Senaat om de zes jaren wilde laten af-
 treden, niets kon baten: het beginsel werd verworpen
 en zodoende uit de nieuwe staatsregeling eene instel-
 ling gebannen, welke in Engeland de beste vruchten
 heeft gedragen, zoo zelfs dat Ancillon ³⁾ getuigt: „Het
 Hoogerhuis is in Engeland het voornaamste element
 van de constitutie; het scheidt en brengt tevens tot el-
 kander de twee andere elementen van de wetgevende
 magt; het beteugelt beide en beide beteugelen wederom
 het Hoogerhuis, zonder hetwelk Engeland reeds lang

1) Montesquieu, *Esprit des lois*, livre II, Chap. IV. Pourqu'on ne
 puisse abuser du pouvoir, il faut que, par la disposition des choses,
 le pouvoir arrête le pouvoir.

2) Duvergier de Hauranne, Tom. 1. t. a. p. bl. 77.

Et si l'on citait l'exemple de l'Angleterre ou même de l'Amérique,
 il se trouvait un orateur (M. d'Angevilliers) pour répondre „que l'Anglo-
 Américain Adam, ce précepteur corrompu d'un grand seigneur, n'avait
 plus rien qui imposât.”

3) Ancillon, *Nouveaux Essais de Politique et de Philosophie*, T. II.

vervallen ware tot eene onbepaalde Monarchie of tot eene democratische Republick."

Tot dit laatste verviel Frankrijk, omdat het de magt of, om beter te zeggen, de onmagt des Konings stelde tegenover het alvermogen van het wetgevend ligchaam. Waar de Engelschman er naar streeft de magt des Konings te beperken, tracht hij tevens de waardigheid der Kroon te verhoogen.¹⁾ Veel wat in andere landen vreemd, verkeerd, ja zelfs tegenstrijdig schijnt, blijft in dat land bestaan, zonder dat er nadeelige gevolgen uit voortvloeijen; zoo komen b. v. de afgevaardigden van het volk in de zaal van het Hoogerhuis bijeen (summoned at the bar), om eerbiedig staande te luisteren naar hetgeen de Vorst, hetzij in zijne troonrede, hetzij bij andere gelegenheden, aan zijn Parlement te zeggen heeft. Zelfs Englands eerste Minister, wanneer hij geen lid van het Hoogerhuis is, wordt met geene meerdere onderscheiding bejegend; zoo werkt alles zamen om het volk eerbied voor de Kroon in te boezemen en haar op een verheven standpunt te plaatsen, zonder dat in het minst de regten en vrijheden van de natie worden gekrenkt.²⁾ Op het

---

1) Necker, *Du pouvoir exécutif dans les grands états*, T. I. bl. 254. Les Anglais, jaloux à l'excès de leur liberté, et qui portent jusques dans les habitudes de la vie sociale, un caractère d'indépendance, ont toujours voulu rendre à leur Roi les plus grands honneurs; et loin de se sentir abaissés par ces hommages, c'est presque avec orgueil qu'ils s'y complaisent; ils considèrent l'éclat du Trône de la Grande-Bretagne comme une sorte d'image ou de reflet de la dignité nationale.

2) Necker, T. I. Ch. VIII.

Weener-congres werd ook hierop door graaf Munster, den Hanoverschen Minister, gewezen, toen hij zeide, „ontegenzeggelijk is de Koning van Engeland evenzeer Souverein als ieder ander regent in Europa; de vrijheid, welke zijn volk geniet, wel verre van zijnen troon te ondermijnen, bevestigt dien.” De theoretische beschouwing had in Frankrijk tot geheel andere inzichten geleid, men wilde van al het oude niets meer weten. Den Koning begeerde men te behouden maar met eene zeer geringe magt en geheel ontdaan van dien Inister, welke zoo zeer wenschelijk schijnt voor zijne instandhouding. ¹⁾ Wie herinnert zich niet de beleediging, welke Lodewijk XVI in het wetgevend ligchaam heeft moeten ondervinden, ²⁾ hoe de oude gebruiken bij de ontvangst van den Vorst werden veranderd en hoe de troon door eene eenvoudige zitplaats werd vervangen?

1) N. F. Bellart, Essai sur la légitimité des Rois.

Le Roi par le respect est plus sûr d'être obéi que par la crainte, tandis qu'il est plus doux pour le peuple d'obéir au sentiment que par la violence. Le respect prévient les excès; il calme les mouvemens séditieux; il tient lieu de soldats. Quiconque aime l'ordre ne peut vouloir l'éteindre. Aussi ceux qui le tentèrent sous le plus infortuné des Rois, savaient bien ce qu'ils faisaient, ils déconsidéraient le monarque pour bouleverser la monarchie.

2) Mémoires de Mallet du Pan, t. a. p. bl. 239.

Au moment où le Roi prononçait les mots: je jure d'être fidèle à la nation, l'Assemblée s'était assise, et pour la première fois depuis la fondation de la monarchie, le Roi de France jurait debout fidélité à ses sujets assis; mais ceux-ci, devenus le souverain, ne voyaient plus dans le Roi que leur premier fonctionnaire salarié, légalement soumis à la déchéance.

Bij cene oppervlakkige beschouwing schijnen alle deze zaken der aandacht bijna niet waard; maar bij een nader onderzoek blijkt hoe juist het oordeel van Necker was, toen hij zeide: „C'est une idée extraordinaire que celle d'un Roi, il faut, tant qu'on la trouve bonne, l'environner de l'opinion publique, de cette opinion, qui lui sert d'appui et qui elle même a besoin d'un grand ménagement et d'une soigneuse culture.” Een Koning met één wetgevend ligchaam zoo als in 1791 kon onmogelijk lang blijven bestaan. De Monarchie was, zoo als Lamartine zeide, hinderlijk voor de constitutie.

Eene tweede fout beging de Constituante naar het oordeel der meeste staatslieden, ¹⁾ door aan den Vorst slechts een opschortend *Veto* te verleenen, waardoor niet zoozeer de magt des Konings dadelijk werd geschokt, als wel aan hare waardigheid een wezenlijk nadeel toegebracht. ²⁾ Menig lid van de nationale vergadering verzette zich dan ook krachtig tegen deze bepaling; Mirabeau onder anderen riep te vergeefs uit: „Één der leden gelooft niet, dat de koninklijke sanctie noodig is, en ik, mijne heeren, ik houd het koninklijk *Veto* voor zoo onontbeerlijk, dat ik liever

---

1) Vgl. Benjamin Constant, Cours de politique, T. I. Ch. II.

2) Vgl. art. 2 van de constitutie van 1791, Ch. III. Sect. III.

Dans le cas où le Roi refuse son consentement, ce refus n'est que suspensif.

Lorsque les deux législatures, qui suivront celle qui aura présenté le décret, auront successivement représenté le même décret dans les mêmes termes, le Roi sera censé avoir donné la sanction.

in Constantinopel zoude leven dan in Frankrijk, wanneer men het den Koning ontnam." 1)

Mounier en de zijnen beweerden, dat het met de Monarchie gedaan was en Frankrijk in eene Republiek zoude ontaarden, zoo men het onbeperkt *Veto* den Koning ontnam. Castellane daarentegen en vele anderen met hem wilden wederom van niets anders weten dan van een opschortend *Veto*. De gemoederen waren te verhit om de zaak met kalmte en bedaardheid te onderzoeken: 2) ook hadden de Ministers des Konings beter gedaan zich niet in deze debatten te mengen. Wanneer Necker ten laatste niet verklaard had, dat de regering met het opschortend *Veto* tevreden was, zoude dit beginsel misschien nimmer gezegevierd hebben; nu hij echter Mounier, Mirabeau en alle voorvechters van het onbeperkt *Veto* in den steek liet, verzwakte hij hierdoor in hooge mate de partij van diegenen, welke de magt des Konings wenschten te verdedigen.

Ook in andere landen vindt men gewag gemaakt van een opschortend *Veto*, b. v. in de staatsregeling

---

1) Mirabeau gebruikte ook deze woorden:

La sanction royale est le rempart inexpugnable de la liberté politique, pourvu que le Roi ne puisse jamais s'obstiner dans son veto sans dissoudre, ni dissoudre sans convoquer immédiatement une autre Assemblée.

Vgl. Duvergier de Hauranne t. a. p., T. I. bl. 85.

2) Mallet du Pan, Mémoires, T. I. 181.

Pendant les débats sur le *veto*, M. de la Fayette écrivit à Mounier qu'il serait responsable de tout le sang, qui allait couler.

van Noorwegen, ¹⁾ waar de Vorst slechts erfelijk President is en alle magt bij den Storthing berust, die echter uit twee afdelingen bestaat, zoodat het grootste gebrek der Fransche constitutie van 1791 vermeden is. Een wetsvoorstel, hetwelk driemaal door den Storthing is aangenomen, wordt tot wet verheven, al mogt de Koning zijne goedkeuring weigeren. Ook in de constitutie van Spanje, door de buitengewone Cortes in 1812 ontworpen, was een dergelijk beginsel uitgedrukt.

In elke staatsregeling, waar men het noodzakelijk rekent aan den Koning aandeel in de wetgevende magt te verleenen, zal het zeker boven alle bedenking verheven zijn, dat het *Veto* ongeschonden bij den Vorst beruste. Dit gevoelen wordt ook door onze staatslieden omhelsd; nog onlangs betoogde de oud-Minister Bosscha hiervan de noodzakelijkheid, terwijl hij bezwaren opperde tegen het regt van initiatief, hetwelk naar zijn inzien minder strookt met de waarheid der constitutionele Kroon. ²⁾

Het is bijna niet denkbaar, dat een Vorst, wanneer een wetsvoorstel door de twee wetgevende lichamen zonder dwang of partijzucht is aangenomen, van zijn regt zoude misbruik maken; de naïve vraag, welke de nar van Philips II tot zijnen meester rigtte,

---

1) Vgl. Pölitz, Das constitutionelle Leben, nach seinen Formen und Bedingungen. Leipzig 1831.

Hinrichs, Die Könige, Leipzig 1852.

Dahlmann, Die Politik.

2) Bosscha, Het grondwettig verbond. 1864, bl. 42.

zal ook onwillekeurig iederen Koning voor den geest zweven: „Wat zoudt gij doen Philips, wanneer alle menschen ja zeiden, en gij neen?”

Hoe gering over het algemeen de magt van Lodewijk XVI was, kan ook hieruit blijken, dat hij niet eens het regt had het wetgevend ligchaam te verdragen, op te schorten of te ontbinden. ¹⁾ Om de twee jaren, zoo bepaalde de wet, moest de Vertegenwoordiging uiteengaan. Ook tegen deze bepaling had Mirabeau zich met nadruk verklaard.

De verdere regten van den Vorst kwamen hierop neder: de Koning is onschendbaar en zijne Ministers zijn verantwoordelijk; hij heeft het regt hen naar welgevallen te benoemen en te ontslaan, met deze beperking echter dat hij geene leden van het wetgevend ligchaam en van andere hooge staatscollegiën kieze, zelfs niet gedurende twee jaren nadat zij hebben opgehouden in zoodanige vergaderingen zitting te hebben. ²⁾

De Koning heeft het oppergezag over de land- en zeemagt; hij heeft het regt eenen opperbevelhebber aan te stellen; de verdere benoemingen moet hij met het wetgevend ligchaam deelen, zoodanig dat hij twee derden van de Vice-Admiraals en de helft van de Luitenant-Generaals, Kapiteins en bevelhebbers der natio-

1) Necker, t. a. p. Ch. VII. Convocation et durée du Corps Législatif.

En France, le Corps Législatif doit s'assembler, de lui même, à une époque fixe; . . . . une fois assemblé, la suspension et la reprise de ses séances dépendent uniquement de sa volonté.

2) Vgl. de Constitutie van 1791. Ch. III. Sect. IV. art. 1 en 2.

nale garde mag benoemen. 1) Oorlog kan hij zonder toestemming der Vertegenwoordiging niet verklaren; ook is het hem niet geoorloofd op eigen gezag verdragen te sluiten. Wanneer het wetgevend ligchaam het begeert, moet hij met andere mogendheden onderhandelen. 2) De benoeming der gezanten en de leiding der onderhandelingen is hem toevertrouwd. Eervolle onderscheidingen worden alleen door de vertegenwoordiging geschonken.

Door al deze bepalingen nam het wetgevend ligchaam geen gering aandeel aan het uitvoerend bewind, 3) zoodat een Engelsch staatsman, Brougham, dezen regeringsvorm echt democratisch noemt. Hoe dit zij, de korte duur der staatsregeling heeft genoeg bewezen, dat de Monarchie op slechte grondslagen rustte; ook werd zij reeds den 10^{den} Augustus 1792 verbroken door de gevangenneming van den Koning, die bij de Grondwet „inviolable et sacré” was verklaard.

Het geheele tijdperk tot aan de Restauratie gaan

---

1) Vgl. Necker, Du pouvoir exécutif, T. I. Ch. XVI.

2) Necker, t. a. p. bl. 134. Et quel plaisir encore, pour tous ces Messieurs, de donner des ordres chaque jour à leur premier commis, le Roi de France!

3) Correspondance entre le Comte de Mirabeau et le Comte de la Marck, t. a. p. bl. 355. Note pour la Cour.

In vroegere tijden, zegt Mirabeau — „le Roi seul administrait, voilà le point essentiel; voilà le pouvoir qu'il faut empêcher l'Assemblée nationale de retenir plus longtemps, et sans lequel l'autorité royale ne serait qu'un fantôme.

Administrer, c'est gouverner; gouverner, c'est régner, tout se réduit là.

wij met stilzwijgen voorbij. In een betoog over de noodzakelijkheid der Monarchie zoude eene vergelijking met de Fransche Republiek hoogst wenschelijk zijn, om aan te toonen hoeveel gene boven deze voor heeft.

Ook de magt van Napoleon was te onbeperkt, om hieraan het gezag van den constitutionelen Koning te toetsen. ¹⁾ Een man, die reeds als Consul zoo zeer de constitutionele banden verbrak, dat hij niet aarzelde alleen alle bevelen te teekenen, welke op den moord van den Hertog van Enghien betrekking hadden, was als Keizer niet in staat anders dan onbeperkt te regeren. ²⁾ Zelfs de onbeduidende magt van het wetgevend ligchaam hinderde hem zoo zeer, dat hij er aan dacht het geheel op te heffen. Wat Zachariä van de Pruissische constitutie zegt, ³⁾ dat zij slechts in schijn bestaat, zoude met evenveel regt op die van het corste Keizerrijk toepasselijk zijn. Eerst na den val van Napoleon en de terugkomst der Bourbons werd de magt des Konings inderdaad volgens constitutionele vormen geregeld. ⁴⁾ De beperkte Monarchie was de wensch van de natie; hoe men hier echter toe zou komen gaf aanleiding tot veel twist.

Reeds vier dagen nadat het geslacht Napoleon door

---

1) Advies van Mr. J. M. de Kempenaer, 29 Mei 1845 (Handel. der Staten-Generaal over het voorstel van grondwetsherziening, bl. 627): „Er bestaat een hemelsbreed onderscheid tusschen de Keizerlijke kroon van eenen autocraat en de Koninklijke kroon van eenen grondwettigen Vorst.”

2) Thiers, *Histoire du Consulat*, T. IV. bl. 602.

3) Vgl. Hoofdst. I. bl. 8.

4) R. von Mohl, t. a. p., dritter Band, bl. 153.

het Senatus Consulte van 2 April 1814 van den troon vervallen was verklaard, begon de strijd, daar de Senaat eene nicuwe constitutie had uitgevaardigd,¹⁾ waarbij Lodewijk XVIII geroepen werd den troon zijner vaderen te beklommen.²⁾ De Koning wilde echter van zoodanige staatsregeling niet hooren,³⁾ en octrooijeerde zelf een charter, zoo als hierboven is aangetoond, waarin hij zich verscheidene regten voorbeheld, welke aan zijnen ongelukkigen broeder waren ontnomen. Zoo had hij voor zich het opperbevel over het leger behouden, het regt van oorlog en vrede, van onderhandelingen aan te knoopen, de benoeming van alle ambtenaren en de uitvoerende magt.

Hij alleen droeg wetten voor; echter mogten de Kamers zich tot den Koning wenden, om hem te verzoeken deze of gene wet voor te stellen.⁴⁾ Voor iedere

---

1) Correspondance diplomatique de Joseph de Maistre, 1811—1817, recueillie et publiée par Albert Blanc, T. I. Paris 1861.

Nous avons vu la nouvelle constitution proposée à Sa Majesté le Roi de France, et qu'il devra jurer avant de remonter sur le trône. C'est, à mon avis, un monstre d'impuissance, d'indécence et d'ignorance, de manière que si le Roi refusait de signer, il ne m'étonnerait point.

2) Guizot, Mémoires, T. I. bl. 32.

Le sénat, au même moment où il proclamait le retour de l'ancienne maison royale, étala la prétention d'élire le Roi, méconnaissant ainsi le droit monarchique, dont il acceptait l'empire, et pratiquant le droit républicain en rétablissant la monarchie. Contradiction choquante entre les principes et les actes, puérole bravade envers le grand fait auquel on rendait hommage, et déplorable confusion des droits comme des idées,

3) Vgl. Paillet, Droit public, bl. 674.

4) Art. 19 Charte 1814.

wet was de Koninklijke sanctie noodig; ook had de Vorst het regt de vertegenwoordiging te ontbinden. Eene erfelijke kamer der Pairs werd ingesteld. Weinig verschil was tusschen deze Charte en die van 1830. Het grootste onderscheid is zeker dit, dat zij niet ge-octrooieerd was. Ook werd voortaan het regt van initiatief aan beide Kamers geschonken en het erfelijk Pairschap opgeheven. ¹⁾

Nadat wij uit de charters van 1814 en 1830 hebben aangetoond, waarin de voornaamste regten der Fransche Vorsten hebben bestaan, willen wij thans het geheele tijdperk van 1814—1848 doorloopen, om de beginselen te leeren kennen, welke toen aangaande de magt des Konings zijn verdedigd en bestreden.

Sedert 1814 zijn de gevoelens over de magt des Konings zeer uiteenlopend geweest. De ultra-koningsgezinden, die den Koning het verwijt deden „de ne pas être assez royaliste,” ²⁾ die in het charter niets dan een tijdelijk vergelijk zagen en de Restauratie voor onvolledig hielden, totdat alles weder op den ouden voet zoude geregeld zijn, eerden de Bonald ³⁾ en de

1) Guizot, Mémoires, Tom. II. bl. 23.

Nous maintînmes la charte comme la constitution préexistante et permanente du pays; mais nous n'empêchâmes pas qu'on ne se donnât la puérile satisfaction de l'intituler Charte de 1830, comme si une constitution de seize ans avait besoin d'être rajeunie. Parmi les changements qui y furent introduits, quelques-uns, à l'épreuve, ont été trouvés plutôt nuisibles qu'utiles; d'autres prématurés; deux ou trois seulement pouvaient être jugés nécessaires.

2) Paillet, Droit public, bl. 1249.

3) De Bonald, Théorie du pouvoir politique et religieux, 1796.

Maistre ¹⁾ als de voorname tolken van hunne gevoelens.

Beide waren voorvechters van het Droit divin, en vooral de laatste verkondigde het beginsel „que l'homme ne peut pas faire une constitution et que nulle constitution législative ne peut être écrite” ²⁾. Naast deze ultra-koningsgezinden stond de legitimist Châteaubriand; ook hij had een innigen afkeer van de Revolutie, maar nam verscheidene van hare beginselen, die hij meende dat nuttig konden zijn, over. ³⁾

Eene derde partij werd vertegenwoordigd of, om beter te zeggen, geschapen door Benjamin Constant; ⁴⁾ zij heeft voornamelijk sedert 1830 gezegevierd. Gedurende de honderd dagen was haar vertegenwoordiger door den teruggekeerden Keizer ontboden, om voor Frankrijk eene nieuwe constitutie te vervaardigen; ⁵⁾ Benjamin Constant aanvaardde de taak, en niettegenstaande hij eenige dagen, voordat Napoleon Parijs binnentrok, de hevigste philippica tegen hem geschreven had, aarzelde hij niet uit de handen van dienzelfden man eene der hoogste betrekkingen aan te nemen.

---

1) J. de Maistre, t. a. p. bl. 361, zegt onder anderen: Le mot de constitution n'est qu'un mot; le peuple le mieux constitué est celui qui est le mieux gouverné. ....

Que la véritable constitution d'un Etat est le caractère de la maison régnante et celui de la nation. ....

2) Duvergier de Hauranne, t. a. p., T. II. Ch. V.

3) Vgl. Châteaubriand, De la Monarchie selon la Charte.

4) Benjamin Constant, Cours de Politique.

5) „ „ Mémoires sur les cent jours, T. II. bl. 17.
Première entrevue de l'auteur de ces lettres avec Bonaparte.

Nadat Lodewijk XVIII voor de tweede maal uit zijne ballingschap was teruggekeerd, had er eene verandering in de verhouding van den Koning tot zijne Ministers plaats. Op aandrang van Talleyrand en zijne vrienden, 1) welke een Ministerie met een Minister-president begeerden, stelde de Koning een Ministerie zamen en gaf tevens te kennen, dat hij een geheimen raad gelijk in Engeland zoude oprigten, waarin de Prinsen van den bloede, de Ministers van Staat en alle personen zitting zouden nemen, welke de Koning mogt goedvinden ter vergadering op te roepen.

Niet algemeen vond deze verandering bijval; sommigen stelden zich van een Kabinet des Konings, waarin alle Ministers moesten bijeen komen en alle zaken behandeld werden, betere gevolgen voor. Fiévée 2) onder anderen betoogde het min wenschelijke van een Ministerie, hij wilde de Ministers meer op den achtergrond plaatsen: „Moins ils auraient,” zeide hij —

1) Guizot, Mémoires, T. I. bl. 103.

M. de Talleyrand se fit le patron de la monarchie constitutionnelle grandement organisée, comme elle l'était en Angleterre.

Vgl. J. de Maistre, t. a. p. bl. 376.

Il y a du Talleyrand dans tout ce qui se fait; un tel homme à côté du roi de France est un étrange spectacle, mais il paraît clair qu'il a rendu de grands services à la bonne cause; le Roi se sera donc servi du gentilhomme et du ministre en laissant l'évêque au jugement de Dieu.

2) Mémoires de M. Dupin, T. I. bl. 174. Paris 1860.

M. Fiévée, écrivain spirituel, ancien préfet de l'Empire. . . . .
Homme d'expérience et d'affaires, il prenait la liberté de donner des conseils; à côté de ce qui pouvait plaire au pouvoir qu'il voulait défendre, il n'épargnait pas la critique à ce qu'il croyait devoir blâmer.

„d'éclat personnel, plus ils aideraient à rendre de l'ascendant au pouvoir royal, puisque ce pouvoir resterait toujours en première ligne aux yeux du public, comme il l'est en effet dans l'ordre politique.”

Terwijl in het wetgevend ligchaam de strijd over allerlei onderwerpen werd voortgezet, ontwikkelde zich al meer en meer de constitutionele Monarchie onder de gematigde en zelfstandige regering van Lodewijk XVIII. 1) Frankrijk had rust en vrede kunnen smaken onder de wettige dynastie der Bourbons, zoo Karel X zijnen tijd had leeren begrijpen; maar van hem moest men zeggen: hij heeft niets geleerd en niets vergeten. 2) Wie in die dagen de Fransche Monarchie heeft gadegeslagen, zal zich niet verwonderd hebben, toen hij hoorde hoe de Koninklijke magt was overgegaan op den Hertog van Orleans, den vrijzinnigen Vorst, in wien menig Franschman sedert lang reeds zijnen toekomstigen Koning had ontwaard.

Verscheidene schrijvers hebben op de overeenstemming tusschen de revolutiën van 1688 en 1830 gewezen: veel is er inderdaad, wat beide gemeen hebben; gelijk in Engeland de bepalingen aangaande de magt des Konings weinig gewijzigd werden door de omwenteling, zoo waren ook de veranderingen,

1) Guizot, Mémoires, T. I. bl. 276—277.

2) „ t. a. p. Charles X était un émigré fidèle et un dévot soumis. La sagesse de Louis XVIII était pleine d'égoïsme et de scepticisme, mais sérieuse et vraie. Quand Charles X se conduisait en roi sage, c'était par probité, par bienveillance imprévoyante, par entraînement du moment, par désir de plaire, non par conviction et par goût.

welke hierin door de Charte gemaakt werden, van weinig betoekenis.

Er is geen tijdperk geweest, waarin het staatkundig leven zich in Frankrijk zoo zeer heeft ontwikkeld, als onder de regering van Louis Philippe. Was de parlementaire magt onder Karel X reeds sterk toegenomen, en kan het adres, door Royer-Collard in naam van 221 afgevaardigden ¹⁾ den Koning aangeboden, hiervan tot voorbeeld strekken, nog veel sterker nam die sedert de Julijrevolutie toe. In hoe verre de groote staatslieden en redenaars van dit tijdperk door hunne voortdurende oppositie en door hunne coalitiën ²⁾ hebben medegewerkt, om het aanzien des Konings geheel te ondermijnen, zullen wij niet onderzoeken, ³⁾ wij willen ons slechts bepalen bij

1) Guizot, Mémoires, T. I. bl. 359.

Vgl. de Barante, La vie politique de M. Royer Collard, T. II.

2) Mémoires de M. Dupin, T. III. bl. 554.

Je ne sais s'il y a encore quelques hommes politiques qui soient disposés à se vanter d'avoir fait partie de la coalition de 1838; pour moi, je tiendrai toujours à honneur de m'en être hautement séparé, et de l'avoir énergiquement blâmée, ouvertement bravée, comme la conception la plus pernicieuse et la plus capable de fausser la constitution et d'ébranler le trône.

Vgl. Dupin, t. a. p. T. IV. Coup d'œil rétrospectif.

Contre l'ordre monarchique, on avait imaginé la coalition dite *parlementaire*.

3) Ch. Al. Campan, Etude politique. Deux coalitions parlementaires, 1863, bl. 29.

En dépit des apologies timides que l'on essaie aujourd'hui, la postérité jugera sévèrement ces anciens ministres du Roi Louis Philippe, qui contractèrent une alliance de fait avec les républicains et les légitimistes, pour arracher au souverain de la France le pouvoir légal dont la constitution l'avait investi.

het vermelden van beginselen, welke ook in dit tijdperk zijn verkondigd. Groot is het aantal mannen, welke door hunne welsprekendheid en door hunne geschriften invloed hebben uitgeoefend. Zoo ontmoeten wij al aanstonds, aan het hoofd van den Staatsraad, Benjamin Constant, den grooten voorvechter der constitutionele begrippen, zijn stelsel zullen wij hieronder gedeeltelijk ontwikkelen. Vervolgens zien wij den krachtigen Casimir Périer als Minister werkzaam. ¹⁾

Ook moeten in de eerste gelcederen de namen van de Broglie, Thiers en Guizot genoemd worden; in geen geringe mate hebben zij de magt des Konings bepaald.

Hoewel deze drie staatslieden naast elkander in één en hetzelfde Kabinet hebben zitting genomen, is het van belang, te wijzen op het groote verschil, hetwelk in hunne beginselen bestond. Voornamelijk was Thiers geheel andere gevoelens toegedaan. Hij is de groote voorvechter der volks-sovereiniteit en de verdediger van het beginsel „*le roi règne et ne gouverne pas.*” ²⁾ Hoe weinig Guizot met deze stelling op had, blijkt uit zijn oordeel over Casimir Périer, waar hij zegt: „Il était trop sérieusement monarchique et sensé, pour poser en principe, comme base de la monarchie constitutionnelle, que le Roi règne et ne gouverne

1) Guizot, Mémoires, T. II. Chap. XII et XIII.

2) Vgl. hierover twee artikelen van Thiers, uit den National overgedrukt, in Bijlage A achter het werk van Duvergier de Hauranne: Réforme parlementaire, 1847.

pas."..... „Il comprit, que, dans la monarchie constitutionnelle, la personne royale est une grande force avec laquelle il faut savoir également compter et résister, et qu'il y a plus de dignité comme plus d'utilité à débattre franchement avec le monarque les affaires publiques, qu'à élever la prétention ou à se donner les airs de l'annuler dans ses propres conseils." 1)

Hoe de Broglie over de eerste stelling van Thiers dacht, zal blijken uit de staatkundige geloofsbelijdenis, welke hij heeft afgelegd en die wij hieronder laten volgen. 2)

Naast deze staatslieden deden zich de publicisten hooren; zoo schreef onderanderen de oude Roederer in 1835 eene brochure, welke veel opgang gemaakt heeft en waarin hij trachtte te betoogen, dat volgens de Charte door den Koning Ministers moesten benoemd worden, zonder dat ergens van een homogeen Ministerie sprake was. Hoe sterk deze beginselen streden

1) Guizot, t. a. p.

2) Revue des deux Mondes, 15 Nov. 1863.

Le due de Broglie disait dans la chambre des députés: „Je ne crois pas au droit divin; je ne crois pas qu'une nation appartienne à une famille, corps et biens, âme et conscience, comme un troupeau, pour en user et en abuser, mais je ne crois pas davantage à la souveraineté du peuple; je ne crois pas qu'un peuple ait le droit de changer de gouvernement quand il lui plaît, comme il lui plaît, uniquement parce que cela lui plaît; je ne reconnais pas à la majorité plus un d'une nation le droit de se passer ses fantaisies en fait de gouvernement, et le régime du bon plaisir ne me paraît ni moins insolent ni moins abject sur la place publique que dans le palais des rois.”

met het gevoelen van de Broglie die omstreeks dien zelfden tijd door den Koning tot President-Minister was gekozen, blijkt ten duidelijkste uit de woorden, welke hij in zijne nieuwe betrekking tot de vertegenwoordiging rigtte. ¹⁾

Nog een talentvollen publicist, Henri Fonfrède, den zoon van eenen girondin, moeten wij vermelden. Zijne geschriften zijn der aandacht alleen daarom reeds waardig, omdat de schrijver, met zijn geheel onafhankelijk karakter en vrij van alle partijzucht, nimmer schroomde de gebreken, waar hij ze ook zag, aan te toonen. ²⁾ Krachtig heeft hij de stellingen van Duvergier de Hauranne bestreden, en ook niet minder scherp is zijn verwijt tot Guizot en Thiers gerigt. Reeds in 1839 deed hij hun de vraag: „Zult gij de Koninklijke magt dekken? gij, die den Koning zijne heiligste regten ontneemt, die hem een Ministerie en uwe wetten opdringt? Inderdaad gij zult het Ko-

1) Duvergier de Hauranne teekent deze woorden in zijne *Réforme Parlementaire* op, Bijlage B: „J'ai reçu du roi, j'ai reçu de la confiance et de l'amitié de mes collègues l'honorable mission d'imprimer au cabinet, autant qu'il dépend de moi, cet ensemble, cette unité de vue, de principes et de conduite, cette régularité dans l'ordre des travaux, dans la distribution des affaires, sans laquelle la vraie responsabilité ministérielle, la responsabilité collective, ne devient qu'un vain mot, et qui fait la force et la dignité des gouvernements.”

2) *Mémoires de Dupin*, T. III. bl. 256.

M. Henri Fonfrède, rédacteur du *Mémorial Bordelais*, chaleureux comme le climat auquel il appartenait, n'était pas seulement un écrivain monarchique, mais il s'était fait le champion ardent de la prérogative, le partisan outré de l'axiome „*Le Roi règne et gouverne*” et l'adversaire passionné de tout ce qu'il croyait opposé à cette formule.

ningschap dekken, even als de steen de groeve waarin het lijk is nedergelaten!

„Wilt gij de zedelijke verantwoordelijkheid van den Koning der Franschen dekken? Maar zijt gij wel zeker, na al hetgeen gebeurd is, dat uw staatkundig leven genoeg vastheid oplevere om u zelve te dekken?”¹⁾

Hoeveel waarheid die woorden bevatten, is in 1848 gebleken.

Op het beginsel, dat de Koning als president van den Ministerraad om geene reden hoe ook genaamd uit deze vergadering moet geweerd worden, heeft hij meer dan eens aangedrongen. Zijne beschouwingen komen ongeveer hierop neder. „De constitutionele Koning zal met zijne rijke menschenkennis nuttige en brave Ministers kiezen. Hij zal hun zijne denkbeelden, zijnen wil, zijne inzichten mededeelen. Hij is de natuurlijke en wettige president van den Ministerraad.”²⁾ In sommige gevallen kan hij het Voorzitterschap aan een eersten Minister overdragen, die als hoofd van het Kabinet namens hem presideert, maar deze Minister moet niet anders dan vice-president zijn. . . .

„Sommigen beweren dat de Koning niet in den Mi-

1) Henri Fonfrède, Paris, 10 janvier 1839.

Qui, vous M. Guizot, vous M. Thiers, couvrir la responsabilité morale du Roi des Français? . . . Mais êtes vous bien sûrs, après ce qui vient de se passer, qu'il vous reste assez de consistance politique pour vous couvrir vous-mêmes?

2) Fonfrède, T. II. bl. 57.

Sans doute, le conseil des ministres peut bien, accidentellement, se réunir hors de la présence du roi, mais jamais organiquement.

nisterraad moet verschijnen, opdat zijne Ministers niet verhinderd worden rondborstig te spreken. Zij zouden zaken moeten verzwijgen, welke zij onderling geheim willen houden. Schoone redenering: de Ministers zouden het regt hebben den Koning de waarheid te onthouden, om hem enkel bekend te maken met datgene, wat zij goed vinden hem mede te deelen!

„Het Ministerie moet onafhankelijk zijn, beweren anderen; daarom willen zij den bewindsliden het regt toekennen buiten weten van den Koning te vergaderen. Maar zullen de besluiten, die dan genomen worden, niet gelijken op een ultimatum? Een Ministerraad, onafhankelijk van den Koning, is het Directoire eener Republiek. Men moet in een constitutionelen Staat,” met deze woorden nemen wij afscheid van Fonfrède, „de betrekking tusschen den Koning en zijne Ministers niet regelen, bijna alles hangt af van begaafdheid. Waar de meeste bekwaamheid is, daar is de meeste invloed. Veronderstel Richelieu op den troon en Lodewijk XIII eersten Minister, de Koning zou alles, de Minister niets zijn.”¹⁾

Nadat wij reeds met een enkel woord het gevoelen van sommige staatslieden over het beginsel „*le roi règne et ne gouverne pas*,” hebben medegedeeld, willen wij thans die stelling aan een bijzonder onderzoek onderwerpen; ²⁾ vooraf echter moeten wij ver-

1) Vgl. Oeuvres de Henri Fonfrède, recueillies et mises en ordre par Ch. Al. Campan. Paris 1844.

2) Mémoires de Dupin, T. III. bl. 555.

Dans le *Temps* du 24 décembre 1838, on lit ce qui suit: „On a

melden, wat Benjamin Constant over de magt des Konings gezegd heeft, daar zijn betoog gedeeltelijk althans tot de stelling aanleiding heeft gegeven.

Op het voorbeeld van Clermont Tonnerre onderscheidt hij de Koninklijke en de uitvoerende magt; de laatste noemt hij de handelonde en aansprakelijke magt die wordt uitgeoefend door de Ministers. De eerste regelt al de andere magten, is onschendbaar, onverantwoordelijk en berust alleen bij den Koning.¹⁾

„Wanneer er moeilijkheden tusschen de uitvoerende, wetgevende en regterlijke magt ontstaan, moet er eene onzijdige magt zijn, die alles weder vereffent en willekeur voorkomt. De constitutionele Monarchie beantwoordt aan dit vereischte; zij schept deze onzij-

beaucoup parlé de la maxime de la coalition. — Il faut dire la vérité: la coalition a bien plus d'une maxime; elle est même si riche en ce genre, qu'elle pourrait facilement en changer plus d'une fois au besoin.

Comptez un peu :

Il y a d'abord la maxime de M. Passy: *Le Roi règne et ne gouverne pas*. Celle-là est ancienne.

Il y a ensuite la maxime de M. Persil, un autre coalisé des plus ardents: *Le Roi règne et gouverne*. (Textuellement extraite d'un de ses discours).

Il y a aussi la maxime de M. Thiers: *Je m'en . . . moque*.

N'oublions pas la maxime de M. Guizot, qui revient au même, quoique au premier abord elle paraisse plus compliquée: *Le Roi règne et gouverne, quand nous y sommes; le Roi règne et ne gouverne pas, quand nous n'y sommes pas*.

Comptons encore la maxime de M. Garnier-Pagès: *Le Roi ne règne ni ne gouverne*.

Et celle de M. Berryer: *Le Roi régnera et gouvernera*.

En voilà six de bon compte et nous ne parlerons pas des nuances."

1) Hello, Du régime constitutionnel, troisième édition, Bruxelles 1849, bl. 345. Bestrijdt de uitdrukking pouvoir royal.

dige magt in den persoon des Konings geschraagd door het gezag van het verleden en zijne herinneringen. Het ware belang van den Vorst is geenszins, dat de eene magt de andere omverwerpe, maar dat zij elkander steunen; daar de mensch echter niet altijd zijn welbegrepen belang kent, moet men voorzorgen nemen, dat de Koninklijke magt nimmer in de plaats der andere magten trede. Het gebrek van bijna alle staatsregelingen is geweest, dat zij geene neutrale magt hebben ingesteld, maar in eene van de handelende magten het oppergezag hebben geplaatst. Deze neutrale magt gaat verloren, wanneer men de Koninklijke magt aan de uitvoerende gelijk maakt. Verschillende vraagstukken worden hierdoor onoplosbaar, b. v. de verantwoordelijkheid. Wanneer men de Ministers als eenvoudige agenten van de uitvoerende magt beschouwt, dan schijnt het eene dwaasheid het werktuig aansprakelijk te stellen en niet den arm, die er gebruik van maakt. Beschouwt men daarentegen de uitvoerende magt als eene afzonderlijke magt, die door den Koning kan ontslagen worden, even als hij de Kamers kan ontbinden, dan wordt de aansprakelijkheid van de uitvoerende en de onschendbaarheid van de Koninklijke magt duidelijk. Wil men hiertegen de aanmerking maken, dat toch de uitvoerende magt van den Koning afkomstig is, dan zal zeker niemand dit betwijfelen; maar evenmin als de vertegenwoordiging het volk is, hoewel zij uit het volk voortspruit, evenmin is de Koning de uitvoerende magt. De Koninklijke magt zoude men de regterlijke magt kunnen noemen, die over de andere

magten het vonnis uitspreekt." 1) Vandaar dat sommige Fransche en andere schrijvers spreken van een *pouvoir royal modérateur et régulateur*. Ook in onze vertegenwoordiging is het zelfde beginsel door den Minister van Maanen op den 10^{den} April 1827 verdedigd, toen hij zeide: „De Koning is niet de uitvoerende magt; hij is de *rector univorsae civitatis*, zijne handelingen moeten het evenwigt houden en bewaren tusschen de onderscheidene grondwettelijke magten." 2) Dezelfde meening was ook Mr. H. Nienhuis, in 1848 Lid der dubbele Kamer der Staten-Generaal, toegedaan.

Uit de rij der Fransche beoefenaren van het constitutionele staatsregt, heeft Hello zich eveneens in dien strijd gemengd; voordat hij echter in algemeene theoretische beschouwingen treedt, staat hij stil bij art. 13 van de Charte van 1830, waarin hij drie afzonderlijke elementen onderscheidt: den Koning als Hoofd van den Staat, het Koninklijk praerogatief en de uitvoerende magt. Nadat hij de twee laatste elementen afzonderlijk heeft gadegeslagen, komt hij tot de overtuiging, dat hunne regten zoo naauw insmelten, dat zij te zamen kunnen beschouwd worden; het eerste daarentegen staat geheel op zich zelf. „Als Hoofd van den Staat vertegenwoordigt de Koning het Monarchaal beginsel, houdt hij den erfelijken troon

---

1) Benjamin Constant, *Cours de politique*, T. 1.

2) Vgl. Mr. H. van Sonsbeeck, *Proeve over de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der regterlijke magt*, tweede stuk, 1829, bl. 30.

bezet en maakt dien voor eerezuchtigen ongenaakbaar, zoodat orde en rust in den Staat kunnen bestaan." 1)

Ook andere Fransche schrijvers hebben in dit artikel aanleiding gevonden om te onderscheiden tusschen persoonlijke regten van den Koning, die door hem zelven worden uitgeoefend, en regten welke hij aan zijne Ministers overdraagt.

Uit al hetgeen hier vooraf is gegaan, zal men gemakkelijk begrijpen, hoe voor een groot gedeelte het beginsel „*le roi règne et ne gouverne pas*” is voortgevloeid uit de onderscheiding tusschen koninklijke en uitvoerende magt.

Voor al sedert 1830 is over dit onderwerp gestreden. 2) Sommigen die toen de persoonlijke magt van den Koning wilden verminderen, beproefden nogtans de kracht van het Koningschap te versterken. Onder de regering van Karel X viel aan de uitoefening van dit beginsel volstrekt niet te denken, daar deze Vorst zelfs van de ministeriele verantwoordelijkheid niets wilde weten, zoo als uit het volgende voorbeeld zal blijken: „In Engeland,” zeide hij, „regeren de Ministers, derhalve moeten zij verantwoordelijk zijn; in Frankrijk regeert de Koning, 3) hij raadpleegt de Kamers, slaat acht op hare gevoelens en vertoogen; maar zoo hij

1) Hello, t. a. p. bl. 284.

2) Barante, La vie de Royer Collard, T. II. bl. 424.

3) Extrait de l'histoire et des causes, qui ont amené la chute de la branche aînée des Bourbons par un homme d'Etat, T. X. bl. 237 et 238.

„En Angleterre,” zegt Karel X, „ce sont les chambres qui ont fait la part du Roi, et ici c'est le Roi qui a fait la part des chambres.”

hierdoor niet overtuigd wordt, moet zij wil natuurlijk gevolgd worden." 1)

Uit deze woorden van Karel X kunnen wij genoegzaam opmaken, hoe in Frankrijk aanhoudend de Engelsche Staatsregeling besproken werd.

Geen wonder dus, dat de voorvechters van het beginsel „*le Roi règne et ne gouverne pas*” op Engeland zich beriepen, om hunne stelling ingang te doen vinden.

Zoo stelt Thiers, toen hij nog publicist was, den Koning van Engeland voor als den eersten edelman van zijn rijk, die in zich vereenigt de hoogste eigenschappen, welke men in eenen Engelschman van geboorte kan aantreffen: hij jaagt, hij houdt van paarden, in één woord, hij vertegenwoordigt het Engelsch karakter. Terwijl een Pair slechts voor een drie honderdste gedeelte aandeel heeft in het *Veto* van het Hoogerhuis, heeft de Vorst alleen het Koninklijk *Veto*; ook kan hij het Lagerhuis ontbinden, maar moet aan het land overlaten zich zelf te besturen. 2)

1) Barante, t. a. p. T. II. bl. 379 et 380.

En Angleterre les ministres gouvernent; ainsi ils doivent être responsables: en France, c'est le Roi, qui gouverne.

2) Duvergier de Hauranne, De la réforme parlementaire. Bijlage A.
„Régner est quelque chose de fort élevé, de fort difficile à faire comprendre à certains princes, mais que les Rois anglais entendent à merveille. Un Roi anglais est le premier gentilhomme de son royaume; il est, au plus haut point, tout ce qu'un Anglais de haute condition peut être: il chasse, il aime les chevaux, il est curieux du continent et va le visiter, quand il est prince de Galles; il est même philosophe, quand c'est l'usage des grands Seigneurs; il a l'orgueil anglais, l'ambition anglaise au plus haut degré; il souhaite les triomphes du pavillon; il est le coeur le plus joyeux de l'Angleterre, après Aboukir et Tra-

In hoeverre deze beschrijving juist is, zullen wij thans niet op nieuw onderzoeken; eenige woorden van een Engelsch staatsman stellen wij hier slechts tegenover, om aan te toonen dat de toestand, welken Thiers schildert, in Engeland niet algemeen begeerd wordt. 1)

Nadat lord Brougham, die tot de partij der Whigs behoort, er op gewezen heeft hoe ook in Engeland lieden gevonden worden, welke den Koning zooveel mogelijk buiten alle zaken willen houden, stelt hij de vraag: bestaat de Koning slechts voor den vorm of heeft hij werkelijk eene zelfstandige magt in den Staat? „Sommigen beweren,” zoo antwoordt hij, „dat de Vorst, wannecr hij eens zijne Ministers heeft gekozen, hun de geheele uitvoerende magt moet overlaten, zoodat het eenige regt van den Koning is het kiezen van Ministers, en deze keuze hangt nog voor een groot deel van het Parlement af.” In deze woorden drukt Brougham volkomen het gevoelen van Thiers uit; letten wij derhalve op, welke bedenking hij hier tegen maakt. Hoewel hij van meening is, dat de magt des Konings beperkt moet zijn, opdat de Natic zich zooveel mogelijk zelf regere, zoo verklaart hij dat eene theorie als hierboven is geschetst hem onbegrijpelijk

---

salgar; il est, en un mot, la plus haute expression du caractère anglais; il est trois cents fois ce qu'est un lord de la Grande-Bretagne. La nation anglaise respecte, aime en lui son représentant le plus vrai; elle le dote, l'enrichit et veut qu'il vive dans un état conforme à son rang et à la richesse du pays. Ce Roi a des sentiments de gentilhomme; il a ses préférences, ses antipathies.”

1) Vgl. boven bl. 37.

toeschijnt. „Zoolang men eenen Vorst heeft, moet men zijne stem hooren en zijnen invloed in het bestuur van alle staatszaken gevoelen. De verschillende magten in den Staat hebben regt om zich tot de Kroon te wenden, wanner op hare regten inbreuk wordt gemaakt, ook moeten zij den Koning als den scheidsregter beschouwen, die hunne onderlinge twisten kan beslechten; zoolang derhalve het beginsel der beperkte Monarchie en de verdeling der drie magten geen droom of verdichtselsel is, ¹⁾ moet aan den Koning eene magt verblijven, waardoor hij invloed op de geheele staatsregeling kan uitoefenen.” ²⁾

Op eene zeer eigenaardige wijze heeft Hello de stelling „*le roi règne et ne gouverne pas,*” ontleed; hij beweert dat men het eerst eens moet zijn over het woord *gouvernement.* ³⁾ „Si opiner dans le con-

1) Vgl. P. de Decker, *L'esprit de parti et l'esprit national.* Quatrième édition. Brux. 1852.

L'existence réelle du pouvoir royal est indispensable pour assurer la vérité de nos institutions et pour maintenir cet équilibre des pouvoirs, dont l'école moderne a fait le pivot de toute la politique.

2) Brougham, *Statesmen, who flourished in the time of George III,* 1839.

3) Fonfrède, T. II. bl. 32. De l'axiome prétendu: *Le Roi règne et ne gouverne pas.*

Gouverner c'est faire les lois et les faire exécuter.

Régner c'est de la part du Roi, exercer par des ministres responsables la part que la Charte lui attribue dans le gouvernement.

Le Roi ne doit ni ne peut gouverner dans le sens absolu du mot, puisque le gouvernement se compose du pouvoir royal et des chambres.

Fiévéé daarentegen beweert: Le gouvernement c'est le Roi; les ministres sont les délégués du Roi; les chambres sont ses conseils.

Zie Duvergier de Hauranne, *De la réforme parlementaire et de la réforme électorale.*

seil," zegt hij, „c'est gouverner, le roi gouverne; si le gouvernement ne commence qu'au sortir du conseil, s'il se compose essentiellement d'actes extérieurs, le roi ne gouverne pas." Het groot verschil van gevoelen moet worden toegeschreven aan het standpunt, van waar beide partijen den Koning gadeslaan. Zij die het beginsel bestrijden, hebben den Koning voor oogen, wanneer hij in den raad voorzigt, zoo als in Engeland pleegt te gebeuren, of wanneer hij eenen Ministerraad presideert; zij kunnen niet begrijpen, dat men den Koning, wien het kiezen van Ministers is opgedragen, den heilzamen invloed zou willen ontnemen, dien hij van zijn standpunt kan uitoefenen. „Een kroon geplaatst op het hoofd van een mensch," zegt Guizot, „neemt in dien mensch de menschelijke natuur niet weg, en een Koning, omdat hij niet regeren kan dan in overeenstemming met de Kamers en door verantwoordelijke Ministers, wordt daardoor geen werktuig." ¹⁾ Maar dat wenschen ook diegenen niet, welke het beginsel „*le roi règne et ne*

1) Vgl. J. Bosscha, Kroon en Ministers, bl. 121.

Zie Guizot, Mémoires, Ch. XII.

Un trône n'est pas un fauteuil vide, auquel on a mis un clef, pour que nul puisse être tenté de s'y asseoir. Une personne intelligente et libre qui a ses idées, ses sentimens, ses désirs, ses volontés, comme tous les êtres réels et vivans, siège dans ce fauteuil. Le devoir de cette personne, car il y a des devoirs pour tous, également sacrés pour tous, son devoir, et la nécessité de sa situation, c'est de ne gouverner que d'accord avec les grands pouvoirs publics institués par la charte, avec leur aveu, leur adhésion, leur appui.

gouverne pas" verdedigen: zij stellen zich op het standpunt van het werkzame constitutionele leven en beweren, dat de Koning zich daarin nimmer moet bewegen. Zij trachtten hunne bewering te staven door op Karel X te wijzen, die zijne kroon heeft verloren door in alles rockeloos zijn eigen inzicht te volgen.

Hello beweert, dat de questie voornamelijk in eenen woordenstrijd bestaat, daar men het over de voornaamste punten vrij wel eens in. Hij vereenigt zich met geen van beide partijen en komt tot de volgende conclusie: „In een constitutionelen zin beteekent gouvernement: de werking der hoofdmagten door de Charte ingesteld. Een gouvernement zonder werking is ondenkbaar; maar de Raad, waarin de Koning werkzaam kan zijn, maakt evenmin deel uit van het gouvernement, als de beraadslaging, welke eene redelijke handelwijze vooraf gaat, deel uit maakt van de handelwijze zelve. Het gouvernement ontstaat juist op het oogenblik, waarin de gedachte in de handeling wegsmelt. Neemt men dit aan, dan is de Vorst tot handelen ongeschikt en moet men dit beginsel stellen: „*le roi influe sur le gouvernement, il ne gouverne pas.*”¹⁾

Ook in ons land zijn in dien geest stemmen van bekwame publicisten vernomen. „Juist daarom moet de Koning volkomen onschendbaar en verantwoordelijk zijn, opdat hij even onvergankelijk zij als het volk zelf.”

„Maar daarom moet hij dan ook zelf niet regeren.

1) Hello, Du régime constitutionnel troisième édition, bl. 348—357.

Hem te laten handelen en toch hem van de verantwoordelijkheid zijner eigene handelingen te ontslaan, dat zou de grootste ongerijmdheid en onregtvaardigheid zijn. Hij moet alleen zijne Koninklijke sanctie geven, of, gelijk Hegel het uitdrukt, „de punten op de i's zetten.”¹⁾

In krachtiger woorden zal men het beginsel „*le roi règne et ne gouverne pas*” wel niet kunnen uitdrukken; maar geen krachtiger bewijs dan ook, dat onder de voorstanders van dit beginsel mannen gevonden worden, die een onafhankelijk Koningschap begeeren.

---

1) Mr. C. W. Opzoomer, Volkswil en vrije verkiezingen, 1848.

HOOFDSTUK IV.

DE MAGT DES KONINGS VOLGENS DE GRONDWET.

Quant à cette souveraineté, le Roi la doit, après la Providence, au sang versé par ses ancêtres pour la patrie, à la gloire qu'elle a acquise et au bien-être dont elle a joui sous leurs auspices, aux rapports intimes établis dans le cours des siècles entr'eux et la nation, aux anciens droits de sa Maison, et à la confiance, ainsi qu'à un choix spontané d'un peuple libre.

*Nota van den Minister Verstolk van
Soelen aan het Oostenrijksche Gou-
vernement.*

Wie de Grondwet voorstaat, helpt de nationale vrijheid bewaren; wie de Grondwet voorstaat, helpt het Koninklijk gezag bewaren. Het Koninklijk gezag en de Nationale vrijheid zijn gevestigd door de Grondwet. Uit beide dezelve, grondwettig in evenwigt gehouden, kan te allen tijde de nationale welvaart opgroeijen.

Hogendorp, D. V. bl. 144.

Sedert in ons Vaderland op plegtige wijze de gelukkige herstelling onzer onafhankelijkheid is gevierd

en menigeeu, hetzij op geschiedkundig, hetzij op staatsregtelijk gebied, heeft aangetoond wat in de vijftig verloopenen jaren is voorgevallen, zullen wij dit geschrift niet noodeloos verlengen door stil te staan bij alle omstandigheden, welke de vestiging van de Koninklijke magt zijn voorafgegaan en onmiddellijk daarop zijn gevolgd. Hoe het Huis van Oranje weder zijn natuurlijk aandeel in het bestuur van den Staat nam, hoe de Kroon werd geplaatst op het hoofd van den erfgenaam van den grooten Zwijger, die reeds „waardig geweest was om als Koning te zijn gehuldigd,” zouden wij kunnen vermelden; maar het zoude eene zwakke herhaling zijn van hetgeen in zoo welsprekende taal ¹⁾ is ter neder geschreven.

Wij hebben ons slechts voorgenomen bij de magt des Konings volgens de tegenwoordige Grondwet stil te staan; daar deze staatsregeling echter op geene tabula rasa is geschreven en „ook zij haren grondslag vond in de geschiedkundige herinneringen van vroegere dagen,” ²⁾ zoo moeten wij haar in verband met het verleden beschouwen. Terwijl wij in Frankrijk den strijd over de vervaardiging der Charte hebben gadeslagen, is het eene aangename gewaarwording om den algemeen teruggewenschten Prins van Oranje te hooren zeggen: „Ik aanvaard wat Nederland mij aanbiedt, maar ik aanvaard het ook alleen onder

1) J. Bosscha, Kroon en Ministers. 1863.

2) Woorden gesproken door Mr. G. C. J. van Reenen, Voorzitter der Tweede Kamer, tot den Koning op den achttienden November. Vgl. J. Bosscha. Het Grondwettig verbond. 1864.

waarborging eener vrije Constitutie, welke uwe vrijheid tegen volgende mogelijke misbruiken verzekert." Eene zoodanige taal moest men wel verwachten van den namaag van Willem III; hij had zijn geslacht verloochend, wanneer hij anders gesproken had. Immers in 1688 waren de vrijzinnige beginselen van dit Vorstenhuis reeds zoozeer bekend, dat de Overheden der City bij monde van George Treby tot hunnen nieuwen Koning zeiden: „Sommige Prinsen uit het huis van Nassau hebben aan het hoofd gestaan eener groote Republiek; andere hebben de Keizerlijke kroon gedragen. De bijzondere reden echter, waarom dit doorluchtig geslacht aanspraak heeft op de algemeene achting is deze, dat God dit Stamhuis, als het ware, heeft uitverkoren tot de hooge roeping om waarheid en vrijheid te verdedigen tegen tyrannen van geslacht tot geslacht." 1)

Niemand zal het dan ook bevreemden, dat vrijheidlievende mannen, zooals Hogendorp, Kemper, en zoo vele anderen, geen oogenblik schroomden den Prins het Souverein gezag in handen te geven, terwijl nog niets geregeld was, daar zij wel wisten, dat hij zoude regeren overeenkomstig het Oranje-beginsel „met het volk, voor het volk." 2) Het verdient inderdaad opmerking, dat de Souvereine Vorst, wel verre van de Grondwet te beschouwen als eene weldaad *ex plenitudine potestatis* geschonken, het Nederlandsche

1) Macaulay, Vol. II.

2) J. Bosscha, Het Grondwettig Verbond, bl. 24.

volk heeft willen raadplegen. Tot tweemaal toe verklaart hij dit, eerst in zijne publicatie van 2 Maart 1814,¹⁾ vervolgens in zijne aanspraak in de vergadering der notabelen,²⁾ waar hij zegt: „Het is geenszins mijne bedoeling, het kan mijne bedoeling niet zijn, de behandeling der gewigtigste zaak tot eene ijdele plegtigheid te maken.” De afgevaardigden moesten zelfstandig oordeelen over eene wet, waarin voortaan de magt des Vorsten zou zijn afgebakend.

Door de vereeniging met België volgde spoedig eene nieuwe Grondwet, die tot 1840 heeft geduurd; en welke later weder plaats heeft moeten maken voor eene andere, waaronder wij thans leven. Voor zoverre door deze verschillende Grondwetten verandering is gekomen in de magt des Konings, zullen wij hierop wijzen.

Een oogenblik veroorloven wij ons bij de regering van Willem I stil te staan. Veel van hetgeen in eene Constitutionele Monarchie geëischt wordt, was toen nog onbekend of werd niet begeerd³⁾ door de mannen die het bewind in handen hadden, en aan het hoofd

---

1) Mr. S. P. Lipman, Nederlandsch constitutioneel Archief, eerste verzameling, 1846, bl. 8.

2) T. a. p.

3) Zie Verhandeling over de verantwoordelijkheid der Ministers, volgens het Nederlandsch Staatsregt, 's Gravenhage 1828, en Wederlegging diër Verhandeling, Arnhem 1829. De afkeer van de Ministeriele verantwoordelijkheid straalt zonderling door in het geschrift, in 1832 te Leiden uitgegeven: Het bestuur van den Raadpensionaris Jan de Witt beschouwd nit het oogpunt der Ministeriele verantwoordelijkheid.

van deze allen mag men den Koning stellen, die geen onderscheid tusschen Vorstelijk en ambtelijk gezag maakte. 1) Willem I was niet alleen Vorst, maar Minister, maar Administrateur. 2) Hij alleen wilde de verantwoordelijkheid van alles dragen: vandaar het scherp oordeel der nakomelingschap.

Heeft men vele gebreken van dat tijdperk aan den Vorst geweten, groot zijn ook de weldaden door den arbeidzamen Koning, vooral in de eerste jaren zijner

---

1) Vgl. de Geer, Antecedenten. Bijlagen N°. VI. Koninklijk besluit van den 8sten Junij 1820.

In strijd met de begrippen der Constitutionele Monarchie zijn de volgende zinsneden van dit besluit:

„Hebben goedgevonden en verstaan, de hoofden der onderscheidene departementen van algemeen bestuur, aan te schrijven en te gelasten:

2°. Om zich van nu voortaan te onthouden, eenige, het zij officiele, het zij officieuse mededeelingen aan te nemen, welke in onmiddelijk verband staan met, of het gevolg zijn van raadplegingen of besluiten van eene of andere Kamer der Staten-Generaal, en aan hen door of van wege eene dier Kamers regstreeks mogten worden gedaan.”

Vgl. Mr. S. P. Lipman, t. a. p. 120—125. Koninklijke hoedschap aan de Staten-Generaal van 11 Dec. 1829, ten geleide van een ontwerp van wet wegens de drukpers.

„Het onderwerp der zoogenaamde Ministeriële verantwoordelijkheid, waarvan het Ons meer moeilijk valt den waren zin, als het eigenlijke doel, te bepalen.” Deze woorden zullen wel voldoende zijn om te staven hetgeen hierboven door ons beweerd is. Wij zouden hier nog bij kunnen voegen het Koninklijk besluit van 8 Dec. 1819, waarbij bepaald werd, dat de leden, die hun ontslag uit eene der Kamers mogten verlangen, zich tot den Vorst moesten wenden ter bekoming van dat ontslag. Zie de Geer, Antecedenten. Bijlage N°. 1.

2) Jhr. Mr. J. de Bosch Komper, Beginselen van Nederlandsch Staatsbestuur, 1845, bl. 37.

regering aan het Vaderland bewezen. ¹⁾ Eerst in het laatste jaar zijner regering, in 1840, had er eene Grondwets-herziening plaats, waarin het beginsel van verantwoordelijke Ministers werd erkend, ²⁾ maar niet het regt tot ontbinding der vertegenwoordiging. De verslagen der Kamer toonen aan, hoe onder anderen Luzac ³⁾ op beide die instellingen heeft aangedrongen, niet alleen omdat hij de noodzakelijkheid daarvan inzag, maar ook omdat de bijna 70jarige v. Hogendorp, „nadat hij 15 jaren den loop van het werktuig, door hem mede opgericht, had gadegeslagen, aan zijn Vaderland in 1830 den raad had gegeven en achtergelaten, de Ministeriele verantwoordelijkheid, het regt voor den Koning tot ontbinding der Kamer en de regtstreeksche verkiezingen in de herziene Grondwet te brengen.” ⁴⁾ Al deze beginselen zijn in de tegenwoordige Grondwet opgenomen, die wij nu ter hand nemen om verder tot rigtsnoer onzer beschouwing te strekken.

Bepalen wij ons vooreerst bij het opschrift, hetwelk boven de zesde Afd. Hoofdst. II is geplaatst, en laat ons onderzoeken, waarin de magt des Konings be-

1) J. Bosscha, Het Grondwettig Verbond, bl. 34.

2) „ „ Kroon en Ministers, bl. 47.

„Op de grondwetsherziening van 1840 was de vertooning der Ministeriele verantwoordelijkheid gevolgd zonder het wezen.”

3) G. W. Vreede, Levensbericht van Mr. Lodewijk Casper Luzac, Leiden 1862.

4) Handelingen van de Regering en de Staten-Generaal over de herziening der Grondwet, 's Gravenhage bij J. Belinfante, 1840.

Advies van den Heer Luzac.

staat.¹⁾ In de Belgische Constitutie hebben wij gezien, dat de Koning geen andere magt heeft, dan die, welke hem door de Grondwet is verleend. In de Duitsche Staten daarentegen vereenigt de Koning gewoonlijk in zich „die gesammte Staatsgewalt:” als Opperhoofd van den Staat is hij gerechtigd tot al die handelingen, waarin door de Grondwet niet is voorzien.

Hoedanig is nu die magt in ons Vaderland? Sommigen beweren, en daaronder Thorbecke:²⁾ „dat, volgens het stelsel der Grondwet, de koninklijke magt beschreven wordt door optelling harer bijzondere regten.” Ditzelfde gevoelen sprak de Pinto over de Grondwet van 1840 uit, toen hij zeide: „Men vindt in de Grondwet omschreven alle de regten der Kroon, en alles wat men daar niet in vermeld vindt, behoort niet daartoe.”³⁾

Dit beginsel schijnen ook de leden der Commissie

---

1) v. Hogendorp, Bijdragen. Deel VIII. (Tweede hoofdstuk, zesde afd. Grondwet 1815). In deze afdeeling wordt voornamelijk gevonden hetgeen men gemeenlijk begrijpt onder de uitvoerende magt.

2) Mr. J. R. Thorbecke, Bijdrage tot de herziening der Grondwet, Leiden 1848, bl. 17.

3) Vgl. Mr. H. v. Sonsbeeck, Proeve over de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der regterlijke magt, tweede stuk, 1829, bl. 10.

De Koning en de verdere geconstitueerde Magten in den Staat ontleenen, hetzij onmiddellijk, hetzij middellijk, hunne magt uit de Grondwet; zij bezitten geene magt, dan die aan dezelve bij de Grondwet, of ingevolge de Grondwet, is opgedragen; krachtens de Grondwet is het Nederlandsche volk tot gehoorzaamheid verplicht, maar ook met de Grondwet houdt alle magt op; alle magtsoefening, die niet van de Grondwet uitgaat, is onwettig, en alle verplichting tot gehoorzaamheid neemt insgelijks met de Grondwet een einde.

tot Grondwets-herziening in 1815 gehuldigd te hebben, toen zij de voorstellen van Elout verwierpen:

„Que le roi exerce exclusivement le haut pouvoir exécutif.

„Qu'il est le chef suprême de l'administration générale.

„Qu'il maintient la tranquillité et la sûreté publique ”

Men achtte het gevaarlijk „d'établir les pouvoirs par des définitions, qui présentent trop de vague, à raison de leur généralité, et que le gouvernement, dans des temps difficiles, en tire toujours avantage.”¹⁾

Anders daarentegen is het oordeel van Groen van Prinsterer, die eene hoogere magt in den Koning erkent, dan bij de Grondwet is omschreven; het denkbeeld van eenheid van oppermagt²⁾ vinden wij gedurig in zijne geschriften terug. Geheel in strijd met de woorden van Thorbecke is zeker de uitspraak: „Geen optelling der regten van de kroon is genoegzaam ter kenschetsing van het Vorstelijk gezag.”³⁾ Uit een ander geschrift kunnen wij nog duidelijker aantoonen hoe genoemde Staatsman niet alleen in de Grondwet de magt des Konings zoekt.

In zijne Bijdrage tot de Grondwets-herziening in 1840 vraagt hij: „Zoude het moeilijk zijn te zeggen wat de

1) J. J. Raepsaet, Journal des séances de la commission, qui a été chargée par le Roi, en 1815, de rédiger un projet de constitution pour le royaume des Pays-Bas, p. 76.

2) Mr. G. Groen van Prinsterer, Verspreide Geschriften, 1859, bl. 89.

3) „ „ „ „ „ Verscheidenheden over Staatsregt en Politiek, 1850, bl. 23.

Vorst in Nederland is? ¹⁾ Hij is het Eminente Hoofd van den Staat, eens vooral buiten afhankelijkheid van de Staten en boven alle andere Staatsmagten gesteld... De Vorst heeft, krachtens het erfregt van zijn Huis, door de opdracht van 1813 nader uitgebreid en bevestigd, een zelfstandig gezag, voor welks vrije uitoefening hij aan God alleen, maar ook voorzeker aan God, verantwoordelijk blijft; overigens gehouden aan de algemeene wet van regt en billijkheid, aan de eerbiediging van al wat zij daargesteld heeft, en meer bepaaldelijk aan de zorgvuldige inachtneming der regels en vormen die in de Grondwet opgeteekend en vastgesteld zijn." ²⁾

Het oordeel van de Bosch Kemper ³⁾ verdient ook eene afzonderlijke vermelding; deze geleerde helt tot het gevoelen van Thorbecke en de Pinto over, waar hij zegt: „Men volgt eene verkeerde rigting, wanneer men de Grondwet zóó uitlegt, dat aan den Koning alle regeerregt zou toekomen, dat hem niet uitdruk-

---

1) Mr. G. Groen van Prinsterer, Bijdrage tot herziening der Grondwet in Nederlandschen zin, 1840, bl. 76.

2) Mr. G. Groen van Prinsterer, Verspreide geschriften, 1859, bl. 205.

3) Vgl. Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur, Derde deel, derde aflevering, 1864.

De Koning is het hoofd van de geheele regering, zonder wiens medewerking geene wet tot stand komt, en van wien, hetzij door bevel, hetzij door benoeming, hetzij door toelating van hetgeen hij kan schorsen of vernietigen, elke rogeringsdaad uitgaat, maar tevens de grondwettige Vorst, die gebonden is aan de Grondwet en aan de wetten, overeenkomstig die Grondwet tot stand gebragt.

kelijk door de Grondwet is ontnomen. Geschiedkundig is het onjuist, dat onze regeringsvorm is eene Monarchie, die getemperd is geworden door eenige volksregten, en bij deze geschiedkundige onwaarheid mag de wetsuitlegging ook niet gelden, dat het regt des Konings rogel, de regten der Staten-Generaal enz. uitzonderingen zijn. Maar evenzeer strijdt het tegen de Grondwet, de Staten-Generaal tot een oppermagtig vertegenwoordigend ligchaam of parlement te verheffen, waarbij de Koning als uitvoerend bestuur slechts enkele in de Grondwet bepaalde regten heeft; de regten der Koninklijke regering en der Staten-Generaal zijn beide evenzeer in het belang des volks vastgesteld." 1)

Na al hetgeen hier is medegedeeld moet men art. 54 beschouwen, hetwelk in vorige Grondwetten niet werd gevonden. De uitlegging van dit artikel staat in naauw verband met de meerdere of mindere uitgestrektheid der Koninklijke magt. Er zijn twee beginselen waar tusschen men moet kiezen, beide in de Dubbele Kamer in 1848 verdedigd. 2) Het eerste verstaat onder uitvoerende magt al datgene, wat noch wetgevende, noch regterlijke magt te noemen is, zoodat dan aan den Koning al het overige zou verblijven: het tweede kent aan de uitvoerende magt alleen de magt tot uitvoering van al datgene toe, wat bij eenig ander voorschrift

1) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, derde deel, eerste aflevering, 1863.

2) Mr. J. C. Voorduin, Geschiedenis en beginselen der Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, 1848, deel 12, bl. 144.

van eene andere magt, bepaaldelijk van de wetgevende, uitgegaan, is bevolen. Beide deze beginselen gingen met bezwaren gepaard, zooals blijkt uit het verslag in de Dubbele Kamer uitgebragt: „dat sommige leden, wanneer zij zich met het eerste beginsel vereenigden, niet konden ontkennen, dat op die wijze aan de Koninklijke magt eene uitgestrektheid wordt toegekend, die moeilijk met goede regeringsbeginselen is overeen te brengen, en voet zou kunnen worden gegeven tot het voortduren van die regeling van sommige onderwerpen bij Koninklijke besluiten, welke meermalen hier te lande afkeuring heeft ontmoet.” Diegenen, welke het tweede beginsel omhelsden, „hebben niet ontveinsd dat door die uitlegging het Koninklijk gezag zeer zou worden ingekrompen en de bepaling in strijd zou kunnen worden geacht met andere in de Grondwet voorkomende voorschriften.”

Het antwoord hierop door de Regering gegeven luidt aldus: „In iederen constitutionelen Staat behooren te bestaan eene wetgevende, eene regterlijke en eene uitvoerende magt. De wetgevende magt maakt de wetten, de regterlijke past ze toe, de uitvoerende voert uit én de bepalingen der wet én de uitspraken des regters. De Regering meent, dat in onze Staatsregeling deze onderscheidene magten juist zijn afgebakend en dat tot uitvoerende magt moet worden gebragt alles wat behoort tot den regelmatigen gang des bestuurs en zijnen grond vindt in de Grondwet, de overige wetten en de regterlijke uitspraken. In dezen zin stemt

de Regering toe het gevoelen van die leden, die tot de uitvoerende magt brengen, alles wat noch tot de wetgevende, noch tot de regterlijke behoort."

Hoewel de aanhef dezer woorden niet volkomen overeenstemt met den overigen inhoud der zinsnede, ¹⁾ zoo mag men toch aannemen, dat de Regering het met die leden eens was, welke eene ruimere uitlegging voorstonden.

Het artikel zal derhalve, volgens het oordeel der Regering, in toepassing kunnen komen, wanneer een geval zich voordoet, waarin door geene wetten is voorzien en waar de regelmatige gang des bestuurs eene oogenblikkelijke handeling vereischt. De uitbreiding, welke door deze uitlegging de Koninklijke magt verkrijgt, behoeft geene vrees te veroorzaken, daar iedere handeling van den Koning door den verantwoordelijken Minister moet worden goedgekeurd.

Velen zien echter in zoodanige uitlegging groot bezwaar en verdedigen nog steeds het beginsel, waardoor de magt des Konings meer aan banden is gelegd.

Reeds in 1845 werd door mannen zooals de Bosch Kemper ²⁾ betoogd, „dat men aan den Koning, als Hoofd van den Staat, buiten de reglementaire magt het regt moest toekennen, om in dringende gevallen eene provisionele wet te maken. Er kunnen omstan-

---

1) W. J. Quintus, De uitvoerende magt na 1795, Hoofdstuk III, Groningen 1863.

2) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Beginselen van Nederlandsch Staatsbestuur, bl. 38.

digheden geboren worden, dat de Vorst voorloopig bij Besluit regele, hetgeen in den regel tot de bevoegdheid der wetgevende magt behoort." 1)

1) In enkele gevallen bestaat bij ons iets dergelijks krachtens de wet van 19 Junij 1845 (Stbl. n°. 28), waarbij wordt vastgesteld een nieuw Tarief van regten op den in-, uit- en doorvoer. In art. 2 van deze wet is den Koning voorbehouden, in bijzondere gevallen, in het belang van handel of nijverheid, de in-, uit- of doorvoerregten, alsmede het vaste regt en de scheepvaarts-regten, te verhoogen of te verlagen, en de doorvoer-, vaste en scheepvaartsregten zelfs geheel op te heffen of terug te geven. Van deze beschikkingen wordt, met aanbieding van een daartoe betrekkelijk wetsontwerp, aan de Staten-Generaal kennis gegeven binnen dertig dagen hunner eerstvolgende zitting.

Wanneer het nemen van zoodanige beschikking in dringende omstandigheden door den Vorst noodig geacht mogt worden gedurende eene zitting van de Staten-Generaal, geschiedt de aanbieding van een wetsontwerp nog in den loop van dezelfde zitting, binnen dertig dagen na de dagteekening van het door Hem te nemen besluit.

Wordt het ontwerp van wet door de Staten-Generaal niet aangenomen, dan behouden de door den Koning genomen beschikkingen kracht van wet tot en met den twintigsten dag na dien, waarop de verwerping heeft plaats gevonden.

De Koning heeft van deze buitengewone magt gebruik gemaakt door uit te vaardigen het besluit van 5 Januarij 1846, houdende voorwaardelijke verhooging van regten op den in- en uitvoer van sommige artikelen (Stbl. n°. 1). Later geregeld bij de wet van 9 Mei 1846 (Stbl. n°. 37).

Dit zelfde regt is aan 's Konings vertegenwoordiger in Neêrlands-Indië, aan den Gouverneur-Generaal, geschouken bij art. 129, wet houdende vaststelling van het reglement op het beleid der Regering van Nederl. Indië (vastgesteld den 2 September 1854, Stbl. n°. 129). Vgl. wet van 1 Mei 1863 (Stbl. n°. 46). Hoe in sommige omstandigheden het maken van provisionele wettelijke verordeningen door den Koning nuttig kan zijn, blijkt ook uit de wet van 9 Julij 1842 op het Notarisambt (Stbl. n°. 20). Krachtens art. 60 moest bij reglement van openbaar bestuur een tarief worden vastgesteld, tot bepaling der hoegrootheid en

De Engelsche wetten kennen zoodanig regt den Koning niet toe, zoodat de Ministers in dat land hunne toevlugt moeten nemen tot de bill of indemnity, wanneer zij in dringende omstandigheden een besluit hebben genomen zonder de toestemming van het Parlement te vragen.

Had men deze moeijelijkheid bij ons willen voorkomen en de uitvoerende magt aan den Koning geschonken, opdat het Bestuur in buitengewone gevallen regelmatig te werk ging, dan had men in deze afdeling een artikel kunnen plaatsen, zooals in de Grondwet van Wurtemberg gevonden wordt. ¹⁾

Maar de meening van van Hogendorp ²⁾ schijnt geweest te zijn geene andere magt aan den Koning te verleenen dan in de Grondwet is uitgedrukt. Het komt ons derhalve niet onwaarschijnlijk voor, dat men art. 54 in de tegenwoordige Grondwet heeft opgenomen, omdat reeds van Hogendorp, sprekende over de magt des Konings volgens de Grondwet van 1815, gezegd

---

vorm van taxatie van het honorarium der notarissen, gelijk mede van de verschotten, welke aan hen in rekening zullen worden gebracht. Dit tarief is door den Koning vastgesteld den 25 September 1844 (Stbl. n°. 48) en binnen drie jaren na deszelfs invoering is het bij de wet van 31 Maart 1847 geregeld, om te voldoen aan de derde alinea van art. 60 van de wet op het Notarisambt.

1) Verfassungsurkunde, v. 25 Sept. 1819, Siebentes Kapitel.

Der König hat aber das Recht, ohne die Mitwirkung der Stände die zur Vollstreckung und Handhabung der Gesetze erforderlichen Verordnungen und Anstalten zu treffen, und in dringenden Fällen zur Sicherheit des Staates das Nöthige vorzukehren.

2) v. Hogendorp, Bijdragen, Dl. VIII, bl. 236, en Dl. IX, eerste stuk.

had: „In deze afdeeling wordt voornamelijk gevonden hetgeen men gemeenlijk begrijpt onder de uitvoerende magt.”

Of het goed geweest is dit artikel in de Grondwet te plaatsen, of het niet een groot valsch woord is, zooals Thorbecke gezegd, ¹⁾ en Nienhuis ²⁾ en Groen van Prinsterer ³⁾ bcaamd hebben, behoeven wij niet te onderzoeken. Het staat in de Grondwet: derhalve kon eene beantwoording van de vraag volstaan: „Moet art. 54 meer geven, dan in die bijzondere regten, door voorgaande en latere artikelen den Koning uitdrukkelijk opgedragen, is vervat?” ⁴⁾

Nadat de Kamer den wensch had geuit, dat eene der hoofdvorwaarden van het constitutionele regeringsstelsel: „de Koning is onschendbaar,” niet langer in onze Grondwet ontbreken mogt, werd art. 53 door de Regering voorgedragen en door de Kamers aangenomen. Reeds in de Commissie van 1815 was voorgesteld: „que la personne du Roi est sacrée et inviolable, que les ministres sont responsables;” daarmede echter deze woorden in verband had willen brengen met de verantwoordelijkheid der Ministers en hieraan geen gevolg werd gegeven, zoo verviel het ge-

---

1) Mr. J. R. Thorbecke, Bijdrage tot de herziening der Grondwet, bl. 18.

2) Zitting van de Dubbele Kamer der Staten-Generaal.

3) Mr. G. Groen van Prinsterer, Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting van 1849, bl. 119.

4) Mr. J. R. Thorbecke, t. a. pl. bl. 17.

heele artikel. ¹⁾ Ook in 1840 werd op de invlechting van eene zoodanige bepaling aangedrongen door bijna alle afdeelingen van de Tweede Kamer, ²⁾ maar de Regering maakte zwaarigheid om dit beginsel op te nemen. ³⁾

Eerst in onze tegenwoordige Grondwet ⁴⁾ is de onschendbaarheid erkend. Hoewel bijna alle staatslieden de onschendbaarheid van den constitutionelen Vorst, of wel het Engelsche beginsel „the King can do no wrong” verdedigen, zoo hebben toch Jacobus II en Karel X hunne kroon, niettegenstaande deze stelling, verloren. Is daarom het beginsel nutteloos? Wij gelooven het geenzins. Zoolang de Vorst de Grondwet, welke hij bezworen heeft, naleeft, zoo lang is hem de onschendbaarheid gewaarborgd. Verscheurt hij echter de Grondwet, dan verliest hij het regt, hetwelk hij uit de Grondwet had. ⁵⁾ Maar Opzoomer zeggen wij na:

---

1) J. J. Raepsaet, *Journal des séances*, enz. bl. 78.

2) Handelingen van de Regering en de Staten-Generaal over de herziening der Grondwet, 's Gravenhage bij J. Belinfante, 1840, 1ste deel.

3) Zie Handelingen van de Regering en de Staten-Generaal, t. a. pl. „De Koning — zeide de Regering — kon niet de grondwettelijke verklaring eener onverantwoordelijkheid van den Koning of van de onschendbaarheid van zijn persoon, welke wel nimmer is betwijfeld geworden, maar in het geheele staatsregt van Nederland gelegen is, als een bestanddeel der Grondwet toegelaten.”

4) Zie: *Onschendbaarheid des Konings*, 's Gravenhage 1847, en naar aanleiding dezer brochure: *Proeve van onderzoek naar den aard der Koninklijke onschendbaarheid door Mr. J. H. G. Boissevain*, Utrecht 1847.

5) Mr. J. R. Thorbecke, *Aanteekening op de Grondwet*, tweede uitgave. Eerste deel, 1841.

„Men brengt in het Staatsregt enkel verwarring, wanneer men bij de behandeling zijner hoofdpunten, zoo als de onschendbaarheid van den Koning, het regt tot opstand ter sprake brengt, en daaraan zwaarigheden tegen staatsregtelijke bepalingen ontleent. Voor de op de Grondwet rustende Staatsmagt kan iedere poging tot opstand niet anders zijn dan hoogverraad, en behoort zij als zoodanig te worden gestraft. De eenige vraag is, of er niet een hooger, buitengewoon en onbeschreven regt is, dat meer waarde heeft in enkele buitengewone omstandigheden, dan het geschreven Staatsregt, daar dit slechts voor de gewone omstandigheden de uitdrukking is van het regtsbewustzijn des volks.”¹⁾ Daar wij slechts over die gewone omstandigheden spreken, waarvoor de Grondwet vervaardigd is, zoo wagen wij het niet, verder in dit netelig en hier te lande zeer wel ontbeerlijk onderzoek door te dringen.

Het artikel, „de Koning is onschendbaar, de Ministers zijn verantwoordelijk,” is het hoofdbeginsel hetwelk in iedere constitutionele Monarchie behoort te worden gehuldigd; en al zeide Hogendorp, dat het niet noodig was dit uitdrukkelijk in de Grondwet voor te schrijven, „omdat het in den geest der Grondwet was, omdat het strookte met de verdere instellingen van de Grondwet en omdat het derhalve door eene wet kon ingevoerd worden,”²⁾ zoo was hij niet minder dan onze tegenwoordige Staatslieden overtuigd, dat

1) Mr. C. W. Opzoomer, Staatsregtelijk onderzoek, 1854, § 6.

2) v. Hogendorp, Bijdragen, Deel VIII, bl. 251.

niet alleen de Natie, maar ook het Hoofd van den Staat zelf, een groot belang bij deze bepaling heeft.

Sedert de erkenning dier waarheid, heeft elken naauwgezette Staatsman, die het Ministerambt bekleedde, gestadig voor den geest moeten zweven: „den Koning als Hoofd van den Staat te eerbiedigen en te doen eerbiedigen, en de verantwoordelijkheid der handelingen van de Regering in vollen omvang en onvoorwaardelijk op zich te nemen.”¹⁾

Hoe nogtans die regel, die in gouden letteren op de Ministeriele Tafel, zoowel in de Eerste als in de Tweede Kamer, moest zijn gegrift, somtijds is verwaarloosd, kunnen wij leeren, niet alleen uit het geschrift van eenen Oud-Minister, maar de bijbladen onzer Staatscourant zijn daar, om te bewijzen hoe menigmaal Ministers achter den naam des Konings zich hebben verscholen, en hoe dikwijls afgevaardigden zich in dezen strik hebben laten vangen. De praktische gevolgen van de onschendbaarheid des Konings zijn: dat hij niet door de Regtbanken gestraft kan worden, en dat aan alle magten in den Staat de verplichting is opgelegd tegen zijne aanranding of belediging te waken.²⁾

Het beheer der buitenlandsche betrekkingen is aan den Koning opgedragen. Hiertoe behoort b. v. de benoeming en terugroeping van Gezanten en Consuls

---

1) J. Bosscha, Kroon en Ministers, bl. 54.

2) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur, Amsterdam 1853.

zooals in de vorige Grondwetten was uitgedrukt. Zelfs het regt van oorlog te verklaren heeft de Koning. Dit regt behoort uitsluitend aan de Kroon. Overleg met de Kamers zoude zeer nadeelig kunnen zijn. Niet alleen zouden hierdoor plannen, die geheim moesten blijven, openbaar worden, niet alleen zoude de vijand hierdoor inzicht in menige zaak krijgen, ¹⁾ maar ook de moed van het volk zou verzwakken, nadat het in de Vertegenwoordiging de donkere taferelen had hooren schetsen, die te wachten staan. Dit regt doet

---

1) Vgl. Necker, *Du pouvoir exécutif dans les grands états* T. I. Ch. XIV, *Droit de paix et de guerre*, bl. 278.

Supposons maintenant l'hypothèse, où deux Puissances, après avoir examiné long-temps s'il leur convient ou non de faire la guerre, se déterminent à rester en paix, l'une d'elles a pu renfermer ses incertitudes dans le secret d'un Cabinet politique, et n'a point éveillé la défiance. L'autre, par sa Constitution, a laissé voir ses doutes à toute l'Europe; elle a montré peut être qu'une légère majorité, dans une Assemblée nombreuse, a déterminé son système pacifique; les alarmes naissent au dehors, les mesures de défense y sont ordonnées; ces mesures amènent des précautions réciproques; la querelle s'engage, et la guerre devient le résultat d'une simple discussion faite avec publicité.

Vgl. *Choix de rapports, opinions et discours, prononcés à la Tribune Nationale*, tome II, Année 1790, Paris 1818.

Discours de Mirabeau sur le droit de paix et de guerre, bl. 276—301.

„Ne comptez vous encore pour rien l'inconvénient d'une assemblée non permanente, obligée de se rassembler dans le temps qu'il faudrait employer à délibérer; l'incertitude, l'hésitation qui accompagneront toutes les démarches du pouvoir exécutif, qui ne saura jamais jusqu'ou les ordres provisoires pourront s'étendre; les inconvéniens même d'une délibération publique sur les motifs de faire la guerre ou la paix, délibération dont tous les secrets d'un état (et long-temps encore nous aurons de pareils secrets) sont souvent les éléments.”

ons derhalve niet beven, zooals naar zijne verklaring in 1814, den rondborstigen van Swinden. ¹⁾ Ook zien wij voor den Staat geen gevaar „indien er immer onder 's Vorsten nakomelingen oorlogzuchtige helden gevonden wierden.” ²⁾ Immers, de constitutionele Koning kan geen oorlog voeren om eigen gebied te vergrooten, om persoonlijke twisten te beslechten; hij strijdt alleen voor de eer der Natie, om hare grenzen te bewaren en haren handel en welvaart te beschermen. Wanneer eenmaal de ware Constitutionele Monarchie overal in Europa zal hebben gezegevierd, mag men hopen dat geen ligtvaardige krijg meer gevoerd zal worden.

Geen Minister zal het wagen de verantwoordelijkheid van eenen oorlog op zich te nemen, zoo er geene dergelijke redenen van onvermijdelijkheid voor bestaan. Was in de Grondwet van 1814 de verantwoordelijkheid der Ministers aangenomen, waarschijnlijk zoude v. Swinden minder bezwaar in dit artikel gezien hebben.

Eene zeer wijze bepaling behelst artikel 56, door den Koning de verpligting op te leggen, onmiddellijk kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal te geven van den verklaarden oorlog, met bijvoeging van

---

1) In de Aanteekening op de Grondwet vindt men de redenen opgeteekend, waarom de beroemde wiskundige van Swinden, voorheen lid van het uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek (1800—1801), in de vergadering der notabelen het ontwerp der Grondwet verwierp. Verg. ook over de staatkundige loopbaan van den schranderer geleerde, G. Moll, Redevoering over Jan Hendrik van Swinden, 1824.

2) Woorden van van Swinden.

zoodanige mededeelingen, als hij met het belang en de zekerheid van het rijk bestaanbaar acht. Het is duidelijk dat aan den Vorst alleen de beslissing wordt overgelaten van de vraag, welke openingen het belang en de zekerheid van den Staat gedoogen, zoodat hij zich van alle opening onthouden kan, wanneer hij meent dat het belang en de zekerheid van het rijk er goene toelaten. ¹⁾ Hoewel in deze zaak de magt des Konings zeer groot schijnt te zijn, getuige de kostbare volharding tegen Belgie, zoo moct men nimmer vergeten, dat de Kamers de koorden der beurs in handen hebben, ²⁾ en „dat de pligt der Kroon om telkens onderstand te vragen en er reden van te geven, de stemming, welke zich bij die gelegenheden in de Staten-Generaal openbaart, de wijze, waarop zij met de regering mede gaan, dat dit alles een band kan worden, in den beginne wel zeer rekbaar, doch die allengs de beweging van het Gouvernement tempert en regelt.” ³⁾

De Koning maakt en bekrachtigt vrees- en alle andere verdragen met vreemde Mogendheden.

Hij deelt den inhoud dier verdragen mede aan de beide Kamers der Staten-Generaal, zoodra hij oordeelt dat het belang en de zekerheid van het Rijk zulks toelaten. ⁴⁾

1) *Thomis*, regtskundig tijdschrift, 1844. De magt des Konings naar de Grondwet, door Mr. A. de Pinto.

2) v. Hogendorp, *Bijdragen*, deel VIII, bl. 158.

3) Mr. J. R. Thorbecke, *Aanteekening op de Grondwet*, deel I, bl. 118.

4) Vgl. J. L. W. de Geer, *Antecedenten*, 's Gravenhage 1838, bl. 79.

Om met kracht tegen andere Mogendheden op te treden, was het noodig deze magt aan den Koning te verleen; „de persoonlijkheid naar buiten,” zegt Thorbecke, „in de Diplomatie bovenal te handhaven, vordert physische persoonseenheid, geconcentreerde, ja, gecentraliseerde magt van beleid.”¹⁾

Eene goede bepaling is echter aan dit artikel toegevoegd. Verdragen, welke hetzij afstand of ruiling van eenig grondgebied des rijks in Europa of in andere werelddeelen, hetzij eenige andere bepaling of verandering, wettelijke regten betreffende, inhouden, worden door den Koning niet bekrachtigd, dan nadat de Staten-Generaal die bepaling of verandering hebben goedgekeurd.²⁾

In de vorige Grondwet werd van tractaten gesproken „in tijd van vrede gesloten.”³⁾ Daar het somtijds zeer moeilijk is „de lijn tusschen vredes- en oorlogstijd scherp te trekken,” zoo heeft men deze woorden weggelaten.

Hoogst belangrijk zijn de beraadslagingen, welke

1) Mr. J. R. Thorbecke, t. a. pl., Deel I. bl. 125.

2) Gunstig steekt deze bepaling bij de Engelsche Constitutie af, waar de Koning zonder toestemming van het Parlement gedeelten van 's Rijks grondgebied aan andere mogendheden kan afstaan.

Vgl. Lord Campbell. The lives of the lord Chancellors. London 1846. Vol. V. bl. 549. Question, whether the King can yield up to a foreign State parts of the British dominions without the authority of parliament? — assertion that he may.

3) Mr. G. W. Vreede, Iets over de goedkeuring van verbonden en verdragen door de Staten-Generaal; met een terugblik op het vroeger Staatsregt dezer landen, 1843.

over dit artikel in de Kamer zijn gevoerd; ¹⁾ daar echter het bestuur der buitenlandsche betrekkingen volgens het Nederlandsche Staatsregt reeds afzonderlijk is behandeld in een proefschrift, nog onlangs door den Hoogleraar Tellegen, „uitstekend” genoemd, ²⁾ zullen wij van dit artikel afstappen, om verder te onderzoeken waarin bij ons de magt des Konings bestaat. ³⁾

De Koning heeft het oppergezag over zee- en landmagt; aan hem is opgedragen dat er ten allen tijde eene toereikende zee- en landmagt onderhouden worde; het is hem echter niet geoorloofd, zonder toestemming der Staten-Generaal vreemde troepen in dienst te nemen. Hij kan over het leger beschikken, verordeningen en reglementen vaststellen, ligtingen oproepen ⁴⁾ met inachtneming der voorschriften van de wet van 19 Augustus 1861 op de Nationale Militie; in één woord, hij kan alle regten uitoefenen, die in het woord oppergezag zijn begrepen.

Bij dit artikel is het belangrijk te vragen, in hoeverre het oppergezag over het leger door den Koning in eigen persoon kan worden uitgeoefend, terwijl de Minister verantwoordelijk is.

1) Mr. J. C. Voorduin, t. a. pl. bl. 151.

2) T. M. C. Asser, Het bestuur der buitenlandsche betrekkingen volgens het Nederlandsche Staatsregt.

3) Vgl. Bijdragen tot de kennis van het Staats-, Provinciaal en Gemeentebestuur in Nederland, negende deel, derde en vierde afv. Februarij 1864. Beschouwing over de toepassing van art. 57 3de lid der Grondwet, door Mr. B. D. H. Tellegen.

4) Vgl. art. 183 en 184 der Grondwet.

Had de Minister van Oorlog, de Generaal Blanken, gelijk, toen hij in zijne Memorie van Beantwoording verklaarde: de Koning staat volgens art. 58 der Grondwet in eene bijzondere betrekking tot het leger; of moeten wij de woorden van den Heer van Eck beamen, ¹⁾ toen hij zeide: „De regten aan den Koning gegeven zijn nooit van personen aard. . . . . Aan den Koning persoonlijk een regt toe te kennen, afgescheiden van de Ministers, is inconstitutioneel te noemen.”

Voordat wij deze zaken verder bespreken, willen wij herinneren aan een feit, voorgevallen in Frankrijk, waaruit misschien eenige leering kan getrokken worden.

Nadat de Spaansche oorlog geëindigd was, werd de Minister de Villèle in de Vertegenwoordiging hevig aangevallen over kwade praktijken bij aanbestedingen van leeftogt en andere behoeften voor het leger. De Minister, in plaats van alle schuld van zich af te schuiven en te zeggen, dat hij alles had aangewend om den Opperbevelhebber, vermoedelijken Erfgenaam der Kroon, den Hertog van Angoulême, te waarschuwen tegen het bedrog waaraan hij was blootgesteld, nam de volkomene verantwoordelijkheid op zich en vergenoegde zich met den volgenden dag aan den Koning in tegenwoordigheid van den Dauphin een verslag van het gebeurde te geven. De Hertog verklaarde terstond, dat hij den Minister magtigde de brieven te

1) Advies van den Heer v. Eck in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting van 8 December 1863. Bijblad van de Nederl. Staats-Courant, bl. 323.

gebruiken, waaruit zijne onschuld zoude blijken. „Non, Monseigneur,” — dus luidde het treffend antwoord van de Villèle, — „il en arrivera, pour moi, ce qui plaira à Dieu; cela importe peu au pays; mais je me rendrais coupable envers le Roi, comme envers la France si, pour me disculper d'une accusation, quelque grave qu'elle puisse être, je laissais échapper, hors de l'enceinte de ce cabinet, une seule parole qui pût compromettre le nom de Monseigneur.”¹⁾

De Villèle begreep dat ook in het leger iedere handelwijze, zelfs van den Kroonprins, gedekt moet worden door den verantwoordelijken Minister, al bestaat er ook eene bijzondere verhouding tusschen den Vorst en het leger

Nog dezer dagen, in den Deenschen oorlog, is de Koning steeds door zijn verantwoordelijken Minister vergezeld geweest. Kan men derhalve aannemen, dat de constitutionele Koning als Opperbevelhebber van het leger geene regten van personen aard heeft? Geenszins, volgens Laferrière en Hello. Deze laatste schrijver betoogt, dat de Charte aan den Koning het bevel over de zee- en landmagt heeft verzekerd; dat dit opperbevel eene geheel persoonlijke handeling is, welke uitsluit „les fictions et les formalités du droit constitutionnel,” en bijgevolg de tusschenkomst der Ministers.²⁾ In dit eenig geval handelt de Vorst zelf,

1) Guizot, Mémoires, T. I. bl. 287.

2) Necker, Du pouvoir exécutif, Tom. I. bl. 325.

Il y aura donc toujours des rapports, et comme une affinité secrète entre l'esprit de l'armée et l'autorité suprême d'un Roi.

en hij handelt, zonder op te houden onschendbaar te zijn. ¹⁾

Keeren wij thans tot de questie tusschen den Minister en den Afgevaardigde terug. De Minister, om aan te toonen de bijzondere betrekking van den Koning op het leger, beroept zich op het woord *oppergezag*. ²⁾ Uit de aantekening op de Grondwet van 1840 door Thorbecke blijkt duidelijk, dat dit woord geen sterker beteekenis heeft dan het woord *beschikt*, of, zooals bij Hogendorp staat, *gebiedt*. Wij gelooven derhalve dat de Minister met het woord *oppergezag* zijne stelling niet kon regtvaardigen. Uit het betoog van Hello waren misschien betere gronden te putten, om de bijzondere verhouding van den Koning tot het leger aan te toonen en gedeeltelijk te weêrleggen de bedenkingen reeds door velen en nu het laatst door den Heer van Eck gemaakt. Wat er ook van zij, dit althans is zeker, dat Oranje het natuurlijk Hoofd van het Nederlandsche leger is; de Grondwet moge het bepalen — de velden van Waterloo en Leuven zijn de waarborgen voor de deugdzaamheid van het beginsel. ³⁾

In de tweede alinea van art. 58 lezen wij: „De militaire officieren worden door hem (den Koning)

1) Hello, Du régime constitutionnel, troisième édition 1849, bl. 383.

2) Redevoeringen, uitgesproken door den Heer Blanken, Minister van Oorlog, in de zitting van den 8. December 1863. Bijblad bl. 3263.

„Het is werkelijk geschied op last des Konings, als hebbende het oppergezag over het leger.“

3) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Beginselen van Nederlandsch Staatsbestuur, bl. 31.

benoemd. Zij worden door hem bevorderd, ontslagen of op pensioen gesteld, volgens de regels door de wet te bepalen." 1)

Hevig is deze regeling bij de wet in de Kamers bestreden; 2) een der leden onder anderen zeide: „Geen Opperbevelhebber, geen Hoofd van den Staat kan instaan, dat een leger, gerugsteund door zulke ultra-democratische bepalingen, aan zijne bestemming zal voldoen." „Waarom bevordering en ontslag door de wet te bepalen," vroeg weder een ander. „Daardoor wordt de subordinatie, de eenheid van het leger ondermijnd." Geene dezer voorspellingen is tot nu toe uitgekomen. Maar ook niet allen dachten alzoo; een Friesch Afgevaardigde, Mr. Telting, had reeds in de zitting van Mei 1845 gezegd: „Ik zoude bepalingen verlangen, die het voortaan a priori onmogelijk maken, dat de Regering naar eigen willekeur, met kwistige hand, en anders dan naar vaste regelen, pensioenen kunne verleenen." 3)

De aanstelling tot officier is echter geheel aan den Koning overgelaten; ook deze eerste benoeming had Thorbecke bij de wet willen regelen, „niet dat de Koning verplicht worde om een of ander tot officier

---

1) Vgl. de Wetten van 28 Aug. 1851 (Stbl. n°. 126, 128) tot regeling van de bevordering, het ontslag en het op pensioen stellen der militaire Officieren der Zee- en Landmagt.

2) Mr. J. C. Voordain, t. a. p. bl. 154.

3) Handelingen omtrent het voorstel van negen leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal tot herziening der Grondwet van 1845, 's Gravenhage, Gebroeders Belinfante, 1846.

te maken, maar dat de voorwaarden van diensttijd, bekwaamheid en andere vaststaan, bij wier gemis niemand tot officier kunne worden benoemd." 1) De Regering rekende echter eene volkomene vrijheid bij de eerste aanstelling of benoeming een hoofdvereischte voor het oppergezag des Konings, en nam derhalve de redactie van het ontwerp der Commissie niet over.

Tot die leden, welke bevreesd waren, dat de beoogde wet de Koninklijke magt te zeer zoude besnoeijen, 2) zeide de Regering in de openbare Vergadering der Dubbele Kamer, dat de wet alleen aan willekeur van den Minister, aan de luimen van den Chef paal en perk zoude stellen. Reeds vroeger had zij de juiste aanmerking gemaakt, dat niets belette den Koning de meest mogelijke vrijheid te laten, wanneer het belang van den Staat in tijden van oorlog of gevaar dit mogt vorderen.

Wij zijn thans tot het opperbestuur der Koloniën genaderd. „Zij is van alle zijden door anderen breedvoerig behandeld en toegelicht,” schreef reeds in 1844 de Pinto, en hoeveel is er sedert niet over dit onderwerp geschreven en gesproken? Wij zullen derhalve zeer kort zijn en overeenkomstig den titel, welke bo-

---

1) Mr. J. R. Thorbecke, Bijdrage tot de herziening der Grondwet, 1848, bl. 19.

2) Rapport en missive, op den 11den Mei 1848 aan den Koning gericht door G. Graaf Schimmelpenninck. bl. 12.

Zie verder: Brief van den tijdelijken Minister van Oorlog, Generaal Nepveu, aan den Koning, 11 Mei 1848.

ven dit hoofdstuk staat, alleen een onderzoek instellen naar de Koninklijke magt in koloniale zaken.

De Koning heeft het opperbestuur der koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werldeelen.

Wat hier onder het woord opperbestuur verstaan moet worden, is eene vraag, die tot zeer verschillende antwoorden heeft geleid. ¹⁾ Van Hogendorp, wien men natuurlijk het eerst raadpleegt, schijnt twee meeningen te hebben uitgesproken, welke in lijnregten strijd zijn. Raepsaet ²⁾ verhaalt, dat v. Hogendorp, als President der Commissie tot Grondwetsherziening gevraagd zijnde, of men door art. 36 der Grondwet van 1814 verstond, dat de Koning het wetgevend gezag in de Koloniën had, bevestigend zou hebben geantwoord. Ook in de Bijdragen, deel VII bl. 364 vindt men hetzelfde gevoelen opgetoekend; aldaar zegt de eerbiedwaardige Staatsman: „het schijnt dat bij ons het bestuur over de bezittingen gerekend wordt zich uit te strekken ook tot het maken van wetten.” ³⁾ Om eenige uitlegging te geven aan deze woorden, welke strijden met hetgeen wij in deel VIII

---

1) De Geer, Antecedenten, bl. 83.

„Bij de Grondwet is het uitsluitend opperbewind over deze buitenlandse bezittingen aan den Koning overgelaten, omdat dezelve naar bijzondere regels moeten bestuurd worden.”

Antwoord der Regering op de bedenkingen der afdelingen, rakende het ontwerp van wet, ingekomen den 24sten Nov. 1825.

2) J. J. Raepsaet, Journal, t. a. pl. bl. 70.

„Sur la demande, si par cet article on entend que le Roi a le pouvoir législatif dans les colonies, le président répond qu'oui.”

3) Mr. J. R. Thorbecke, Aanteekening op de Grondwet, Dl. I. bl. 137.

bl. 165 opgeteckend vinden: „zoo regelt dan ook de wet den staat der Koloniën, en het opperbestuur is bij uitsluiting in handen van den Koning,” vraagt Thorbecke of van Hogendorp zich niet door de vrees had laten vervoeren, dat eene voor de helft uit Zuid-Nederlanders zamengestelde vertegenwoordiging min geschikt kon zijn om invloed op de regering der Koloniën te oefenen?

Weinig helpt ons echter eene zoodanige gissing; eerder zouden wij ons kunnen vereenigen met de uitlegging van de Pinto.¹⁾ „Men mag,” zoo zegt hij, „niet uit het oog verliezen, dat werkelijk, sedert wij hersteld zijn in het bezit der overzeesche bezittingen, de wetgevende magt over de Koloniën altijd is uitgeoefend door den Koning alleen.²⁾ Dit is een feit, waarvan de waarheid niet te betwijfelen valt, en nu is het juist de vraag, of de schrijver bij die woorden niet meer op het oog had datgene wat gebeurde, dan wat regtens is.”

De Grondwet van 1840 gaf nog meer aanleiding tot verschil van gevoelen, daar artikel 59 zeide: „De Koning heeft *bij uitsluiting* het opperbestuur,” welke woorden men reeds in 1814 had opgenomen, om voor het vervolg te beletten dat ooit weder de overzeesche bezittingen konden gebragt worden als oudtijds onder het bestuur van Maatschappijën.³⁾

---

1) De magt des Konings naar de Grondwet, door Mr. A. de Pinto. Themis 1844.

2) Intussechen is bij de wet het Crimineel wetboek voor het krijgsvolk van 1815, ook voor de Koloniën verbindend verklaard. Art. 214.

3) Vgl. de Pinto, t. a. pl.

Thorbecke in zijne aantekening op artikel 59 van de Grondwet van 1840 vereenigt zich met het laatste gevoelen van van Hogendorp, waarbij het maken van wetten niet in het woord opperbestuur is begrepen. Ook in zijne Bijdragen van 1848 betoogt hij: „dat de wetgevende magt des Rijks, even als in Engeland en Frankrijk, die voor de Koloniën moet zijn.” De Grondwet heeft deze bepaling echter niet zoo ruim opgenomen; zij zegt alleen: de reglementen op het beleid der regering aldaar worden door dew et vastgesteld. — Het muntstelsel¹⁾ wordt door de wet geregeld.

Door deze bepalingen, welke niet in de Grondwet van 1840 gevonden werden, wordt eene moeilijkheid opgeheven, die voortgesproten was uit deze vraag: is art. 59 (Grondwet 1840) niet ten eenemale overtollig, vermits, de magt des Koning voor de Koloniën geene andere zijnde dan die voor het moederland, het tamelijk onnoodig zou kunnen schijnen, daarom trent eene opzettelijke bepaling in de Grondwet op te nemen.²⁾

Daar het nu volgens art. 59 en volgens de wet van 2 Sept. 1854 houdende vaststelling van het Reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië duidelijk blijkt, dat de magt des Konings voor de Ko-

---

1) Vgl. de wet van 1 Mei 1854 (Stbl. n°. 76) tot aanwijzing der middelen tot herstel van het Muntwezen in Nederlandsch Indië. Art. I; wet van 24 Dec. 1857 (Stbl. n°. 173 en 174) tot verdere regeling van het Muntwezen in Nederlandsch Indië, en eindelijk de wet van 22 Junij 1862 (Stbl. n°. 126)

2) Staatsregeling van 1801. art. 47, *Van het staatsbewind.*

loniën verschillend is van die in het moederland, is dit artikel voorzeker geenszins overbodig.

Zoowel de leden der Kamer, als de Regering, hebben in 1848 de noodzakelijkheid betoogd van dit onderscheid.

In het verslag der Tweede Kamer van 16 Maart kwam onder anderen het navolgende voor: Algemeen heeft men de overtuiging uitgesproken, „dat de Staten-Generaal op de wetgeving voor de Koloniën niet denzelfden invloed behooren uit te oefenen, als op die voor het moederland.”¹⁾ Insgelijks zeide de Regering in hare Memorie van Toelichting:²⁾ „Men moet niet uit het oog verliezen, dat de Bezittingen en Koloniën op een exceptioneel standpunt staan en uit den aard der zaak niet op eene gelijke lijn kunnen worden gebragt met het beheer van 's Rijks aangelegenheden in Europa.” Dat het toezigt over de Koloniën aan de vertegenwoordiging niet geheel zoude ontgaan, daarvoor heeft de Grondwet gezorgd door in art. 60 te bepalen: „De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een omstandig verslag geven van het beheer dier Koloniën en Bezittingen, en van den staat, waarin zij zich bevinden.” Door het vaststellen der Indische begrooting bij de wet zal dit toezigt nog aanmerkelijk winnen.

„De Koning heeft het opperbestuur van de algemeene geldmiddelen,” zegt art. 61.³⁾ Hij regelt de bezoldiging

1) Mr. J. C. Voorduin, t. a. pl. bl. 155.

2) „ „ „ t. a. pl. bl. 158.

3) Vgl. Dassevacl. Geschiedkundig overzicht der Koninklijke voorschriften, omtrent het beheer der Staats-uitgaven. 's Gravenhage 1822.

van alle Collegiën en ambtenaren, die uit 's Lands kas worden betaald. — De wet regelt de bezoldiging van de Ambtenaren der Regterlijke Magt. — De Koning brengt de bezoldiging op de begrooting der Staatsbehoefden. — De pensioenen der ambtenaren worden door de wet geregeld.¹⁾

Het gheele artikel, zooals wij het uit de Grondwet hebben overgenomen, bestaat sedert 1840, uitgezonderd de laatste alinea en eenige veranderingen in de redactie.

De Bosch Kemper teekent op dit artikel aan: „dat de Koning, met uitsluiting der wetgevende magt; bij Koninklijke besluiten het gheele stelsel van het beheer van dezen tak der regering regelt, behoudens echter de bepalingen, die voor de comptabiliteit in de wet van 5 Oct. 1841 (Staatsbl. N°. 40) op de Rekenkamer zijn voorgeschreven, en behoudens de bevoegdheid der Staten-Generaal om gelden te weigeren voor een bestuur der geldmiddelen dat hun te kostbaar voorkomt.”²⁾

De Koning heeft het regt van de munt. Hij vermag zijne beeldtenis op de muntspeciën te doen stellen. In

---

1) Deze bepaling stond in vorige grondwetten niet. Vroeger werden de pensioenen bij besluiten vastgesteld. De eerste wet op de burgerlijke pensioenen is echter reeds tot stand gekomen voor de invoering der tegenwoordige Grondwet; zij dagteekent van 9 Mei 1846 (zie Stbl. n°. 24) en is gewijzigd door de wet van 3 Mei 1851 (Stbl. n°. 49).

Vgl. O. W. Hora Siccama, Het pensioneren van beambten in 's lands dienst. 's Gravenhage 1861.

2) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur, 1853.

monarchale regeringsvormen zal deze bepaling waarschijnlijk nimmer gemist worden. Reeds in de Schets van Hogendorp werd de eenigzins onbepaalde uitdrukking gevonden: „De Munt als een Regaal staat onder den Souvereinen Vorst.” Volgens ons artikel zijn aan den Koning „de uiterlijke teekenen der oefening van het Hoogheidsregt der Munt toegekend.”¹⁾ De wet bepaalt het gewigt, het gehalte en de waarde der muntspeciën, ook het toezigt en de zorg over de zaken van de munt worden door de wet geregeld. (Vgl. art. 174 en 175 der Grondwet).

Op den 31sten December 1850 is het laatste jaarlijksche verslag over de muntwerkzaamheden door het Collegie van Raden en Generaal-Meesteren der Munt aan den Koning uitgebragt.²⁾ Bij de wet van 1 Junij 1850 (Stsbl. N°. 25) zijn het toezigt en de zorg over de zaken der Munt opgedragen aan het hoofd van het departement van Financiën, terwijl de Koning den voorzitter en de leden van het Muntcollegie benoemt.

Tot de attributen der Monarchale Magt behoort ook het verleenen van adeldom. Sedert de ridderschappen hunne voormalige regten hebben verloren en de beginselen door van Hogendorp verkondigd om de voorregten van den adel provinciaal te doen werken, in de Grondwet niet meer zijn erkend, was

1) Mr. J. R. Thorbecke, Aanteekening op de grondwet. 1841.

2) Dr. A. Vrolik. Verslag van al het verrigte tot herstel van het Nederlandsche Muntwezen, van het jaar 1842—1851. Utr. 1853, bl. 199.

art. 62 voldoende, waarbij bepaald wordt: dat de Koning het regt van adeldom verleent en vreemde adeldom door geen Nederlander kan worden aangenomen.

Daar er tegenwoordig onderscheid wordt gemaakt tusschen verheffing tot den adelstand, inlijving in dien stand en het erkennen van adeldom, vroeg men bij het verslag ter Dubbele Kamer, wat hier het woord *verleent* beteekent? ¹⁾

De Regering gaf het volgende antwoord: „Adeldom verleenen is het nomen generis, waarvan verheffen, inlijven en erkennen de onderdeelen uitmaken, omdat de Koning den adeldom verleenen kan in den meest uitgestrekten zin.”

De Koning heeft het regt ridderorden aan zijne onderdanen te schenken. Onder de regering van Koning Lodewijk werden ridderorden bij decreet ingesteld. Hogendorp zag echter het nadeel hiervan in en schreef in art. 15 zijner Schets: „De Souvereine Vorst, eene ridderorde willende instellen, doet eene voordragt daaromtrent aan de Staten-Generaal, ten einde daarin voorzien worde door eene wet.” ²⁾ Daar het uitreiken van ridderorden meer bijzonder aan Mo-

1) Mr. J. C. Voorduyn, t. a. pl. bl. 172.

2) Wet, houdende instelling van de Militaire Willems-orde. Gearresteerd den 30sten April 1815, Stbl. n°. 5. gewijzigd bij de wet van 22 April 1864, Stbl. n°. 33.

Wet, houdende instelling van de orde van den Nederlandschen Leeuw. Gearresteerd den 29sten September 1815, Stbl. n°. 49.

narchiën eigen is, ¹⁾ zoo behoort het initiatief, waar het geldt de instelling van ridderorden, bij uitsluiting aan den Koning. ²⁾ Art. 64 is derhalve eene uitzondering op art. 110, waarbij aan de Staten-Generaal het regt wordt verleend voorstellen van wet aan den Koning te doen.

Onder de schoonste praerogatieven der Kroon behoort het regt van gratie. Voor 1848 is er veel gestreden over de meerdere of mindere regten, welke hierin begrepen waren. ³⁾ Door art. 66 is alle moeijelijkheid opgeheven: ⁴⁾ de Koning heeft het regt van gratie van straffen door regterlijke vonnissen opgelegd. Het advies, hetwelk door den Vorst wordt ingewonnen volgens de 2^e alinea van dit art., behoeft geenszins gevolgd te worden. Amnestie en abolitie worden niet dan door eene wet toegestaan.

Of het regt van gratie ook dat van commutatie in zich vervat, is niet twijfelachtig. De Regering heeft het ten overvloede nog verklaard in haar antwoord op het verslag der Kamer: „Hij, die eene straf geheel of ten deele kan kwijtschelden, kan haar ook, tot ver-

1) Mr. R. Metelerkamp, De regeringsvorm der Vereenigde Nederlanden, Eerste Deel. 's Gravenhage 1814, Bl. 40.

Omringd van zoo groote natiën, waar het zoo gesteld is, kon de Hollander zijn aanzien onder dezelve niet staande houden, zonder dezelfde eereteekenen als zij aan te nemen.

2) Mr. A. de Pinto, t. a. pl. bl. 26.

3) Mr. J. R. Thorbecke, t. a. pl. bl. 160.

4) Mr. A. J. v. Deïnse, De algemeene beginselen van strafregt, 1852, Hoofdst. IV. Het regt van gratie volgens de Nederlandsche wetgeving.

zachting van aard en gedaante, doen veranderen," zoodat het aan geene bedenking onderhevig is, of de Koning kan eene criminele straf in eene correctionele, bij wijze van gratie, veranderen." 1)

Daar in onze Grondwet geene bepalingen zijn opgenomen, zooals in de Belgische Constitutie (Art. 91), zoo heeft de Koning volkomen het regt aan zijne verantwoordelijke Ministers gratie te verleenen, nadat zij vooraf door den Regter veroordeeld zijn. In het vervolgen zijner Ministers is de Koning eenigzins door de tweede alinea van art. 15 (Wet houdende regeling der verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministeriele departementen; vastgesteld den 22 April 1855, Stbl. n°. 33) aan banden gelegd. Wanneer eene aanklagt, na gedaan onderzoek en gehouden beraadslagingen, door de Tweede Kamer verworpen is, kan door den Koning tegen den betrokken Minister wegens dezelfde feiten geen nieuw onderzoek of strafvervolging gelast worden. Op eene abolitio ante sententiam, gelijk Lord Danby, 2) kunnen zij zich nimmer beroepen. Wanneer de Vorst zijnen Ministers abolitio wil schenken, moet hij de hulp der Kamers inroepen.

Onder de belangrijke wijzigingen, welke de magt des Konings in 1848 heeft ondergaan, behoort voorzeker de inkorting van het regt van dispensatie. In vorige staatsregelingen was aan den Koning de magt toegekend, onder zekere voorwaarden dispensatie te verleenen, wanneer de Staten-Generaal niet vergaderd waren.

1) Mr. J. C. Voorduin, t. a. pl. bl. 172.

2) Zie boven bl. 34.

Hoewel het nut van deze bepaling uit andere staatsregelingen niet gebleken was, en de Bill of Rights juist het tegendeel inhiel, ¹⁾ zoo meende van Hogendorp: „dat geen schadelijk gevolg was te vreezen, zoo lang als de oefening van dit regt van dispensatie binnen de gestelde grenzen bleef, in overeenstemming met den geest der Grondwet. Maar indien het verder uitgestrekt wierd, strijdig met den geest der Grondwet, zoo zou de geheele wetgevende magt daarmede van aard veranderen, en op losse schroeven gesteld zijn.” ²⁾

Daar de Regering verscheidene dispensatiën had verleend, zonder hier ooit de Kamers in te kennen, ³⁾ en „wat uitzondering moest blijven, allengs bijna regel was geworden,” werd in de Grondwet van 1848 bepaald: „dat dispensatie door den Koning slechts verleend wordt van eene bepaalde wet, in de gevallen door de Wet omschreven.” Zoo kan de Koning b. v. om gewigtige reden dispensatie verleenen van de voorschriften in art. 88 en 111 B. W. vervat. ⁴⁾ Buiten de gevallen, door de Wet zelve aangegeven, kan der-

1) Mr. O. v. Rees, Bill of Rights, bl. 30.

2) v. Hogendorp, Bijdragen VIII, bl. 240.

3) De Geer, Antecedenten, bl. 85.

Van door den Koning krachtens artikel 68 verleende dispensatiën zijn aan de Kamer door den Secretaris van Staat jaarlijks, tot op den 24sten Januarij 1827, lijsten ingezonden, en ter inzage der leden op de griffie neêrgelegd, of later gedrukt rondgedeeld; wederom is zoodanige lijst bij de Kamer ontvangen den 29sten Nov. 1836.

4) Zie verder alinea 3 art. 8, en alinea 2, art. 10 van de wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie.

halve de Vorst dit recht niet uitoefenen, en is hij daartoe slechts bevoegd, voor zoo verre hij aandeel heeft aan de wetgevende magt.

Eene aanmerking blijft nog overig. Uit het antwoord, door de Regering bij de behandeling van dit artikel gegeven, blijkt „dat het recht van dispensatie soms in eene andere Wet zal kunnen worden toegekend, dan in die waarin de gevallen zijn omschreven.”¹⁾

Onder de natuurlijke pligten, welke rusten op het Hoofd van den Staat, behoort de beslissing van geschillen van bestuur. Hogendorp had in zijne Schets deze taak aan de Staten-Generaal opgedragen; „door zijne herinneringen aan de Republiek was hij op een afweg²⁾ geraakt,” zegt Thorbecke. De Grondwet van 1814 nam deze bepaling niet over en liet de beslissing aan den Souvereinen Vorst. Ook onze Grondwet kent aan den Koning dit recht toe, door te bepalen in art. 68: „De Koning beslist alle geschillen van bestuur, welke tusschen twee of meer provinciën ontstaan, wanneer hij die niet in der minne kan doen bijleggen;” en in art. 132: „De Provinciale Staten trachten alle geschillen tusschen gemeentebesturen in der minne te doen bijleggen. Indien zij daarin niet slagen, dragen zij het geval, zoo het een geschil van bestuur betreft, aan den Koning ter beslissing voor.” Daar dit onderwerp reeds zoo grondig aan een afzon-

---

1) Mr. J. C. Voordein, t. a. pl. bl. 174.

2) Mr. J. R. Thorbecke, t. a. p. bl. 166.

derlijk onderzoek eenige jaren geleden is onderworpen,¹⁾ hebben wij gemeend met deze korte vermelding te kunnen volstaan.

Hoe noodzakelijk in eene Constitutionele Monarchie de Koninklijke Sanctie en het regt van *Veto* is, hebben wij hierboven uitvoerig besproken; in onze Grondwet is het aan den Koning in de volgende woorden verleend: „De Koning heeft het regt om de voorstellen, hem door de Staten-Generaal gedaan, al of niet goed te keuren.” Daar de Koning zelf het regt heeft ontwerpen van wet voor te dragen,²⁾ en dit gewoonlijk pleegt te gebeuren, zoo vroeg men, tijdens de Grondwetherziening en bij de behandeling van art. 114, in de Kamers, of de Koninklijke Sanctie ook gegeven moest worden, wanneer het wetsvoorstel van de Kroon was uitgegaan. Deze vraag was van belang, sedert het regt van amendement³⁾ aan de Tweede Kamer was geschonken. De Minister van Justitie beantwoordde in de vergadering van 19 Augustus 1848 de vraag, door te verklaren: „Dat de bewilliging des Konings gevorderd wordt, niet alleen wanneer het geamendeerde voorstellen betreft, maar ook in geval het

---

1) S. M. S. de Ranitz, Over artikel 68 der Grondwet, Groningen 1858.

2) De Geer, Antecedenten, bl. 87 en 111.

In de buitengewone vergadering van het jaar 1830 is een voorstel des Konings in den vorm van vragen ingekomen.

Deze voorstellen zijn in de afdeelingen, op gelijke wijze als de voorstellen van wet, onderzocht.

3) J. J. van Geuns, Het recht van amendement der Parlementaire vergaderingen, Utrecht 1863.

voorstel, zoo als het is ingediend, wordt aangenomen." Uit hetgeen hier gezegd is blijkt, dat bij de Kroon een zelfstandig initiatief van wetgeving is. In het laatste geschrift van den heer Bosscha¹⁾ wordt het minder wenschelijke van dit regt betoogd: „Wie een voorstel doet, toont zijne afhankelijkheid en onderwerp zich aan het oordeel van een ander. De hevigheid, soms de spotternij, waarmede wetsvoordragten gegispt worden, treft met der daad den voorsteller, en, dien de Grondwet als den voorsteller aanwijst, is de Koning." De schrijver zegt verder, dat „de toekomstige herzieners onzer Grondwet leering mogen gaan zoeken in de praktijk van het Britsche Parlement." In de eerste plaats zal men, naar ons inzien, voor oogen moeten houden, dat in Engeland de Ministers leden van het Parlement zijn en in deze hoedanigheid wetsvoorstellen kunnen doen, zoodat de Ministers in alles het initiatief kunnen nemen als leden van het Huis.

Hoewel onze Grondwet geenszins verbiedt²⁾ aan den Minister om tevens lid van de Kamer te zijn, zoo is dit toch ongelukkigerwijze bij ons geheel in onbruik³⁾ geraakt. Wanneer onze Staatslieden dit be-

---

1) J. Bosscha, Het Grondwettig Verbond.

2) Vgl. art. 89 Grondwet.

3) De Geer, Antecedenten, bl. 20, 234, 293.

Jhr. G. G. Clifford, lid der Kamer, is gelijktijdig (1830—1833) met een departement van algemeen bestuur (Waterstaat, Nationale Nijverheid en Koloniën) ad interim belast geweest.

Een lid der Eerste Kamer, Mr. A. van Gennep, Minister van Staat, is bij koninklijk besluit van den 10den Januarij 1837 ad interim be-

ginsel van de Engelschen weder willen overnemen en het nadeel van de tegenwoordige verhouding tusschen de Kamers en de Ministers zullen inzien, ¹⁾ gelooven wij dat het in het belang van den Koning zal zijn, hem alleen het regt van *Veto* te laten, „als het

---

last geworden met het bestuur der Financiën en nogmaals bij koninklijke besluiten van den 10den Januarij en 30sten Junij 1840. Jhr. G. Beelaerts van Blokland, lid der Tweede Kamer, is desgelijks, bij koninklijk besluit van den 31sten Mei 1837, ad interim belast geworden met de directie van het departement van Financiën, en bij dat van den 30sten September 1837 tot Minister van Financiën benoemd.

Lid der Tweede Kamer en Minister van Binnenlandsche zaken tevens, is geweest W. A. Bn. Schimmelpenninck van der Oye van de Poll, van 12 Mei tot 15 Oct. 1841.

Bij de eerste zamenstelling der twee Kamers na de herziening van 1848, verkoos nog het toenmalige kiesdistrict Bergen op Zoom den Minister Lightenvelt tot lid van de Eerste Kamer, het district Almelo den Minister Donker Curtius en Tilburg den Minister Mutsaers tot leden van de Tweede Kamer. Na de aftreding van dezen uit het Ministerie in November 1849, heeft nimmermeer de vereeniging plaats gehad. Zie Bosscha, Kroon en Ministers, bl. 78—79.

1) Correspondance entre le comte de Mirabeau et le comte de la Marek, publiée par de Bacourt, T. I, bl. 413. Vingt sixième note du comte de Mirabeau pour la cour.

Il est impossible, dans un gouvernement représentatif, pour que la nation ne soit pas exposée aux plus violentes secousses, et l'autorité royale à des attaques continuelles, que les ministres n'aient pas séance dans le corps législatif.

Vgl. ook Chateaubriand, la Monarchie selon la charte.

Les ministres doivent être membres des chambres, parce que, représentant alors une partie de l'opinion publique, ils entrent mieux dans le sens de cette opinion, et sont portés par elle à leur tour. Ensuite le ministre-député se pénètre de l'esprit de la chambre, laquelle s'attache à lui par une réciprocité de bienveillance et de patronage.

eenig aandeel in de wetgeving, dat voegt aan de waardigheid der Constitutionele Kroon."

Nadat wij aan de Koninklijke Sanctie en het regt van *Veto* hebben herinnerd, zoude men met eenigen grond de behandeling van art. 70 over het regt van ontbinding der Kamers mogen verwachten. Wij zullen echter de volgorde van de Grondwet laten varen en eenige andere Koninklijke regten vermelden, voordat wij tot de zesde afdeeling terugkeeren. Eerst aan het einde van dit betoog zullen wij over het regt van ontbinding spreken, omdat wij dit onderwerp in verband willen brengen met de keuze van Ministers en aantoonen, dat de magt des Konings nooit heilzamer werkt, dan wanneer zij moet dienen om de botsing tusschen Vertegenwoordiging en Ministers te voorkomen of weg te nemen.

Hoewel de Grondwet in eene afzonderlijke afdeeling over de magt des Konings spreekt, zoude men toch een zeer verkeerd denkbeeld van het Vorstelijk gezag krijgen, wanneer men niet tevens uit andere artikelen, zoowel van de Grondwet als van organieke en andere wetten, ¹⁾ aanvulde wat in die afdeeling niet gevonden wordt.

---

1) Ten blijkke, hoe somtijds den Koning zaken zijn opgelegd, die inderdaad beneden de waardigheid van eenen Vorst zijn, verwijzen wij naar art. 46 der wet, regelende het kiesregt (vastgesteld den 4den Julij 1850, Stbl. n°. 37, gewijzigd bij de Wct van 28 December 1858, Stbl. n°. 122), waarbij Hoogstdenzelve wordt opgedragen een model van stembus vast te stellen! De Minister, die onderkiesdistricten aanwijst, na gehoord advies der Gedeputeerde Staten (zie art. 99 van dezelfde wet), zoude hij

Onder de regten waarop onze aandacht het eerst valt, is de uitsluitende bevoegdheid des Konings om eene voordragt aan de Staten-Generaal te doen, wanneer bijzondere omstandigheden eenige veranderingen in de opvolging van den troon noodzakelijk maken. Daar zoodanige onverhoopte verandering eene wijziging in de Grondwet zoude veroorzaken, zijn de bepalingen in art. 196 en 197 der Grondwet op dit artikel toepasselijk.

Moge de Koning nimmer geroepen worden tot het doen van zoodanig voorstel, en eene reeks van Oranje-Vorsten elkander op den troon volgen om van hun verheven standpunt het aanzien en de welvaart van Nederland te bevorderen! De naam van Oranje waarborgt ons de goede gezindheid, welke onze Vorsten steeds zal bezielen, en daarenboven is de Koning door eenen eed gebonden om de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al zijn vermogen te verdedigen en te bewaren, de algemeene en bijzondere vrijheid en de regten van zijne onderdanen te beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart alle middelen aan te wenden, welke *de wetten* ter zijner beschikking stellen. In eene openbare en vereenigde zitting der beide Kamers van de Staten-Generaal wordt in de Hoofdstad deze eed afgelegd, nadat de Koning aan het Neder-

---

minder geschikt zijn een model van stembus aan te wijzen? Vgl. ook de tweede alinea van art. 96, slotbepaling van de wet van 31 Mei 1861, houdende eene nieuwe regterlijke inrigting. (Stbl. n°. 49).

landsche Volk heeft gezworen, dat hij de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven. 1)

Hoe de Commissie tot Grondwets-herziening, onder leiding van den edelen Gijsbert Karcl van Hogendorp, over de heiligheid van den eed des Konings dacht, blijkt uit de volgende woorden van haar rapport: „De onderlinge betrekkingen en verpligtingen tusschen den Koning en de Natie worden door plegtige eeden versterkt. 2) De inhuldiging des Konings zal vergezeld gaan met al dien luister, aan zulk eene gewigtige gebeurtenis eigen, en, overeenkomstig de oude gebruiken; openlijk onder den blooten hemel, in tegenwoordigheid van eene groote schaar zijner onderdanen, zal de Koning hulde en verklaring van trouw ontvangen van de geheele Natie, en hij zal zelve met plegtigen eede zweren de Grondwet te zullen nakomen, het geluk van zijn volk met al zijn vermogen te zullen bevorderen, en alzoo zich te zullen gedragen naar de voorbeelden, door den Stichter onzer nationale onafhankelijkheid en den eersten onzer Koningen gegeven.” 3)

Tot de magt des Konings behoort ook het regt zijn Huis naar eigen goedvinden in te rigten, zoodat noch de Ministers, noch de Vertegenwoordiging bevoegd zijn bij den Koning op de verwijdering van

---

1) Vgl. Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper, Handleiding tot de kennis van het Nederlandsche Staatsregt en Staatsbestuur, 1853, bl. 104. Van de Inhuldiging des Konings.

2) Vgl. ook de Paleiswet van 1 November 1863. (Stbl. n°. 129).

3) Mr. S. P. Lipman, Nederlandsch Constitutioneel Archief, eerste verzameling van de omwenteling van 1813 tot de omwenteling van 1830.

dezen of genen uit zijn gevolg aan te dringen. Een verzoek derhalve, zooals dat van den Engelschen Minister Peel aan de Koningin, om die hofdames, welke niet tot de partij der Whigs behoorden, te verwijderen, zoude bij ons tegen de Grondwet strijden.

Niemand mag den Koning het regt betwisten om geheel vrij te zijn in de keuze van diegenen, met wie hij zich wil omringen; voor het welzijn van het Vaderland mogen wij echter hopen, dat in de Vorstelijke omgeving steeds mannen gevonden worden, die er voor waken, dat de woorden van Guizot: „La vérité a déjà assez de peine à pénétrer dans le palais des rois,” nimmer op het Nederlandsch Vorstenhuis van toepassing zij. ¹⁾

Reeds in de Grondwet van 1815 werd die bepaling gevonden; van Hogendorp geeft in zijne Bijdragen deze verklaring van het artikel: „De vrije beschikking over zijn inkomen is aan den Koning verzekerd met

---

1) Jhr. Mr. J. de Bosch Kemper. De rigtingen en partijen in het staatkundig leven. Amsterdam 1857, bl. 27.

Inzonderheid in ons Vaderland moet het Hoofd van den Staat door allen, die Hem omringen, op het gevaar opmerkzaam worden gemaakt, hetgeen gelegen is in het partijtrekken voor eene of andere rigting niet alleen, maar ook zelfs voor den schijn, alsof eene sterk uitgedrukte gehechtheid aan het Stadhuis, in tegenoverstelling van gehechtheid aan de Grondwet, hem welgevallig zoude zijn. Het geloof aan een onpartijdig Vorst is het krachtigste bolwerk voor die Monarchie, welke in het geschiedkundig ontwikkelings-proces de bedoeling heeft, om de herleving van den strijd van nationale partijschappen zoo mogelijk te voorkomen, zonder dat eenige nationale eigenaardigheid onderdrukt wordt.

deze woorden, dat hij zijn Huis naar eigen goedvinden inrigt." 1)

Tijdens de Grondwetsherziening in 1848 meende de Commissie bij haar verslag van 11 April, dat dit artikel behoorde weg te vallen. „Beteekent het,” zeide zij, „dat de Koning zijne hofhouding inrigt of over zijn inkomen beschikt naar goedvinden,” dit spreekt van zelf en is onnoodig te zeggen. Maar men kan in het artikel meer zoeken, de toekenning eener bijzondere regtsmagt over het Koninklijke Huis of den grond voor een bijzonder, van het gemeene burgerlijk regt afwijkend, dat de Koning in zijn Huis zou moeten invoeren.” 2) Het antwoord, hetwelk hierop sedert door de Regering werd gegeven, verspreidde zeer weinig licht over de zaak.

Het gevoelen van de Bosch Kemper schijnt ons het meest aannemelijk toe; hij zegt: „tot de inrigting van het Huis des Konings behoort niet alleen de inrigting van zijne eigene hofhouding, maar ook die van de personen, die door bloedverwantschap tot het Koninklijke Huis behooren. Het Huis des Konings toch omvat niet alleen de minderjarige kinderen des Konings, maar de geheele Koninklijke familie, voor zoo ver zij bij versterf tot de troonsopvolging zoude kunnen geroepen worden.” 3) Thorbecke heeft in zijne Aantee-

---

1) v. Hogendorp, Bijdragen tot de huishouding van Staat. Deel VIII, bl. 230.

2) Mr. J. C. Voorduin, Geschiedenis en beginselen der Grondwet, Utrecht 1848, bl. 134.

3) Jhr. Mr. de Bosch Kemper, Handleiding t. a. p. § 50.

kening dit artikel slechts ter loops aangestipt. Op de vraag door hem zelve gesteld, of *Huis* hofhouding of familie beteekent, heeft hij geen afdoend antwoord gegeven.¹⁾

Wij voor ons gelooven dat het artikel nimmer de beteekenis kan hebben, welke de Commissie in 1848 zeide, dat men er in zou kunnen zoeken. Het zogenoemde Hofregt mag bij ons niet van de Wet afwijken.²⁾

Met des te meer grond mogen wij aannemen, dat de Koning geene buitengewone regtsmagt heeft over de leden van zijn Huis, omdat art. 92 (Wet op de regterlijke organisatie, 28 April 1835) zegt:³⁾ „De Hooge Raad neemt, met inachtneming van art. 159 van de Grondwet, in het eerste en laatste ressort kennis van alle misdrijven (de overtredingen, waartegen geene straf van gevangenis is bedreigd, niet daaronder begrepen), gedurende den tijd hunner functiën begaan door de Groot-officieren van het Huis des Konings en van die der leden van het Koninklijke geslacht.”

Hebben wij zoo even over eene regtsmagt gesproken, welke aan den Koning niet toekomt, laat ons dan nu een oogenblik stilstaan bij dat artikel der Grondwet, waarin geschreven staat, dat alom in de

1) Mr. J. R. Thorbecke, Aanteekening op de Grondwet, tweede uitgave, deel I. bl. 79 en 80.

2) de Bosch Kemper, t. a. p.

3) Vgl. J. R. Corver Hooft, Specimen juridicum inaugurale continens commentarium in art. 92, leg. de re judiciali. Utrecht 1845, bl. 26.

Nederlanden regt gesproken wordt in naam des Konings. Hoe verschilt niet de beteekenis, welke thans aan dit artikel gegeven wordt, met die van den Minister van Maanen. Deze staatsman immers schroomde niet te verklaren: dat „de regterlijke magt enkel is een uitvloeisel van het souverain gezag; dat daarom alleen regt wordt gedaan in naam des Konings; dat de Justitie, even als de administratie, voortvloeit uit den Koning; dat beide zich in hem vereenigen.”¹⁾ Verder ontkende de Minister de onafhankelijkheid der regterlijke magt, door te verklaren dat in de Grondwet geen schijn of schaduw was te vinden van drie onderscheidene, van elkander onafhankelijke magten, niettegenstaande de Koning zelf bij de invoering der Grondwet en zijne proclamatie van 18 Junij 1815 verklaard had: „dat bij de Grondwet was gezorgd voor de afscheiding der magten en vooral voor de onafhankelijkheid der Regterlijke magt.”²⁾

Krachtige stemmen werden dan ook spoedig in den lande vernomen, om die beginselen van den Minister te wraken.³⁾

---

1) De verdediging der wet op de instelling der regterlijke magt van den Minister van Justitie, getoetst aan en wederlegd uit de Grondwet, het belang des Konings en dat der Natie. 's Gravenhage 1827.

2) t. a. p.

3) Behalve het zoo even vermelde geschrift vgl. Proeve over de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der regterlijke magt, door Mr. H. van Sonsbeck, Zwolle 1829, waarin men eene wederlegging zal vinden der beginselen van den Rotterdamschen Advocaat, Mr. François Fréts, iets naders over de regterlijke magt, en over de betrekking van den Koning tot dezelve. Rotterdam 1827.

Daar wij niet gelooven, dat men thans nog aan de onafhankelijkheid der regtsmagt twijfelt en het artikel onzer Grondwet anders uitlegt, dan dat de Koning de regterlijke magt uitoefent door onafhankelijke regters, die door Hem benoemd ¹⁾ alleen op eigen verzoek of door regterlijke uitspraak kunnen ontslagen worden, meenen wij niet verder hierover te moeten uitweiden, ²⁾ daar zelfs bij de grondwetsherziening dit artikel tot geene bedenking heeft aanleiding gegeven.

Onder de bijzondere zorgen van den Vorst is verder die voor de Godsdienst geplaatst. De Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat. Hij heeft derhalve gestadig toezigt te houden over de handelingen der kerkgenootschappen met betrekking tot die wetten.

---

1) De magt des Konings om regterlijke ambtenaren te benoemen, is beperkt door art. 158 der Grondwet, waarin bepaald is, dat de leden van den Hoogen Raad niet benoemd worden, dan uit eene nominatie van vijf personen, door de Tweede Kamer der Staten-Generaal op te maken; voorts door de vereischte aanbevelings-lijsten der Provinciale Geregtshoven Art. 63, Wet op de regt. organisatie.

2) Vgl. Nederlandsche Jaarboeken voor regtsgeleerdheid en wetgeving van den Tex en van Hall. Achtste Deel, 1846, bl. 281.

Handhaving van de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der regterlijke magt tegen daarmede strijdende uitleggingen van art. 160 der Grondwet door Mr. H. J. Dijkmeester.

„De regterlijke magt is dus niet, zooals onder de republikeinsche regering en het Charter van Frankrijk, een door den Koning of door de Staten gedelegeerde magt, maar zij is eene zelfstandige magt, onafhankelijk zoowel van de wetgevende als van de uitvoerende magt, die even als de andere Staatsmagten, hare magt en haar gezag uit de Grondwet ontleent.”

Hoewel het na de artikelen 164 en 165 der Grondwet van zelf spreekt, dat in Nederland volkomen vrijheid aan alle kerkgenootschappen verzekerd is, om alles wat hunne godsdienst en de uitoefening daarvan in hunnen eigen boezem betreft te regelen, heeft de wet aan de bestuurders of hoofden der kerkgenootschappen de verpligting opgelegd, de bepalingen betreffende de inrigting en het bestuur aan den Koning mede te deelen.

Nieuw te maken bepalingen worden mede vóór of bij het in werking brengen daarvan op gelijke wijze ter kennis van den Koning gebragt. Voor dat eene bepaling door den Koning is goedgekeurd, kan geene medewerking van het Staatsgezag, waar dit vereischt wordt, verleend worden.

Vreemdelingen aanvaarden geene kerkelijke bedieningen, dan na daartoe 's Konings toestemming te hebben verkregen. Alleen in het belang der openbare orde en rust kan die toestemming geweigerd worden.

Synodale vergaderingen en hoofden, die kerkgenootschappen vertegenwoordigen of besturen, behoeven 's Konings goedkeuring op de plaats van vestiging. De Koning, nadat hij met belanghebbenden in overleg is getreden en den Raad van State heeft gehoord, doet uitspraak over de geschiktheid der aangewezen vestigingsplaats.

Slechts om gewigtige redenen kan Hij eene vestigingsplaats ongeschikt verklaren.

Iedere beslissing van het Gemeentebestuur over de

oprigting of inrigting van een gebouw tot uitoefening van de openbare godsdienst is vatbaar voor een beroep op Gedeputeerde Staten, en bij bezwaar ook tegen de beslissing van deze wordt hunne uitspraak aan 's Konings eindbeslissing onderworpen. Het besluit door Hem te nemen, na den Raad van State te hebben gehoord, wordt met redenen omkleed en openbaar gemaakt. ¹⁾

Met een enkel woord moeten wij ook de betrekking van den Koning tot den Waterstaat vermelden. Art. 190 bepaalt: „De Koning heeft het oppertoezicht over alles wat betreft den Waterstaat, de wegen en bruggen daaronder begrepen, zonder onderscheid of de kosten daarvan worden betaald uit 's lands kas of op eene andere wijze gevonden.” Voor ons Vaderland mogt deze bepaling wel noodig genoemd worden, ook wanneer men bedenkt hoe het water ons niet enkel bedreigt, maar tevens een van onze natuurlijke middelen van verdediging is. Wanneer het derhalve vereischt wordt, geeft dit oppertoezicht aan den Vorst de gelegenheid om spoedig en met veerkracht te handelen. In gewone omstandigheden mag men hopen, dat dit artikel aan 's Konings Ministers geene aanleiding geve om een te scherp toezigt uit te oefenen, waardoor de vrije handelingen der Provinciale

---

1) Vgl. wet tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen. (Vastgesteld den 10 September 1853, Stbl. n°. 102).

Zie verder: Mr. J. J. Bergsma, Specimen historico-theologicum de Commissariis politicis sive delegatis summi imperii ad synodos ecclesiae reformatae in nostra Patria. Utrecht 1857.

Staten en der dijksbesturen te zeer zouden kunnen belemmerd worden.

Niet onaardig is door een afgevaardigde, ¹⁾ toen het wetvoorstel tot voorloopige voorziening in sommige waterstaatsbelangen in behandeling was, gezegd: „Tegenover dat „*met klem*” handelen omtrent de waterschappen staat, dat de waterschappen „*in de klem*” zullen geraken.” Door de wet op de waterstaatsbelangen (vastgesteld den 12 Julij 1855, Stbl. n°. 102) is inderdaad de magt des Konings eerder vermeerderd dan verminderd. Dit schijnt ook het doel der Regering geweest te zijn, toen zij de wet voorstelde, zoo als blijken kan uit de woorden: „er moet meerdere centralisatie in het bestuur der waterschappen worden gebragt.”

Hoogst belangrijk is het laatste artikel van deze wet, betreffende de regeling van waterstaatsbelangen meer dan ééne provincie rakende.

„Belangen van waterstaat, twee of meer provinciën gemeenschappelijk aangaande, over wier regeling de Staten dier provinciën zich niet of niet behoorlijk verstaan, kunnen door Ons, den Raad van State gehoord, bij een met redenen omkleed, in het Staatsblad te plaatsen besluit worden geregeld.” ²⁾

1) Mr. W. Wintgens, Redevoeringen en Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. (1849—1861).

2) Vgl. art. 97 der Provinciale wet (vastgesteld den 6 Julij 1850, Stbl. n°. 39). De zaken, die twee of meer provinciën gemeenschappelijk aangaan, kunnen door de Staten dier provinciën, daartoe door Ons gemagtigd, onder Onze goedkeuring worden geregeld.

Teregt werd naar ons inzien in de Tweede Kamer door den heer Wintgens aanmerking gemaakt op de uitdrukking „*niet behoorlijk*,” waardoor, „niettegenstaande de grootste overeenstemming tusschen de Staten, eindelijk alles aan het oordeel van het Gouvernement wordt overgelaten.” 1) De magt des Konings moet geen aanleiding aan de Ministers geven „om in te grijpen in alle mogelijke plaatselijke belangen, om zich te doen kennen in alle locale en bijzondere aangelegenheden, overal den toon te geven en nergens zelfstandige werking te dulden.”

Hoewel de Staten zoo dikwerf in het jaar vergaderen als de wet bepaalt, heeft bovendien de Koning het regt hen buitengewoon bijeen te roepen; ook blijkt uit het geheele vierde hoofdstuk van de Grondwet, dat het de bedoeling geweest is aan den Koning een krachtig aandeel aan het gewestelijk bestuur, ter handhaving der eenheid van het Rijksbewind, te verzeke- ren. Echter valt het niet te ontkennen, dat in vele gevallen slechts in naam van het geëerbiedigd Hoofd van den Staat zal worden gehandeld, daar niemand voorzeker de tijden terug wenscht, waarin de Koning Administrateur was.

Meer en meer openbaart zich bij de Natie de be-

---

1) Vgl. J. T. Boogaard, Wetten, Decreten, Besluiten en Tractaten op den Waterstaat in Nederland, 's Gravenhage 1861. Kon. Besluit van den 2den Augustus 1858, n°. 63, waarbij de goedkenning is onthouden aan besluiten der Staten van Gelderland en Zuid-Holland van den 9den en 14den Julij 1858, omtrent den polder de Geeren.

hoeft aan decentralisatie en overlating van velerlei bijzonderheden der administratie ¹⁾ aan de provinciale en plaatselijke besturen. ²⁾

De Koning heeft een edeler werkkring dan zich met allerlei bijzonderheden van het Bestuur in te laten: ³⁾ van zijn onzijdig en boven alle partijen en rigtingen geplaatst standpunt is hij geroepen de belangen van het geheele Vaderland te overzien. Tot hem kunnen zich de Staten der provinciën en de Besturen der gemeenten wenden om de belangen van hunne provinciën, van hunne gemeenten en hare ingezetenen voor te staan. Ook als Voorzitter van den Raad van

---

1) Vgl. Mr. Wintgens, t. a. pl. bl. 57.

„Ik verlang centralisatie in het Gouvernement, maar geene administrative centralisatie. Ik wensch een krachtig gezag, maar geene bureaucratie. Het is te regt gezegd, dat het verzamelen van alle magt in één middelpunt, tot niets anders leidt dan tot verdooving en verlamming der ledematen en het centrum blootstelt aan al de gevaren eener apoplexie.”

2) Vgl. Denkwijze van den Minister van Staat, G. A. G. P. Baron van der Capellen van Berkenwoude, in de Bijdragen tot de Geschiedenis van het Staatsbestuur in ons Vaderland, door D. J. ten Zeldam Ganswijk, eerste deel. Dordrecht 1847.

3) Fénelon, Examen de la conscience d'un Roi (pour le duc de Bourgogne).

Un Roi ne fait point la fonction de Roi, en réglant les détails que d'autres qui gouvernent sous lui pourraient régler: sa fonction essentielle est de faire ce que nul autre que lui ne peut faire, c'est de bien choisir ceux qui exercent son autorité; c'est de mettre chaenn dans la place qui lui convient, et de faire tout dans l'état, non par lui-même (ce qui est impossible) mais en faisant tout faire par des hommes qu'il choisit, qu'il anime, qu'il instruit, qu'il redresse; voilà la véritable action de Roi.

State kan de Koning persoonlijk grooten invloed uitoefenen op dit hooge Staatsligchaam, hetwelk de Grondwet aanwijst als raadgever van de Kroon. (Zie art. 72).

Wegens de bijzondere verhouding van den Koning tot den Raad van State moeten wij een oogenblik op dit ligchaam de aandacht vestigen.¹⁾ Behalve de Prins van Oranje, die, nadat zijn achttiende jaar is vervuld, van regtswege zitting en raadgevende stem in den Raad van State heeft, kan de Koning aan al de Prinsen van zijn Huis, wanneer zij meerderjarig zijn, zitting en raadgevende stem in den Raad verleenen.

Door den Koning worden bij den Raad ter overweging gebragt alle voorstellen, door hem aan de Staten-Generaal te doen, of door de Staten-Generaal aan hem gedaan, alsmede alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van zijne koloniën en bezittingen in andere werelddeelen.

Terwijl aan den Koning bij de Grondwet (zie art. 133 en 140) de magt is toegekend, de besluiten der Staten en de verordeningen der gemeenten, die met de Wetten of het algemeen belang strijdig zijn, te schorsen of te vernietigen,²⁾ is hij tevens verplicht

---

1) Vgl. de wet van den 21sten December 1861, houdende regeling der zamenstelling en der bevoegdheid van den Raad van State. (Stbl. n°. 129).

2) Vgl. de wet, regelende de zamenstelling en magt van de Provinciale Staten (vastgesteld den 6den Julij 1850, Stbl. n°. 39), art. 166-169, en de wet regelende de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der gemeentebesturen (vastgesteld den 29sten Junij 1851, Stbl. n°. 85), art. 153.

deswege den Raad van State te hooren. De afdeeling, belast met het onderzoek der geschillen van bestuur of andere, aan 's Konings beslissing onderworpen, draagt hem de uitspraak voor, bij een schriftelijk advies, (zie verder art. 39, Wet op den Raad van State), waaraan de Koning echter niet gehouden is (art. 72 Grondwet, en art. 40, Wet op den R. v S.).

Behalve de gevallen, waarin de Wet het beveelt, kan de Koning over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waaromtrent hij het noodig oordeelt, den Raad hooren.

Wanneer wij in de vijfde afdeeling lezen, dat de Wetgevende magt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal wordt uitgeoefend, dan behoeven wij zeker niet meer te wijzen op het belangrijkste aandeel, hetwelk aan den Koning is toegekend, door aan hem, behalve het regt van *Initiatief*, hetwelk hij met de Tweede Kamer gemeen heeft, de *Sanctie* van iedere Wet vrij te laten. ¹⁾

Reeds hierboven is op die bijzondere regten gewezen; het regt van ontbinding hebben wij toen niet behandeld, om het nu in verband met andere regten

---

1) *Choix de rapports, opinions et discours prononcés à la Tribune Nationale. Tome I année 1789, bl. 286. Discours de M. le Comte de Mirabeau.*

„Ce n'est donc point pour son avantage particulier que le monarque intervient dans la législation, mais pour l'intérêt même du peuple; et c'est dans ce sens qu'on peut et qu'on doit dire que la sanction royale n'est point la prérogative du monarque, mais la propriété, le domaine de la nation.”

meer naauwkeurig te kunnen beschouwen. De noodzakelijkheid van zoodanig regt zullen wij wel niet behoeven te betoogen. Reeds in 1841 had een edelendkend Staatsman van gevorderden leeftijd, die lang de meest gewigtige en eervolle ambten en waardigheden had bekleed, de Minister van Staat Baron van der Capellen, in een geschrift, waarin hij de gronden voor den Koning uiteen zette, waarom hij eene ministeriële portefeuille moest afslaan, gewezen op de dringende behoefte aan eene Grondwetsherziening, die den Vorst de bevoegdheid zou geven om de Kamer te ontbinden.

Bij de herziening der Grondwet in 1848 wenschte men meer algemeen dit regt in de Grondwet op te nemen,¹⁾ zoodat de Regering, bij hare Memorie van Toelichting kon zeggen: „De noodzakelijkheid van het invoeren der ontbindbaarheid van de beide Kamers der Staten-Generaal zal wel geen breed betoog behoeven.

„Ontbindbaarheid wordt gevorderd tot beslissing van een strijd tusschen het Gouvernement en eene of beide Kamers der Staten-Generaal, — een strijd van dien aard, dat óf het Gouvernement óf de Vertogendoordiging behoort te wijken.”

Uit deze weinige woorden door de Regering gesproken blijkt genoegzaam de belangrijkheid van dit regt.

Dat het aan niemand anders kon worden opgedragen dan aan den Koning heeft zeker nooit iemand

1) Mr. J. C. Voorduyn, t. a. p. bl. 176.

betwijfeld; dat het de hoogste regeermagt des Konings is, de botsingen tusschen de Volksvertegenwoordiging en de Ministers te voorkomen of te doen eindigen, zullen wij trachten aan te toonen.

Daar de ontbinding der Kamers gewoonlijk in verband staat met de keuze van Ministers en het gevolg is van eenen strijd tusschen het Kabinet en de Vertegenwoordiging, waarbij de Koning zijne Ministers niet wil opofferen, moeten wij een oogenblik stil staan bij het regt, hetwelk den Vorst door de Grondwet in het belang der Natie is gewaarborgd: wij bedoelen het regt om ministeriele departementen in te stellen, er de hoofden van te benoemen en die naar welgevallen te ontslaan.

Hoewel die magt uitdrukkelijk aan den Koning door de Grondwet is toegekend, valt het niet te loochenen dat de Vertegenwoordiging somtijds pogingen aanwendt om haar den Vorst te ontwringen. Ofschoon in dit opzigt de parlementaire geschiedenis van ons Vaderland nog gunstig afsteekt bij die van andere landen, meenen wij toch niet genoeg op dit persoonlijk regt van den Koning te kunnen aandringen. 1)

---

1) Bijdrage tot de herziening der Grondwet van Mr. J. R. Thorbecke.

Toen in 1848 Graaf Schimmelpenninck onder zijn praesidium een Ministerie had zamengesteld, schreef Thorbecke: „De poging des heeren Schimmelpenninck schijnt eene bezorgdheid niet te hebben opgewekt, die bij andere gelegenheden vaak en levendig onder ons werd geuit, de vrees voor de toepassing der spreuk: le roi règne et ne gouverne pas. Evenwel, mocht de Koning de zamenvestelling van het Ministerie aan een President overlaten, wordt dan niet de persoonlijke invloed des Vorsten

Het is in het belang der Natie, dat deze magt ongeschonden bij den Vorst blijve berusten.

„Het is daarom door de strengste Constitutionelen erkend te behooren tot het wezen der hedendaagsche Monarchie, dat de zamenstelling van een Ministerie het persoonlijk werk zij van den Vorst. De wilsbepaling van den Koning omtrent de keuze der personen, die zijn Kabinet zullen uitmaken, is geen gewone gouvernementsdaad, maar het eenig absolute Souvereiniteitsregt van het Hoofd van den Staat.” 1)

Dat de Koning zijne Ministers zal kiezen onder die mannen, welke het vertrouwen der Natie waardig zijn en bij de meerderheid der Vertegenwoordiging steun vinden, wie zal hier aan twijfelen? 2) In eenen echt constitutionelen Staat moet er vertrouwen bestaan op diegenen, welke de teugels van het Bewind in handen hebben.

Hierom behoeft men naar onze meening nog geenszins als eene vaste stelling aan te nemen, dat de Ko-

---

vernietigd op het eenige punt waar die naar het wezen eener hedendaagsche monarchie nog wettig erkend en bestaandbaar is? Wat blijft er zelfs, indien ook de keus der Ministers hem wordt ontnomen, voor het *régner* overig?

1) J. Bosscha, Kroon en Ministers.

2) Fonfrède, T. II, bl. 369.

Or, dans la monarchie représentative véritablement digne de ce nom, il faut que le ministère du roi ait la majorité; mais il ne faut pas, il ne faut jamais, que la majorité ait le ministère du roi, — ou bien, il n'y a plus de roi.

ning steeds zijne Ministers uit de meerderheid der Volksvertegenwoordiging moet kiezen.

De parlementaire geschiedenis van Engeland en Frankrijk levert de bewijzen, hoe somtijds door zamenspanningen of coalitiën eene meerderheid werd gevormd, die geenszins de volksovertuiging in hare edelste uitdrukking vertegenwoordigde. ¹⁾

Had b. v. de coalitie van Thiers, Guizot en Berryer tegen den Minister Molé een ander doel dan om hunne ijverzucht te bevredigen?

De ongelukkige zucht naar magt schijnt den mensch in zoo hooge mate aangeboren, dat men in den Staat alles behoort aan te wenden om de gevaarlijke gevolgen van die begeerte tegen te gaan, en die neiging zelve te bedwingen.

In een geestig geschrift heeft Bastiat aangetoond al het nadeel, hetwelk de gewoonte om uit de leden der Kamers Ministers te kiezen na zich sleept.

„Waarom,” vraagt hij, „wordt in de departementen een minder hevige strijd tegen den Prefect gevoerd dan in het Parlement tegen den Minister?” En zijn antwoord is: „La loi n'a pas fait du titre de conseil-

---

1) Ch. M. Campan. Deux coalitions parlementaires, Bruxelles 1863.
1783. Pitt. — Fox et Flord North.
1839. Molé. — Guizot, Thiers et Berryer.

En appelant M. Molé à constituer le cabinet nouveau, le Roi Louis-Philippe avoit froissé les deux orateurs, qui regardaient le ministère comme leur patrimoine. L'enivrement des succès oratoires avoit persuadé M. M. Guizot et Thiers que la France ne pouvoit se passer d'eux, et que les éloigner du pouvoir étoit un crime de lèse-nation.

ler un marche-pied vers les préfectures... Vous aurez beau élever des mâts de cocagne, personne n'y montera s'il n'y a pas une proie au bout." 1)

Door vaste regelen de grenzen te bepalen tot hoever de magt van de Kamers zich uitstrekt, is eene onmogelijkheid. Maar inderdaad hangt het van de Vertegenwoordiging telkens af ieder Ministerie omver te werpen en op allerlei wijzen het Regeerregt des Vorsten te ondermijnen.

Het beste middel om deze heillooze verplaatsing van magt te voorkomen is een krachtig Bewind, het-

---

1) M. F. Bastiat. *Incompatibilités parlementaires*, deuxième édition. Paris 1851.

Comme Washington, comme Franklin, comme les auteurs de la constitution de 91, je ne puis m'empêcher de voir dans l'admissibilité des députés au ministère une cause toujours agissante de trouble et d'instabilité. Je ne pense pas qu'il soit possible d'imaginer une combinaison plus destructive de toute force, de toute suite dans l'action du gouvernement, un oreiller plus anguleux pour la tête des rois ou des présidents de républiques. Rien au monde ne me semble plus propre à éveiller l'esprit de parti, à alimenter les luttes factieuses, à corrompre toutes les sources d'information et de publicité, à déaturer l'action de la tribune et de la presse, à égérer l'opinion après l'avoir passionnée, à dépopulariser le vrai pour populariser le faux, à entraver l'administration, à fomenter les haines nationales, à provoquer les guerres extérieures, à ruiner les finances publiques, à user et déconsidérer les gouvernements, à décourager et pervertir les gouvernés, à fausser, en un mot, tous les ressorts du régime représentatif. Je ne connais aucune place sociale qui se puisse comparer à celle là, et je crois que si Dieu lui-même nous eût envoyé, par un de ses anges une constitution, il suffirait que l'Assemblée nationale y intercalât cet article pour que l'oeuvre divine devînt le fléau de notre patrie.

welk in alle regeringszaken de regten der Kroon weet te verdedigen. ¹⁾

Wij noemen de verplaatsing van magt heilloos, omdat wij het gevoelen van Fonfrède onderschrijven, waar hij zegt: „Wanneer de Kamer wil regeren, zal zij almachtig zijn om te vernietigen, magteloos om te besturen en te scheppen. ²⁾ Zij zal het Ministerie, hetwelk natuurlijk van de meerderheid afhangt, naar ziel en ligchaam dooden, omdat het altijd in de weer moet zijn om stemmen te behouden en te winnen.”

Wanneer het zwaartepunt der regering bij de Volksvertegenwoordiging wordt overgebracht, wordt het partijleven bovenmatig geprikkeld, zoodat orde en rust in den Staat gevaar loopen.

Wat wordt er van de magt des Konings, als de partijen, gelijk in België, de Regering wel kunnen verzwakken, maar niet onderschragen?

Reeds in 1852 heeft een Belgisch afgevaardigde al het nadeel van zoodanigen toestand in het licht gesteld; hij heeft er zijne landgenooten op gewezen, dat het niet genoeg is liefde voor de Monarchie te ge-

---

1) Mr. W. Wintgeus, Redevoeringen en Adviezen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1849—1861. 's Gravenhage 1862, bl. 19.

De Kroon, het monarchaal gezag is niet gediend met zwakke, gedeconsidereerde Kabinetten, die geen veerkracht bezitten of kunnen ontwikkelen.

2) John Stuart Mill, Considerations on representative government, London 1861, bl. 104.

Instead of the function of governing, for which it is radically unfit, the proper office of a representative assembly is to watch and control the government.

voelen, maar dat ieder burger tot hare instandhouding moet medewerken. Hoe nadeelig de partijen voor de magt des Konings in zijn vaderland zijn, heeft hij treffend in deze regelen geschilderd: „La royauté est complètement absorbée par les partis, écrasée sous leurs chocs réitérés, humiliée par leurs triomphes alternatifs. Proclamant aujourd'hui tel principe exclusif, demain le principe exclusif opposé, défaisant de la main gauche ce qu'elle a fait de la main droite, organisant et désorganisant les mêmes institutions à quelques années de distance, sacrifiant le lendemain sa politique de la veille, obligée de subir tous les hommes, tous les systèmes qu'il plaît à des majorités éphémères et irresponsables de lui imposer.”¹⁾

De Nederlander, die door duurzame banden aan zijn Vorstenhuis is verknocht en in de getemperde magt des Konings het heil van zijn Vaderland ziet, moge zich al meer en meer uit de geschiedenis zijner naburen overtuigen, hoe gevaarlijk het is, de magten in den Staat buiten den werkring te laten treden waartoe zij geroepen zijn.

In de eerste plaats is het de pligt der Ministers hiervoor te waken. Aan doorluchtige voorgangers in Engeland en Frankrijk ontbreekt het niet.

De mannelijke houding van William Pitt,²⁾ de fiere

1) P. de Decker, *L'esprit de parti et l'esprit National*, bl. 18.

2) Pitt, *Speech in reply to Mr. Powis's motion against the ministry*, February 20, 1784.

Where is the independence, — nay, where is even the safety of any one prerogative of the crown, or even of the crown itself, if its pre-

taal van Casimir Périer, ¹⁾ en het bezadigd maar echt constitutioneel antwoord van Brougham, ²⁾ zijn zoovele voorbeelden, waaruit een Minister kan leeren hoe hij tot de Vertegenwoordiging moet spreken.

Maar ook in onze parlementaire geschiedenis hebben somtijds de Ministers de constitutionele regten der Kroon met nadruk verdedigd. Zoo werd door den Minister Thorbecke aan de Vertegenwoordiging het regt ontzegd, om te onderzoeken of eene ontbinding der Kamer wenschelijk ware. „Ik geloof,” zegt hij, „dat aan de Kroon vrijheid moet worden gelaten

---

rogative of naming ministers is to be usurped by this house or if (which is precisely the same thing) its nomination of them is to be negatived by us without stating any one ground of distrust in the men, and without suffering ourselves to have any experience of their measures? Dreadful, therefore, as the conflict is, my conscience, my duty, my fixed regard for the constitution of our ancestors, maintain me still in this arduous situation.

1) Woorden van Casimir Périer: Voici comme nous voulons gouverner la France, voici la route dans la quelle nous lui donnerons l'ordre intérieur et la paix extérieure. A nous la direction, à vous la surveillance; à nous la conception, à vous l'examen; à nous l'action, à vous l'approbation ou le refus: si vous nous refusez votre concours, nous quitterons le pouvoir, mais si nous y restons, le pouvoir dirigera la France dans cette voie d'ordre et de liberté: là et jamais ailleurs.

2) Fonfrède T. II. bl. 49.

Quand lord Brougham fut interrogé dans la chambre des pairs sur la réorganisation probable du Ministère, il répondit, lui, lord Brougham, lui, vieil athlète du libéralisme whig de l'Angleterre: Si je ne connaissais la réorganisation du Ministère que par mes conjectures, je les communiquerais à la chambre; mais comme je connais la volonté de Sa Majesté elle-même, et que je n'ai pas son autorisation pour vous la communiquer, je ne vous dirai rien.

om te oordeelen of er buitengewone omstandigheden bestaan, waarin zij zich van dat regt kunne bedienen. . . . . Ik vraag, of het met de vrijheid, welke volgens art. 70 der Grondwet aan den Koning toekomt, strooken zou, indien de regering met de Kamer overlegde of de Kroon thans, in dit bijzonder geval, haar regt behoort te gebruiken." 1)

Eveneens werd op den 27sten Julij 1853 door van Hall het regt der Kroon gehandhaafd, toen hij zeide: „De Ministers kunnen wel worden aangesproken voor de daden van een benoemd Ministerie, maar niet voor het benoemen zelf, zijnde dit een regt des Konings, gelijk bij gevolg ook het aanwijzen van een tijdelijken waarnemer is." 2)

Wanneer de Ministers niet meer in staat zijn het gezag van de Kroon tegenover de Kamers te handhaven, en de strijd tusschen Ministerie en Vertegenwoordiging zoo hevig en vinnig wordt, dat een van beide ligchamen moet wijken, is het gewigtig oogenblik daar, waarop de Vorst persoonlijk heeft te beslissen, en de magt des Konings niet alleen op het papier geschreven staat, maar zich in 't midden der maatschappij doet gevoelen. Wordt in de constitutionele Monarchie de Troonrede beschouwd als het werk

1) Mr. J. R. Thorbecke, Parlementaire redevoeringen, II. (1 November 1849 tot September 1850.) Deventer 1859.

2) J. Bosscha, Kroon en Ministers, bl. 86. Vgl. de Redevoering van den Minister Franssen van de Putte over het ontslag van den Ingenieur-Adviseur Stieltjes, Bijblad 1863—1864, bl. 370.

der Ministers, ¹⁾ hangt de keuze van den Voorzitter der Tweede Kamer van een drietal af, door de leden op te maken, is in die zaken de magt des Konings meer schijn dan wezen, niets van dat alles belemmert het recht van ontbinding of het ontslag van Ministers.

Dat de Minister, die het Koninklijk besluit tot ontbinding onderteekent, verantwoordelijk is, behoeft geen betoog.

Daar echter het nadeel eener ontijdige en roekelooze ontbinding ²⁾ door geene verantwoordelijkheid kan vergoelikt worden, mag men van de wijsheid des Konings verwachten, dat Hij uit eigen oogen zie en zich late voorlichten door even ervaren als onpartijdige Raadslieden. Tot deze mag men wel de Voorzitters zoo van den Raad van State als van de Eerste en de Tweede Kamer rekenen.

Met vertrouwen zal de Natie in die moeilijke dagen, de uitspraak van haar Hoofd verbeiden, wanneer zij de overtuiging heeft, en die overtuiging bestaat bij het Nederlandsche Volk, dat steeds een onbevangen oordeel den constitutionelen Vorst zal leiden.

De Koning staat boven de partijen; hij alleen beweegt zich in die hoogere sfeer; hij behoeft den on-

1) Themis, regtskundig Tijdschrift, 1847, bl. 249. Vgl. Mr. A. J. van Deinse, Strafwetten. Middelburg 1857.

2) Clarendon's History of the rebellion. Oxford 1707, Vol. I, bl. 5.

No man can shew me a source from whence those waters of bitterness we now taste, have more probably flowed, than from those *unreasonable, unskilful and precipitate* Dissolutions of Parliament.

zuiveren dampkring niet in te ademen, die lagere streken besmet.

„Alleen de Grondwet, dat plechtanker van Neêrlands vrijheid en volksgeluk moet de gids en geleidster onzer Vorsten zijn.”¹⁾

Blijft de Grondwet in haren geest en strekking ongeschonden, zoo blijft ook het Vaderland voor alle heillooze verdeeldheid over de grenzen van elks gezag bewaard.

Mogen Volk en Vorst in hare voorschriften steeds de aanleiding en den waarborg tevens van hunne onderlinge eenstemmigheid en samenwerking vinden!²⁾

---

1) Vgl. D. J. Ten Zeldam Ganswijk, Bijdragen tot de geschiedenis van het Staatsbestuur in ons Vaderland, eerste deel, Dordrecht 1847, bl. 122.

Woorden gesproken door Willem II.

2) Vgl. Mr. R. Metelerkamp. De regeringsvorm der Vereenigde Nederlanden, eerste deel. Aanspraak van Willem I tot de vergadering der notabelen, bij gelegenheid zijner inhuldiging.

STELLINGEN.

I.

Non facio cum Dernburgio, das Pfandrecht II. bl. 282.

Denkbar ist auch, dasz die Partheien sofort bei der Verpfändung für den Fall der Nichterfüllung ein Verkauf der Pfandsache an den Creditor um eine bestimmte summe verabreden. *Ein solcher Vertrag ist durchaus gültig und wird durch das Verbot der lex commissoria nicht getroffen.*

II.

Non facio cum Mühlenbruchio in L. Un. C. de sententiis quae pro eo quod interest etc., etiam obligationes ex delicto contineri in casibus „qui certam habent quantitatem vel naturam.”

III.

Door de invoering van het Burgerlijk Wetboek zijn

de bepalingen der wet van 11 Germinal an XI, het geven van namen en voornamen betreffende, niet vervallen.

IV.

De moeder, die afstand gedaan heeft van de voogdij heeft het regt te vorderen dat haar kind haar ter verzorging en opvoeding worde gelaten.

V.

Bij faillissement zijn de schuldeischers gehouden de verplichtingen van art. 367 B. W. sub 2 en 4, welke tot op dien tijd op den gefailleerde als vader rustten, na te komen.

VI.

Ten onregte beweert Holtius: dat faillietverklaring alleen mogelijk is bij ophouding van betaling van handelsschulden.

VII.

Lijfswang voor handelsschulden kan niet uitgesproken worden tegen den gewezen koopman.

VIII.

De man kan zijne vrouw, door middel van lijfswang niet noodzaken om aan hare verplichting tot zamenwoning te voldoen.

IX.

Het gebruik volgens hetwelk de leden der Volksvertegenwoordiging tot Minister benoemd, zich niet terstond weder verkiesbaar stellen, verdient geene navolging.

X.

Teregt zegt de oud-Minister Bosscha (Het Grondwettig Verbond, bl. 41 en 42): „Het regt van *Veto*, het regt tot het afwijzen van voorstellen aan den Souverein aan te bieden met het verzoek om daaraan kracht van wet te geven, is het eenig aandeel in de wetgeving, dat voegt aan de waardigheid der Constitutioneële Kroon.”

XI.

Het beginsel: *le Roi règne et ne gouverne pas*, is niet in de Nederlandsche Grondwet en de organieke wetten gehuldigd.

XII.

Artikel 379 Code Pénal is niet toepasselijk op hetgeen de Duitsche strafwetboeken „Funddiebstahl” noemen.

XIII.

Het beklemregt werkt gunstig op den landbouw.

XIV.

Teregt zegt Bastiat: Maudire les machines, c'est maudire l'esprit humain.

XV.

Bij de staatsarmenzorg verdient het domicilie van het werkelijk verblijf de voorkeur boven elk ander domicilie.

XVI.

Daar de banken van leening over het geheel een nadeeligen invloed uitoefenen, is het wenschelijk dat zij meer en meer door hulpbanken en nijverheidsbanken overbodig worden gemaakt.

DE LEER VAN JEZUS

AANGAANDE DE

ΖΩΗ ΑΙΩΝΙΟΣ

VOLGENS DE VIER EVANGELIEN.

